

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Isyyteen sitoutuminen parisuhteen kontekstissa

Sakki-Kaumi, Tuula

2013 Porvoo

Laurea-ammattikorkeakoulu
Porvoo

Isyyteen sitoutuminen parisuhteen kontekstissa

Tuula Sakki-Kaumi
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2013

Tuula Sakki- Kaumi

Isyyteen sitoutuminen parisuhteen kontekstissa

Vuosi 2013 Sivumäärä 92+5 LIITETTÄ

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin isyyteen sitoutumista parisuhteen kontekstissa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli ymmärtää ja tulkita sekä kuvailla isien kokemuksia isyyteen sitoutumisestaan parisuhteessa ja tämän merkityksellisyyttä miehille itselleen, heidän isyyden tuntemuksilleen sekä sitä, minkälaisia sitoutuneen isän toimijuuksia kertomuksista muodostuu. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä tekijän ammatillista osaamista ja antaa pohdittavaa neuvolatyöntekijöille parisuhdeasioiden puheeksi ottoon sekä selvittää isyyteensä sitoutuneiden isien kertomuksia, niissä esiintyviä merkityksiä ja toimijuuksia. Selvitystä kaipaavat asiat tarkentuivat seuraavanlaisiksi tutkimusongelmiksi: Millaisia kertomuksia/tarinoita isät parisuhteistaan tuottivat isyyden näkökulmasta? Millaisia isyyden merkityksiä miehille itselleen isien kertomuksista/tarinoista voitiin identifioida? Minkälaisia sitoutuneita isätoimijuuksia isien kertomuksista/tarinoista muodostui?

Aineisto koostui kuuden isän kertomuksista, ja se kerättiin episodisen haastattelun avulla. Haastateltaviksi valikoitui isiä, jotka olivat halukkaita keskustelemaan ja kertomaan isyydestään ja parisuhteestaan vapaaehtoisesti omakohtaisten kokemustensa pohjalta. Opinnäytetyö oli luonteeltaan kvalitatiivinen tutkimus ja tutkimusmenetelmänä käytettiin narratiivista tutkimusotetta. Päämetodiksi muodostui narratiivinen analyysi ja siinä kertomuksen sisällön ja muodon analyysi eli juonentaminen ja kategorinen lähestymistapa. Analyysin apukeinona käytettiin odotusanalyysi- ja ydinepisoditeoriaa. Tutkimustuloksiksi muodostui kolme mallitarinaa: Normatiiviset vs. Ei-Normatiiviset tarinat (2), Halu-Tahtotarinat (2) ja Seikkailutarinat (2).

Normatiivissa vs. Ei-Normatiivisissa tarinoissa oli kyse rakastumisen seurauksena varhaisella iällä solmittu liitto, jossa osapuolet yhteisestä päätöksestä päättivät perheenisäyksen. Näissä tarinoissa tapahtumat etenivät suhteellisen stabiilisti ilman suurempia notkahduksia. Halu-Tahtotarinoissa halu ja tahto toimivat välineinä mahdollisuuksien saavuttamisessa. Tarinoissa tapahtumat etenivät progressiivisesti. Seikkailutarinat muotoutuivat sen mukaan, miten miehet olivat parisuhteitaan solmineet ja isäksi tulleet sekä isänä suhtautuneet lapsiinsa. Nämä tarinat etenivät, progressiivisesti, osin regressiivisesti, ja stabiileja vaiheitakin esiintyi.

Isyyden merkityksellisyys näyttäytyi miehille tärkeänä ja luonnollisena asiana, vastuullisena ylpeytenä, lupana välittää, rakastaa ja tukea lasta, isän rakkautena lapseensa, voimakkaana tunnekokemuksena ja perhesidettä vahvistavana kokemuksena sekä miehisen itsetunnon kohtamisena. Isien lapsuuden aikaiset omat kokemukset isistään vaikuttivat vahvasti heidän isyyden toteuttamistapaansa, sekä positiivisesti että negatiivisesti koetut kokemukset.

Aineistosta löytyivät aktiiviset ja vahvasti sitoutuneet isätoimijuudet (1), aktiiviset ja sitoutuneet isätoimijuudet (3), passiiviset ja sitoutuneet isätoimijuudet (2) ja passiiviset ja heikosti sitoutuneet isätoimijuudet (1). Yksi isä sijoittui kahteen toimijuusryhmään, siksi tässä seitsemän (7) isää.

Asiasanat: parisuhde, mies, isyys, isyyteen sitoutuminen, kertomus/tarina, toimijuus

Tuula Sakki- Kaumi

Commitment to fatherhood in the context of relationship

Year	2013	Pages	92+5 ATTACHEMENTS

This thesis looks at commitment to fatherhood in the context of relationship. The purpose was to understand, interpret and depict the experiences reported by fathers with regards to their commitment to the relationship, and the significance of this commitment to themselves and to their sense of fatherhood, and which kinds of committed father actors' result based on the stories. The objectives were to increase the author's professional expertise, and to provide "food for thought" for children's clinic's staff when discussing relationship matters with clients, and to examine the stories by fathers committed to fatherhood, and the significances and action taking. Things which need clarification resulted in the following research problems: What kinds of stories/narratives did the interviewed fathers produce regarding their relationships from the viewpoint of fatherhood? What fatherhood significances for the man himself can be identified in the stories/narratives contributed by the interviewed fathers? What kinds of committed father actors were formed from these stories/narratives contributed by the interviewed fathers?

The study material is composed of the stories contributed by six fathers, and these stories were collected by means of episodic interviews. The subjects interviewed were fathers, who were willing to talk about their fatherhood and relationship voluntarily and based on their personal experiences. The research approach was qualitative research. The principal method employed was narrative analysis, and therein the content and format analysis i.e. the construction of the plot, as well as categorical approach. Ancillary tools were waiting analysis, and the theory of the core episode. Three model stories constituted the research results: Normative Stories versus Non-Normative Stories (2), Desire-Intent Stories (2), and Adventure Stories (2). In the Normative Stories versus Non-Normative Stories the issue at stake was marriage, following falling in love at a young age, and the couple mutually deciding to have children. The events in these stories proceeded in a relatively stable manner without any major dips. In the Desire-Intent Stories, desire and intent functioned as tools towards achieving that which was possible. The events in these stories proceeded progressively. The Adventure Stories were formed according to the way the men entered a relationship, became fathers, and how they reacted to their children. These stories proceeded progressively, partly regressively, and there were also some stable stages. The significance of fatherhood revealed itself as an important and natural phenomenon to the men, and as responsible proudness, as a licence to care, to love, and to support the child, as the father's love for their child, as powerful emotional experience, and as an experience that strengthens family ties, as well as the male self-esteem elevation. The fathers' own childhood experiences of their fathers strongly influenced their orientation implementation of paternity, both positive and negative experiences. The material included actively and strongly committed father actors (1), active and committed father actors (3), passive and committed father actors (2), and passive and weakly committed father actors (1). One father was in two groups of actors, that is why there are seven fathers (7).

Keywords: relationship, man, fatherhood, commitment to fatherhood, narrative/story, agency

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMAT	9
3	PARIDUHDE	9
3.1	Parisuhteen kulttuurinen malli ja sitä määrittelevät diskurssit	9
3.2	Mies ja nainen parisuhteessa.....	10
3.3	Isyys parisuhteen kontekstissa	12
4	ISYYDEN KULTTUURISESTI RAKENTUVAT MUODOT	14
4.1	Isyys sosiaalisena konstruktiona	14
4.2	Isä, mies ja maskuliinisuus sukupuolena	15
4.3	Isyyden kulttuuriset mallitarinat	17
	4.3.1 Poissaolevasta isyydestä uuteen isyyteen.....	19
	4.3.2 Mallitarinana "poikkeuksellisen äidillinen isä".....	21
	4.3.3 Postmoderni isyysmalli	22
	4.3.4 Normitarinat, Tahtotarinat ja Selviytymistarinat	22
5	ISYYTEEN SITOUTUMINEN JA SEN MERKITYKSET JA TUNTEET MIEHILLE	23
6	MENETELMÄT JA AINEISTO	28
6.1	Narratiivisuus ja juonentaminen tutkimuksellisena viitekehyksenä	28
	6.1.1 Narratiivisuuden tieteenfilosofisista ja tietoteoreettisista perusteista	28
	6.1.2 Narratiivisuus ja narratiivi	29
	6.1.3 Juonentaminen vs. kategorinen lähestymistapa	31
	6.1.4 Kertomuksen sisältämät sosio-lingvistiset piirteet analyysin tukena ...	32
	6.1.5 Toimijuus ei-tulkinnallisena käsitteenä	33
6.2	Aineisto	34
	6.2.1 Haastateltavat ja heidän tavoittamisensa sekä aineiston kuvailu	34
	6.2.2 Narratiivisen aineiston keruumenetelmänä haastattelut	35
	6.2.3 Aineiston analyysi	36
7	TULOSOSIO: Tulkintaa ja tuloksia	39
7.1	Isyyden näkökulmasta miesten parisuhteistaan tuottamat tarinatyyppit	39
	7.1.1 Normatiiviset vs. Ei-Normatiiviset tarinat	39
	7.1.3 Halu-Tahtotarinat	42
	7.1.3 Seikkailutarinat	46
7.2	Isyyden merkityksellisyys miehille	Error! Bookmark not defined.
7.3	Isyyteen sitoutumisen toimijuudet.....	62
8	POHDINTA	78
	LÄHTEET	Error! Bookmark not defined.
	TAULUKOT.....	91
	LIITTEET	92

Viimeisten vuosikymmenten aikana isyys ja sen myötä mieheys ja maskuliinisuus ovat tulleet uudenlaisiksi yhteiskunnallisiksi, kulttuurisiksi ja yksilöllisiksi kysymyksiksi, jotka puhuttavat sekä miehiä isinä, naisia äiteinä että tutkijoita ja neuvolatyöntekijöitä. Suomen isyystutkimuksen uranuurtajiin kuuluva Jouko Huttunen (2010) toteaa nykyään olevan kiintoisaa tutkia miehen sitoutumista isyyteensä ja sitä, millaisia kehityksellisiä vaikutuksia sillä voi olla miehen identiteetin ja hyvinvoinnin kannalta. On myös tärkeää selvittää isyyden merkitystä miehelle itselleen sekä saada tietoa sen suhteen, mitä kaikkia mahdollisuuksia isyys miehelle antaa ja millaisia tunteita mies kokee isyyteensä liittyen eli miesnäkökulman esille ottoa. Tärkeimmäksi isän sitoutumiseen vaikuttavaksi tekijäksi, tutkimustiedon valossa, ovat osoittautuneet parisuhde ja etenkin vanhemmuuden jakamiseen liittyvät tekijät. Isyyteen sitoutuminen on viime kädessä isän oma eettinen valinta ja muodostuu sen mukaan, miten hän katsoo sen sopivan identiteettiinsä ja työetiikkaansa. (Huttunen 2010, 177.)

Huttunen (2001, 11) totesi jo aikoinaan, että syvemmin isyyttä pohdittaessa isyys on vaikea, ongelmallinen ja moniselitteinen käsitteenä sekä ilmiönä. Nykyään isyydestä puhutaan ja sitä määritellään monella äänellä ja isyyskäytännöt ilmenevät moninaisina sekä asiantuntijoidenkin puhe on enemmän abstraktitasolle jäävää. Tästä asiantilasta miehet voivat olla ymmällään, koska oman isän antama malli ei toimi nykypäivänä eikä selkeää uutta malliakaan ole. Miehelle ei jää muita vaihtoehtoja, kuin koota mielestään parhaita isyyskäytäntöjä isyytensä toteuttamisen mallikseen. Ongelmallisen aspektin isyydelle muodostaa myös se, että isyydelle ei ole muodostunut vanhastaan minkäänlaista kokemuksellista keskustelukulttuuria miesten kesken eikä neuvoloissa, toisin kuin naisille suunnatut äitiys- ja lastenneuvolakäytänteet muun muassa Arvo Ylpön kehittämänä ovat mahdollistaneet (ks. Huttunen 2001, 149).

Opinnäytetyöni taustaa, aiheen rajausta ja tarkoitusta luonnehdin seuraavaksi. Aiheen valintaani on vaikuttanut ensinnäkin omat hyvät kokemukseni sitoutuneen ja hoivaavan isän tyttärenä sekä myöhemmin muodostuneeseen käsitykseeni siitä, että miehen todellinen luonne ei perustu maskuliinisuuden biologiseen ja geneettiseen perustaan, vaan kulttuuriseen paineeseen käyttäytyä tietyllä tavalla tai siitä poikkeavalla tavalla. Taustaorientaationa opinnäytetyölleni on ollut myös voimistunut kiinnostus isyyden tutkimukseen, isyyden niin sanottuun muutokseen ja ”uuteen” isyyteen (tosin ideana jo vanhaan) ja sen toteuttamistapoihin ja sitä kautta uuden mieskuvan muotoutumiseen. Hoivaavamman ja pehmeämmän sekä osallistavamman isyyden muodot ovat lisääntyneet ja isien käynnit neuvolassa ovat jo muodostuneet normiksi samoin kuin synnytyksessä läsnä olo. Isä - ja miestutkimukselle ei ole ehtinyt muodostua Suomessa kovin pitkää perinnettä, tosin mieheyttä sekä isyyttä on tutkittu osin erillisinä 1980-luvulta asti. Sitten kiinnostus isyyttä kohtaan kasvoi ja jo 1990-luvulla mediassa esiintyi kuvia ja juttuja ihannemiehistä, jotka hoitivat taloutta ja pieniä lapsiaan. Vasta 2000-

luvulle tultaessa isyystutkimus on ollut runsasta ja monipuolista sekä nousut yhä enenevässä määrin kiinnostuksen kohteeksi syrjäyttäen äidit miltei kokonaan mielenkiinnon kohteina, kuten Vuori (2001, 70, 357) väitöskirjassaan ja (2004, 50) Isäkirjassa toteaa. Tällöin äitien toiminnan pohdinta on jäänyt taustalle aivan kuten itsestään selväksi alueeksi. Huttunen (2011) pohtii, että vaikka isyys on pitkään ollut laaja-alaisena aiheena tutkijoiden intresseissä, niin tutkimustieto ei tunnu tavoittavan tavallista arkeaan eläviä isiä ja vain pieni osa tuosta tiedosta pääsee siten isien tietoisuuteen, toimintaan, ajatteluun ja keskusteluihin (Huttusen haastattelu 22.8.2011). Sosiaali- ja terveysministeriö on linjannut isyyden ja parisuhteen tutkimista Lastenneuvolaoppaassa (2004, 80) sekä STM:n selvityksessä (2008, 24).

Edellä todetun perusteella näen tässä tutkimusta vaativan, miehen mentävän aukon, joten olen rajannut opinnäytetyöni tarkastelunäkökulman koskemaan isyyteen sitoutumiseen parisuhteen kontekstissa. Työssäni mielenkiintoni kohdistuu isyyteen sukupuoleen liittyvänä ilmiönä, jota periaatetta tukee Kolehmainen ja Aallon (2004, 13) ajatus siitä, että nais- ja sukupuolentutkimuksen käsitteistö antaa paremman lähestymistavan pohtia isiä olentoina, joilla on sukupuoli. Tämä seikka jäsentää puolestaan isien tapaa identifioida itsensä erilaisiin isyyksiin. A. Jokinen (1999, 24- 25) onkin todennut isyystutkimuksen jakautuvan kahtaalle sen mukaan, perustuuko se sukupuolentutkimuksen vai ei. Sukupuoleen kohdistuva tutkimus kattaa isyyden yhteiskunnalliset ehdot ja viitoittaa tietä uuden isyyden käytännöille. Kolehmainen ja Aalto (2004) kertovat, että isyys ja äitiys yhteiskunnallisina asemina, kulttuurisina mielikuvina ja miehille ja naisille määriteltyjen toimintojen kimppuina ovat sidoksissa toisiinsa. He toteavat Connellin (1995) tutkimustuloksiin tukeutuen isyyden ja äitiyden olevan relationaalisia käsitteitä siinä, missä maskuliinisuus ja feminiinisyyskin ovat, ja jotka saavat sosiaalisen merkityksensä suhteessa toisiinsa. Maskuliinisuuden sisällöllisistä muutoksista huolimatta, se määrittyy aina suhteessa feminiinisyteen. Oli sitten kyseessä sukupuolten valtasuhteet tai vanhempien työnjakoa koskevat järjestelyperiaatteet, isyys ja äitiys ovat sitä mitä ovat suhteessa toisiinsa. Nämä käsitteet myös rakentuvat narratiivisesti, kuten isän ja äidin väliset tarinatkin. (Vrt. Kolehmainen & Aalto 2004, 14; ref. Connell 1995, 44.)

Opinnäytetyöni tarkoituksena on ymmärtää ja tulkita sekä kuvailla kuuden eri-ikäisen isän kokemusta isyyteen sitoutumisestaan parisuhteessa ja tämän merkityksellisyyttä miehille itselleen ja heidän isyyden tuntemuksilleen sekä minkälaisia sitoutuneen isän toimijuuksia kertomuksista paljastuu. Aloitan työni parisuhteen tarkastelulla, sillä isäksi tullaan yleensä parisuhteen seurauksena, tosin myös ei-parisuhteen seurauksena. Parisuhteista on kirjoitettu monia kirjoja ja oppaita, mutta tieteellistä tutkimusta parisuhteista on tehty vähänlaisesti. Erästä parisuhteen osa-alueetta kuten seksuaalisuutta on tutkittu paljonkin ja siitä löytyy materiaalia aina Kinseyn klassisista tutkimuksista alkaen. (Nevalainen 2006, 8.)

Tutkimukseni etenee siten, että opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimusongelmat esitän kappaleessa kaksi. Opinnäytetyöni teoreettisessa viitekehyksessä kuvaan aluksi parisuhdetta, tarkastelemalla teoriaa parisuhteen kulttuurisesta mallista, miehestä ja naisesta parisuhteesta sekä isyydestä parisuhteen kontekstissa. Tämä tapahtuu kappaleessa kolme ja sen alaluvuissa. Kappaleessa neljä kuvaan isyyden kulttuurisesti rakentuvia muotoja ja isyyttä sosiaalisena konstruktiona, joka perustuu ajatukseen todellisuuden rakentumisesta sosiaalisesti. Kun sukupuoli ymmärretään kulttuurisena konstruktiona eli kulttuurisesti tuotetuksi olemisen tavaksi, silloin mikään isyyden toteuttamistapa ei ole toista parempaa tai luonnollisempaa, koska tälle ilmiölle ei ole olemassa mitään luonnollista perustaa, joten isyys voi ajan kuluessa muuttua (Huttunen 1994, 59). Tarkastelen isää myös sukupuolitoimijoina. Sukupuoli ilmenee biologiana, sosiaalisena oppimisena, ruumiin pintana ja kulttuurisina odotuksina. Biologinen sukupuoli rakentuu osittain tiedon, vallan ja kielen järjestelmissä. (Jokinen 2000, 209.) Pidän isien tarkastelua sukupuolitoimijoina tärkeänä, sillä näkemykseni mukaan isä ei ole heteroseksuaalisessa parisuhteesta eikä isänä läsnä ilman sukupuoltaan ilmentäviä ominaisuuksiaan, vaan nimenomaan niiden ilmenemisen muotojen kautta läsnä olevana puolisona ja isänä. Esittelen Huttusen (1993, 1994, 2001) jaottelemaa isyyksiä ja niihin liittyviä painotuksia ja näkökulmia, jolloin myös entisen ja uuden isän eroavaisuudet tulevat esiin. On kuitenkin huomattava, että isyyttä on aina ollut monenlaista, joten jako ei vastaa totuutta sinällään, vaan kulttuurisia käsityksiämme entisestä ja uudesta isyydestä. Erilaisia mallitarinoita isyydestä on tuotettu jo jonkin verran, vaikka ne tekevät vasta tuloaan. Näitä otan esille kappaleessa neljä, sen viimeisissä alaluvuissa. Kappaleessa viisi käsittelen isyyteen sitoutumista sekä sitoutumiseen yhteydessä olevia merkityksiä ja tunteita miehelle itselleen. Seuraavaksi kuudennessa kappaleessa eli metodologialuvussa ja sen alaluvuissa esittelen käyttämiäni menetelmiä: narratiivisuutta ja juonentamista tutkimuksellisenä viitekehysenä, narratiivisuuden tieteenfilosofia ja tietoteoreettisia perusteita, narratiivisuuden, narratiivin ja kontekstin käsitteitä sekä juonentamista ja kategorista lähestymistapaa narratiiveihin. Selvennän myös ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä käyttämiäni analyysin apukeinoja eli kertomuksen sisältämiä sosiolingvistisiä piirteitä, joita ovat odotusanalyysi ja ydinepisoditeoria ja minä- ja me-puhe. Kuudennen kappaleen ensimmäisessä osassa, sen viimeisessä alaluvussa käsittelen toimijuutta ei-analyttisena käsitteenä. Toimijuus -käsite on oleellinen osa opinnäytetyötäni. Kuudennen kappaleen toisessa osassa, sen alaluvuissa ovat pääosassa haastateltavat, heidän rekrytoimisensa, aineiston kuvailu, haastattelumenetelmän kuvaus ja haastattelutilanteiden lyhyt kuvaus sekä aineiston analyysi. Sitten kappaleessa seitsemän on vuorossa tulososio, joka sisältää sekä tulkintaa että tuloksia. Pyrin vastaamaan tutkimuskysymyksiini seitsemännen luvun alaluvuissa. Viimeiseksi tässä opinnäytetyössä tarkastelen vielä aineistossani ilmeneviä isyyteen sitoutumisen eroavaisuuksia isien toimijuuksissa parisuhteen kontekstissa. Kappale kahdeksan sisältää pohdintaani tehdystä työstä ja siihen liittyvistä asioista.

2 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä omaa ammatillista osaamistani ja antaa pohdittavaa neuvolatyöntekijöille parisuhdeasioiden puheeksi ottoon sekä selvittää isyyteensä sitoutuneiden isien kertomuksia, niissä esiintyviä merkityksiä, toimijuuksia ja tunteita miehille itselleen. Selvitystä kaipaavat asiat tarkentuivat seuraavanlaisiksi tutkimusongelmiksi:

1. Millaisia kertomuksia/tarinoita isät parisuhteistaan tuottavat isyyden näkökulmasta?
2. Millaisia isyyden merkityksiä miehille itselleen isien kertomuksista/tarinoista voidaan identifioida?
3. Minkälaisia sitoutuneita isätoimijuuksia isien kertomuksista/tarinoista muodostuu?

3 PARISUHDE

Sivistyssanankirjan (2004) mukaan parisuhde on kiintymykseen ja seksuaalisuuteen perustuva kahdenvälinen suhde. Airikka (2003, 13) katsoo parisuhteella tarkoitettavan sellaista kahden aikuisen välistä suhdetta, jonka lähtökohtana on ollut rakastuminen, ja jonka tiimoilta tähdätään yhteisiin päämääriin sekä näiden pyrkimysten myötä pitkäaikaiseen yhdessäoloon. Samalla suhteessa tapahtuu kasvua ja kehitystä. Kontula (2009a, 11) toteaa, että yksilöllisestä näkökulmasta tarkasteltuna ihmisen perustavampia tarpeita on aina ollut kaipuu parisuhteen solmintaan. Junkkari ja Junkkari (2006) sanovat, että parisuhhteessa vallitsee ihmisenä olemisen perusjännite: ihminen kaipaa yhtäältä läheisyyttä ja yhteyttä, toisaalta erillisyyttä ja vapautta. Näiden vastakohtien tasapainon etsinnän kanssa ihminen joutuu kamppailemaan koko ikänsä. (Junkkari & Junkkari 2006, 64.)

3.1 Parisuhteen kulttuurinen malli ja sitä määrittelevät diskurssit

Hatakan (2011, 9) mukaan parisuhde kiinnostaa erityisesti kulttuurintutkijaa tutkimuskohteena, koska siinä yhdistyvät sekä yksittäisen ihmisen oma kokemusmaailma että runsas joukko jaettua kulttuurista tietopääomaa. Heteroseksuaalinen parisuhde on monilla merkityksillä ladattu kulttuurinen konstruktio. Heteroseksuaalista parisuhdetta voi pitää keskeisenä sosiaalisen sukupuolen rakentamisen ja ylläpitämisen paikkana, mahdollisesti myös kiistämisen paikkana. Parisuhteen ei-arkiset käytännöt, kuten kihlautuminen, avioliiton rekisteröiminen tai vihkiminen voidaan nähdä julkisina ja rituaalisina siirtymäriitteinä, joina niillä on yhteiskunnallista merkitystä, sillä parisuhde nähdään perustana perheelle. Pääosin parisuhteiden

todellisuus ilmenee ulkopuolisten katseilta suljetussa tilassa, yksityisten kotien seinien sisäpuolella, jonne muiden katseet eivät yllä. Hatakan (2011, 3, 122 -123) tutkima parisuhteen kulttuurinen malli pitää sisällään neljä elementtiä: siinä olevat *toimijat, rakkauden ja seksuaalisuuden eli naisen, miehen, rakkauden ja seksin*. Hatakka (2010, 3) nimesi aineistonsa pohjalta myös viisi merkityskokonaisuutta eli diskurssia, jotka määrittelevät parisuhteen elementtejä: *Romanttisen, populaaritieteellisen, kristillisen, kansanperinteen ja yhteiskunnallisen diskurssin*.

3.2 Mies ja nainen parisuhteessa

Miesten ja naisten välisissä parisuhteissa esiintyy myös vallankäyttöä, kuten kaikissa sosiaalisissa suhteissa. Parisuhteissa se on erityisen merkittävää. Edes läheisimmissä ihmissuhteissa yksilöllä ei ole valtaa yhtä paljon kaikissa tilanteissa, vaan vallan määrä jakautuu suhteellisesti. Elämme yksilöllisyyttä eli individualismia ihannoivassa maailmassa, jota myös kutsutaan postmoderniksi ajaksi, kuten Bauman (1996) kirjassaan ”Postmodernin lumo” toteaa. Baumannin (1996, 21- 22) mukaan ”postmodernilla tarkoitetaan lupaa tehdä, mitä mieleen juolahtaa ja kehotusta olla ottamatta liian vakavasti mitään, mitä joku tekee”. Sillä tarkoitetaan myös ajalle tyypillistä vauhtia, millä asiat ja ihmisten mielentilat muuttuvat. Postmodernissa ajassamme individualismi tarkoittaa sitä vastoin Hautamäen (1996) mukaan erilaisuuden hyväksymistä, jolloin ihmisyyden katsotaan hahmottuvan erojen kautta, ei ihmisten yhtäläisyyksien kautta. Ajattelumallit tasa-arvokysymyksissä poikkeavat modernista ajattelusta siten, että postmoderni näkee tasa-arvoa myös erilaisuudessa, joten tasa-arvo ei edellytä samanlaisuutta. Parisuhteissa tämä näyttäisi toimivan siten, että sukupuolten välisen tasa-arvon kulmakivi on kummankin sukupuolen ominaispiirteiden hyväksyminen ja niiden ajattelemisen mahdollisuuksina, ei niinkään rajoituksina. Modernissa ajassahan feministiliike korosti enimmäkseen sukupuolten välisten erojen merkityksettömyyttä. (Hautamäki 1996, 36, 39.)

Ihmiset sekoittavat useasti rakastumisen kokemuksen ja rakkauden keskenään. Rakastumiseen, varsinkin suhteen alussa liittyy suuria tunteita, jotka ajan kulussa muuttavat muotoaan, heilahtelevat ja tuntuvat jopa hallitsemattomilta. Suhteen alussa ihmiset usein harhaisesti luulevat, että nämä ihanat tunteet pysyvät vuodesta toiseen. (Hämäläinen 2010, 182.) Hämäläinen (2010) toteaa, että romanttiseen rakkauden harha kaataa avioliittoja kuin heinää. Omiin kokemuksiinsa vedoten, hän toteaa, että usein muutaman kuukauden avioliitossa olleet parit hakevat eroa tunnesuhteen väljähtyminen vuoksi. Pelkkien tunteiden varaan parisuhdetta ei voi rakentaa, ja siten kestävämpi rakennusmateriaali on ihmisen tahto. Tahto on sitä, että yrittää silloinkin, kun ’ei yhtään tunnu siltä’. Ehkä pitäisi ajatella rakkauden käsite uudella tavalla ja uusien sisältöjen kautta eri elämänvaiheissa sekä ajatella rakkauden kuuluvan sekä arkeen että juhlaan. Tunteet toki ovat tärkeitä parisuhteessa, sillä tunteettomuus taas

on parisuhteen loppua kohti kulkemista ja houkuttelee ulkopuolisiin suhteisiin. (Hämäläinen 2010, 182- 184.)

Määtä (2000, 23 -26) mukaan yleensä ihmiset rakastuvat kaltaisiinsa, jolloin molempien persoonallisuuspiirteet, arvot, asenteet, sosiaalinen tausta ja elämänhistoria sekä koulutus ovat samankaltaisia. Ihmiset muuttuvat kuitenkin tunteidensa ja luonteenpiirteidensä suhteen ja siihen vaikuttavat myös alati muuttuvat olosuhteet ja tilannekontekstit, joihin reagointi saattaa tapahtua entisestä poikkeavalla tavalla. Kovin moni ei tule miettineeksi etukäteen, miten itse suhtautuu elämän ennustamattomiin tilanteisiin, kuten vanhemmuuteen, taloudellisiin vaikeuksiin, muuttoon tai vakavaan sairauteen. Tärkeä ohje kuuluukin: Hyväksy puolison muuttuminen, jolloin on helpompi nähdä suhteen uusiutumisen ja uusien voimavarojen ilmaantumisen mahdollisuudet. Giddensin (1992, 58) mukaan rakkaus, emotionaalinen tasearvo ja refleksiivisyys ovat osoittautuneet ensiarvoisiksi parisuhteen osatekijöiksi.

Giddens (1992) sanoo romanttisen rakkauden koodiston järjestetyn seksin mittapuun mukaisesti, jolloin suhde kestää vain sen tuottaman molemminpuolisen intiimin nautinnon ajan. Tämän Giddens näkee juontuvan siitä, että ihmistä aiemmin ympäröinyt perheidentiteetti on korvautunut pitkälti seksuaali-identiteetillä ja samalla seksuaalisuus on muuttunut yksilön ominaisuudeksi ja omaisuudeksi. (Giddens 1992, 61- 62, 171- 174.) Beck ja Beck-Gernsheim (1995) toteavat, että nykyään parisuhteita määrittää varautuneisuus ja parisuhteen onnistumisen eteen tehtävä työ. Yksilöllistymisen seurauksena rakkaussuhteista onkin tullut epävarmoja ja jopa vaarallisia. (Beck & Beck-Gernsheim 1995, 92, 99.) Giddens (1990) kertoo, että erilaiset asiantuntijajärjestelmät ovat synnyttäneet uudenlaisen auktoriteetin, joihin ihmiset voivat turvautua ja luottaa traditioiden sijaan. Nämä asiantuntijajärjestelmät kykenevät oikeuttamaan itsensä vetoamalla toimintansa tieteellis-tekniseen perustaan sekä puolueettomaan ja rationaaliseen päätöksentekoprosessiin. (Giddens 1990, 28.) Giddensin (1990) viittauksen Maksimainen (2010, 74) päättelee kaiken sitten kaatuvankin yksittäisen yksilön harteille, jolloin suhteen hoitamisen erilaisista pyrkimyksen tavoista ja avoimesta kommunikaatiosta suhteen sisällä tulee yksinomaisia keinoja ja suorittamisen rituaaleja, joiden avulla parisuhdetta ylläpidetään ja sen riskialttiuteen varaudutaan. Maksimainen (2010, 25- 47) on havainnut parisuhteen kulttuurisen ymmärryksen lisääntyneen tuntuvasti ja toteaa, että eniten parisuhteen kulttuurisen ymmärryksen kasvuun on vaikuttanut mediajulkisuuden välittämät parisuhdekuvaukset ja mallit ”meistä meille”. Media tietyllä tavalla ”anastaa” meiltä ihmisten välisiä läheisiä suhteita, kuten rakastumisia, eroja ja parisuhdekonflikteja omaisuudekseen, ja käyttää niitä median ja viihdeteollisuuden tarpeisiin. Media kuitenkin aina palauttaa meiltä anastamansa elävän elämän suhteet meille takaisin, joskin median tuottamina esityksinä. Media myös edellyttää näiden esitysten ahkeraa kuluttamista yleisön keskuudessa eli meidän keskuudessamme sekä näiden esitysten tunnustamista osaksi tunnistettavaa todellisuutta.

Parisuhteen keskinäisessä viestinnässä seksuaalisuus on tärkeä elementti, se on ikään kuin termostaatti, joka reagoi nopeasti kaikkiin muutoksiin parin välisessä viestinnässä. Toimiva seksuaalielämä ei ole kuitenkaan itsestäänselvyys, sillä sitä uhkaavat ulkoiset paineet, rutii-
ninomaisuus ja seksuaalisuuden käyttäminen lyömäaseena toista vastaan. (Hämäläinen 2010, 185-186.) Kontulan (2009a, 134) mukaan puolisolta saatu hyvä palaute miehenä ja naisena, rakastajana ja rakastattarena ovat parisuhdetta tukeva tekijä. Kontula (2008, 341- 344) toteaa tutkimuksissa tulleen esille, että Suomessa naisten ja miesten perustavanlainen ero seksuaalisuudessa ilmenee halun määrässä. Miehet haluavat parisuhteessa seksiä kaksi kertaa enemmän kuin naiset. Erot halukkuudessa johtuvat osin naisten ja miesten arvostus- ja asenne-eroista seksuaalisuuteen liittyvinä.

3.3 Isyys parisuhteen kontekstissa

Tässä kontekstilla viitataan isyyttä tutkiessani isän toimijuuteen ja puolison toimijuuteen isyyteen sitoutumista tukevana tai ei tukevana tahona, sekä parisuhteen sisällä muodostuviin erilaisiin tilannekonteksteihin, tiettyyn aikaan ja paikkaan kiinnittyvinä, jolloin valtasuhteet ja muut hankaluudet sukupuolesta johtuvina totuttuina ajattelu - ja käyttäytymismalleina pääsevät esille. Toimijuus -käsitteen määrittelen kappaleessa 6.1.5.

Isäksi tulo on haasteellinen kokemus miehelle ja myös naiselle, jolloin totutut toimintatavat ja parisuhteen roolijaot joutuvat koetukselle, eikä miehen näkökulmasta oman paikan löytäminen tässä kontekstissa ole aina helppoa. Varsinkin pikkulapsiaika koettelee parisuhdetta ja on ehkä sen rankin koettelemus parisuhteelle. Jallinoja (2000, 85 - 86) sanoo, että parisuhteen merkitys ja laatu on merkittävämpi tekijä perhettä yhdessä pitävä voima kuin vanhemmuus. Kun parisuhde lakkaa miellyttämästä emotionaalisesti, siitä halutaan pois. Giddens (1991) puhui jo aikanaan kaukonäköisesti parisuhteista ”puhtaina suhteina” tarkoittaen, että suhteet perustuvat emotionaaliseen tyydytyksen intiimissä kanssakäymisessä (Giddens 1991, 89 - 96). Jallinoja (2000) lisää vielä, että kulttuurisen perinteen mukaisesti romanttisen rakkauden kaipuu tunkeutuu utopian ja illuusioiden representaatioiden muodossa parisuhteeseen, jolloin romanssia halutaan vaalia. Arki astuu kuitenkin väistämättä mukaan, kun ”kolmannet” tulevat kahden suhteeseen, kuten lapsen syntymän muodossa. Tosiasiassa voi olla myös muita ”kolmansia”, kuten alkoholi, sairaudet, kilpaileva työ, rakennusprojekti, taloudellinen menetys, uskonto tai rakastaja/rakastajatar ym. tekijöitä. Niinkin jokapäiväisistä asioista kuin siivoaminen, kaupassa käynti ja tiskaaminen voi tulla helposti ”kolmansia”, kun rakastumisen tunne muuttaa muotoaan. Rakastumisen tunne onkin tekijä, joka voi oikeuttaa ja kieltää suhteen ja saa sen myös jatkumaan tai loppumaan. (Jallinoja 2000, 85 - 90.)

Vuori (2001) toteaa, että samaan aikaan, kun miehistä ollaan rakentamassa kohti uudenlaista isyyttä kulkevia isiä, niin naisten vastuullisuus tuntuu lisääntyneen rohkaisijoina ja apuina täs-

sä muuttumisessa. Hänen tutkimuksessaan äiti toimii edelleen sukupuolierityisenä toimijana ja voi jopa käydä niin, että äitiys toimijuutena metaforisoituu. Sukupuolineutraali puhetapa saa kuitenkin voimansa jaetun vanhemmuuden diskurssista. (Vuori 2001, 358- 359.) Mykkänen (2010, 18) toteaa Van Egereniä ja Hawkinsia (2004) lainaten jaetun vanhemmuuden tarkoittavan ”kahden ihmisen yhteistä ymmärrystä ja vastuuta lapsen hyvinvoinnista”. Jaettuun vanhemmuuteen sisältyy sekä yhteisiä päämääriä ja yhteishenkeä että työn- ja vastuunjakoa niin kodin kuin lastenhoidon suhteen. Mykkänen (2010, 17) sanoo Canciania ja Olikeria (2000, 2 -3) siteeraten, että uuden isyyden ideologiaan kuuluu sekä fyysinen että emotionaalinen huolenpito ja myös vastuun ja kiintymyksen osoittaminen lasta kohtaan. Maksimaisen (2010, 80 -81) haastattelussa kävi ilmi, että puhe sukupuolten välisestä tasa-arvosta parisuhteen sisällä mielletään herkästi koskemaan toisia, mutta omia kokemuksia ei niinkään mielletä tasa-arvotietoisuuteen kuuluviksi. Siten kysymys epätasa-arvosta liukenee oman suhteen ja elämän ulkopuolelle. Lisäksi parisuhteissa kotitöiden tasa-arvoista tekemistä ei noteerattu suhteen ”tärkeimmäksi asiaksi” vaan pikemminkin yksilön inhimillisiksi ominaisuuksiksi. E. Jokinen (2004) kuvaa kotitöiden olevan ’sakeaa sosiaalista’, ja ne ovat tärkeä osa kodin arkea ja siten rutinoituneita tavanomaisuuksia ja kotoisaksi tekemistä. Ihmiset tarvitsevat näitä totuttuja tavanomaisuuksia, jotka kuitenkin totunnaistuvat tietynlaisiksi käyttäytymistapaumuksiksi eikä niitä juuri kyseenalaisteta. Yhä edelleen naisilla on tapana tehdä enemmän ”naisten töitä” ja miehillä ”miesten töitä” kotona. E. Jokinen (2004) toteaa aineistonsa pohjalta Marazzin (1998) tutkimukseen ”Sukkien paikka” vedoten, että juuri pieniltä tuntuvat arjen käytännöt parisuhteessa kuten sukkiin ja pyykkiin liittyvät siirtelyt ja niiden sukupuolittuneet tavat tehdä asioita tehostavat epätasa-arvon toteutumista ja tekevät vastarintaa muutokselle. Tasa-arvoasiasa kuitenkin reflektoidaan ahkerasti varsinkin naisten taholta, mutta toisin tietämisen ja toisin tekemisen pohdinta ei kuitenkaan johda toisin tekemiseen käytännössä kuin osittain. Yleensä parisuhteissa lasten syntymän jälkeen on niin, että naisella on ”pelisilmää” enemmän kotitöiden suhteen ja hän ehtii ja tekee, kun lapsettoman parin kohdalla voi vielä menetellä periaate: se tekee joka ehtii. (E. Jokinen 2004, 285, 294- 295.). Vähämäki (2010) ihmettelee, kuinka kotitöiden osalta voidaan yhdistää työsuoritukset, jotka eivät huomioi tekijänsä persoonallisuutta. Parisuhteissa on aina kaikkea sellaista jakamatonta ja henkilökohtaista luonteenpiirteiden epäsymmetrian dynamiikka, joka tekee työn suorittamisen mahdolliseksi ja avaa parisuhteenkin kokemuksena sen osapuolille. (Vähämäki 2010, 216.)

Halmeen (2009, 114- 116) tutkimusten tulosten mukaan pikkulapsiperheessä tavallinen riidan aihe on myös alkoholi. Hänen haastattelemiensa isien kertomusten analysointitulosten mukaan joka kolmas alle kolmivuotiaiden lasten isistä käyttää alkoholia riskikulutuksen tasolla ja sillä on yhteys isien kokemaan depressioniin sekä muihin terveysongelmiin. Myös isän ja lapsen yhdessäolon laatuun on suora vaikutuksensa alkoholin käytöllä. Halmeen (2009, 113- 114) tutkimus toi esille myös isien kokeman puutteen vanhemmuuden taidoissaan ja lapsen itkun aiheuttaman stressaavan tunteen sekä seksuaalisen kanssakäymisen epätyytyväisyyden. Seksin

vähäisyys koettiin jopa parisuhteen jatkumisen uhkatekijäksi ja sillä oli vaikutuksensa myös lapsen kanssa vietettyyn aikaan.

4 ISYYDEN KULTTUURISESTI RAKENTUVAT MUODOT

4.1 Isyys sosiaalisena konstruktiona

Isyys samoin kuin äitiys ja vanhemmuuskin voidaan nähdä sosiaalisina konstruktioina. Tämä perustuu näkemykseen todellisuudesta sosiaalisesti rakentuneena. Marsiglio & Cohan (2000, 78) näkevät, että isyyden ja mieheyden määritelmät odotuksineen ja vaatimuksineen ovat alati uudelleen muokkautuvia ja muuntautuvia, mikä ilmentää isyyden kulttuurisidonnaisuutta. Palkovitz (2002, 36) on todennut, että yleisesti isyys ajatellaan eräänlaisena yhtenäisenä, kollektiivisena entiteettinä, jota isät toteuttavat yhteiskunnan sallimissa rajoissa ja vielä samalla tavalla. Kuitenkin on yleisesti tiedettyä, että isät toteuttavat isyyttään jokainen omalla tavallaan kuten jokaisen sukupolven isät myös ovat tehneet, joka tapa perustuu heidän henkilö- ja elämänsisältönsä ja elämäntilanteeseensa. Se, miten miehet itse ajattelevat, merkityksellistävät ja toimivat sekä tuntevat isinä, riippuu paitsi yleisestä median luomasta asenteesta ja ajan trendeistä, myös heidän henkilökohtaisista suhteistaan lapsiinsa ja puolisoonsa sekä kunkin isän arvomaailmasta ja persoonallisuudesta.

Hearn (2002, 245) ja LaRossa (1997, 21) puhuvat Huttusen (2001, 13) tapaan monista isyyksistä etenkin, koska uuden ajan erilaiset isyydet saattavat vaihtelevasti yhdistyä eri miehissä eli isän ”arvonimi” koostuu erilaisista sisällöllisistä eroista. Tämä johtuu ennen kaikkea perhekasvatuksen mureutumisen myötä tapahtuneesta isyyden säröytymisestä eli fragmentoitumisesta. Hearn (2002, 245) lisää tähän, että yleinen mielikuva isästä ihmisten käsityksissä on edelleen: valkoihoinen, heteroseksuaalinen, henkistä ja fyysistä voimaa uhkuva perheenelättäjä. Mykkänen (2010) tuo esiin tukeutuen Perälä-Littuseen (2004), että isyydestä tuotetut mielikuvat yksinkertaisuudessaan ja normatiivisuudessaan sekä yleistettävyydessään ovat tapoja ajatella isyydestä. Ne muokkaavat kuitenkin yleistä isyyden asenneilmastoa ja sen myötä asettautuvat isien käytäntöihin sekä arviointipuheeseen muiden isien käyttäytymisestä. Ne jäävät useimmiten ideaalimalleiksi ja aiheuttavat ristiriitoja yksittäisten ihmisten, niin isien kuin äitien käytännöissä ja vaikeuttavat isyyden moninaisuuden ilmentämistä. (Mykkänen 2010, 15; ref. Perälä-Littunen 2004, 187- 189.) Isyys ei myöskään ole mikään staattinen ilmiö, vaan isyys muotoutuu lapsen kasvun ja kehityksen myötä muuttaen muotoaan, mutta ollen kuitenkin elinikäinen prosessi omanlaisine elinkaarineen (Palkovitz, 2002, 36). Mykkänen (2010) toteaa Marsiglio’a ym. (2000) siteeraten, että isyyttä voidaan kuvata kulloisenkin ajan kulttuurisena kuvana, tässä postmodernin tai uuden ajan isyyden moninaisina kuvina. Näitä kuvia voi myös peilata ajan kulttuuriin ideaaleihin sekä sosiaalisiin käytäntöihin. (Mykkänen 2010, 15, ref. Marsiglio, Amato, Day & Lamb 2000.)

Huttusen (2001) näkemyksen mukaan perhekäsitys on muuttunut jälkimodernissa ajassa individualistiseksi ja se on syrjäyttänyt tai ainakin syrjäyttämässä familistisen perhekäsityksen. Yksilöityminen on vaikuttanut ennen kaikkea perherakenteiden muutoksiin ja perheiden moninaisten muotojen ilmestymiseen, jolloin isän asema ja paikka perheessä sekä hänen perhe-elämänsä uusissa perhetilanteissa on muuttunut ja muuttuu kaikista eniten entiseen verraten. Isä onkin joutunut eräänlaiseksi ”heittopussiksi” ja riepottelun kohteeksi perheinstituution uudelleen määrittämisessä, huolimatta siitä, että isän asema perinteisen isyyden aikana oli näennäinen ja samalla ylikorostettu. Äidit ovat siirtäneet osan kodin ja lasten hoitovastuusta isille, koska ovat halunneet luoda uraa ja päteä työelämässä, aiemman perheen hyvinvoinnin eteen uhrautumisensa sijasta. Ovatko individualismin vaikutukset näin ollen siirtyneet perheisiin naisten kautta samalla kapeuttaen miesten ja isien vapausasteita? Yksilöllistymisen vaikutuksesta ainakin isillä on entistä laajemmat mahdollisuudet toteuttaa isyyttään ja olla eri tavalla perheessään osallistuvia ja hoivan antajia. (Huttunen 2001, 36- 39.) Huttunen (2001, 37) katsoo, että individualismi on muuttanut isien ja äitien ajattelua ja toimintaa, sillä perheellistyminen ja lasten hankinta ovat nykyään heille projekteja projektien joukossa, eikä luonnollisia osana elämään kuuluvia valintoja tai tapahtumia.

Jallinoja (2006, 46- 69) peräänkuuluttaa uuden familistisen perheen takaisinpaluutta individualistisen mallin sijaan nostamalla esille familistisen käänteen käsitteen, joka tuli esiin ensin mediassa ja ilmeni sittemmin eri yhteiskunnallisten toimijoiden, kuten neuvolan lisääntyvänä apuna perheiden arjessa. (Mt. 2006, 24) kertoo nimenneensä aikanaan perheasian moninaisia aiheita yhteen sitovan eetoksen familismiksi, joka käsittää perheyhteisyyden ja -myönteisyyden. Kumpaankin edelliseen näkökantaan niin individualistiseen kuin familistiseen näkökantaan tuo Ketokivi (2002) käsitteen uusfamilismi, joka tarkoittaa perinteisen familismin arvojen yhdistymistä individualistisiin valintoihin, vapauteen ja postmoderniin moraaliiin, jolloin vastuun omasta toiminnasta kantaa kukin itse vailla yleisten sääntöjen suojaa. Ketokivi (2002) on todennut oman tutkimuksensa aineistossa ilmenneen uusfamilismin olevan erilaista kuin perinteisen familismin, jossa perhe on arvo sinänsä. (ks. Ketokivi 2002, 118) Näkemykseni mukaan luonnehdinnan voisi pukea muotoon: perhe on arvo, mutta ei arvo sinänsä.

4.2 Isä, mies ja maskuliinisuus sukupuolena

Kun puhun isistä miehinä, huomioin heidät olentoina, joilla on miessukupuoli. Miehiä tarkasteltaessa isinä pitää ottaa huomioon eräitä miehen ja maskuliinisuuden määrittäviä käsitteitä. Pelkkä biologinen sukupuolen käsite ei riitä, vaikka sitä ensimmäiseksi tulee ajatelleksi isyyden kohdalla. Isyyttä tarkasteltaessa pelkästään biologiaan mielletty sukupuolten tarkastelukulmat johtaisivat muuttumattomana essentialismiin eli sukupuolten näkemiseen komplementaarina ja olemassa olevina olemuspuolina. Tämänkaltainen näkemys pohjautuisi determinis-

tiseen ajatteluun, ja silloin isyyden ilmentämistavatkin olisivat geeneissä (ks. Liljestöm 1996, 122). On siis otettava käsiteltäväksi myös sosiaalinen ja kulttuurinen puoli sukupuolesta ja tarkastelunäkökulmana nähtävä sex/gender-jako sukupuoleen, mikä tarkoittaa anatomisfyysisen eli biologisen ja sosiaalisen sukupuolen ilmentämistä kulttuuristen tapojen mukaan.

Arto Jokisen (2010, 128) mukaan viitattaessa henkilöihin, jotka identifioituvat miehen sosiaaliseen ja kulttuuriseen kategoriaan ja jotka useimmiten omaavat tietyn fyysis-anatomisen eli biologisen hahmon eli miehen ruumiin, tarkoitetaan miehiä. A. Jokinen (2003) sanoo, että miehen sukupuoli naisen sukupuoleen verrattuna, ymmärretään vastakkaisena ja selvästi eroavana naisesta. Hän toteaa, että länsimaisessa kulttuurissa maskuliiniseksi ominaisuuksiksi mielletään toiminnallisuus, hallitsevuus, suoriutuminen, rationaalisuus, fyysinen voima ja (väki)valta. Siihen ei kuulu mitään feminiinisuuden piirteitä, joiksi on määritelty yhteisöllisyys, emotionaalisuus ja empaattisuus. Asiaa voi valaista siten, että maskuliinisuus ja feminiinisyys asettuvat jatkumolle, jonka ääripäinä voidaan erottaa puhdas maskuliinisuus ja puhdas feminiinisyys ja niitä yhdistävänä tekijänä heteroseksuaalinen halu. Miehistä ja naisista suuri osa jää näiden ääripäiden väliin, joten miehen ei oleteta täyttävän maskuliinisuutta kokonaan, vaan hänelle sallitaan myös ripaus feminiinisyttä. Tässä määrittelyssä maskuliinisuus siis viittaa edellä mainitun jatkumon toiseen ääripäähän ja jatkumon toiseen maskuliiniseen osaan, jossa on jo feminiinisempiä maskuliinipositioita. (A. Jokinen 2003, 128 - 129.)

Butler (2006, 60) väittää, että sosiaalista sukupuolta saatetaan pitää henkilön ominaisuutena feministisessä tutkimuksessa, kun tarkastelun kohteena on itse yksilö. Yhteiskuntateoreettisessa sukupuolen tarkastelussa sitä vastoin ei tutkimuksen lähtökohtana ole henkilöt, vaan subjektien väliset suhteet. Tästä seuraa siten, että sosiaalinen sukupuoli rakentuu sosiaalisissa suhteissa. Butler (2006) näkee sukupuolen rakentuvan tekemisen tai toiminnan kautta ja sitä tehdään toistamalla ilmeitä, eleitä ja tapoja sekä kielellisiä ja fyysisiä tekoja. Kun sukupuolista käyttäytymistä toistetaan kerta toisensa jälkeen, niin tämän tuloksena se vakiintuu tavoiksi toteuttaa sukupuolisuutta. Kun sukupuoli ymmärretään performatiivisina toistotekoina, sille ei ole olemassa mitään ontologista alkuperää, vaan ruumiillisuuskin on sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuva. Se on siten kontekstisidonnainen ja historiallinen ja lisäksi ajassa ja paikassa muuttuva. (Butler 2006, 60, 71, 229, 235- 236.)

Kulttuurinen maskuliinisuus eli miehuus A. Jokisen (2000) mukaan määrittää sen, mikä on tietyssä kulttuurissa hyväksytty tapa miehen toimia ja samalla osoittaa olevansa mies. Miten mies kävelee, pukeutuu, puhuu, ajattelee, tuntee ja rakastelee, on kulttuurisen miehuuden sanelemaa. Tässä kohtaa miehille on erityisen tärkeää, että he eivät herätä epäilyjä miehuudesta. Ei ole kuitenkaan yhtä ainoaa tapaa osoittaa miehuuttaan, vaan kulttuurisia maskuliinisuuksia on useita. Niihin sisältyy eräitä ehdottomia sääntöjä, kuten heteroseksuaalisuus, naiseen epäilevä suhtautuminen ja se, ettei Suomessa mies pukeudu hameeseen. *Kulttuurinen*

maskuliinisuus eli miehuus ilmenee toimintana, jonka luulisi tulevan miehelle automaattisesti. Näin ei kuitenkaan ole, vaan miehen on maskuliinisuutensa ansaittava erilaisissa miehuuskokeissa, joita pitää alinomaan toistaa. Maskuliinisuuden taakaksi voisi luonnehtia sitä, että miehen pitää jatkuvasti todistaa olevansa maskuliininen. (A. Jokinen, 2000, 210- 211.) Mies voikin omaksua useita erilaisia maskuliinisuuksia tai valita itselleen sopivan sekoituksen niistä. Tässä yhteydessä A. Jokinen (2000) tuokin esiin, että kutsuu yksilön itselleen omaksumaa ja näyttelemää maskuliinisuutta *kulttuuriseksi mieheydeksi*. *Mieheys* ei näin ajatellen ole yhteydessä biologiaan, mutta *miehuus* on. (A. Jokinen 2000, 213.)

Hegemonisen maskuliinisuuden käsitteen avulla tulee ymmärretyksi miehiin kohdistuvat patriarkaaliset paineet, useiden maskuliinisuuksien samanaikainen olemassa olo sekä patriarkaatin säilyttämisyritykset. Käsitteen lanseerasivat Carrigan, Connell ja Lee vuonna 1985, ja Connell on kehittänyt sittemmin termiä edelleen tutkimuksissaan *Cender and Power* 1987 ja *Masculinities* 1995. Hegemoninen maskuliinisuus ulottuu kaikkiin maskuliinisuuksiin ja sillä viitataan sellaiseen käsitykseen miehen patriarkaalisesta sukupuolisuudesta ja seksuaalisuudesta, joka on yleisesti hyväksyttyä ja tuettua. Kriittisessä miestutkimuksessa käsite on saanut sekä hyväksytyä että kritisoidun aseman. Hegemoniseen maskuliinisuuteen liittyvät ideaaliset odotukset ovat: (väki)valta, voima, menestys, tunteiden hallinta ja heteroseksuaalisuus. (A. Jokinen 2000, 213- 215, 217.)

Veijola & E. Jokinen (2001) eksplikoivat tasa-arvon illuusion estävän näkemästä patriarkaatin edelleen olemassaoloa, vaikka se toimii yhä miehisen auktoriteetin vallitessa ja veljien yhteiskunnallisen valtakunnan toimiessa, jota miehet toteuttavat tasa-arvohalukkuudestaan huolimatta. Vapaus, veljeys ja miesten välinen solidaarisuus sekä kaveriporukat ovat miehille tärkeitä työn lisäksi. Patriarkaattiin liittyy uudenlaisia ulottuvuuksia ja tärkein niistä on julkisen vallan tuki patriarkaatille, toinen on se, että patriarkaalinen käsitteenä on niin yleinen, että sillä ei saa otetta naisten eikä miesten mahdollisuuksista, velvollisuuksista eikä haluista. Tasa-arvo ei olekaan siis totta, vaan patriarkaalisuus on pukeutunut ”uusiin vaatteisiin”. Myös naiset ylläpitävät patriarkaattia heittäytyessään liian naiselliseksi heikkouksineen ja näyttille asettumisineen. (Veijola & E. Jokinen 2001, 87 - 97, 130 - 131.)

4.3 Isyyden kulttuuriset mallitarinat

Kulttuurisilla mallitarinoilla tarkoitetaan jaettuja tapoja ymmärtää tarinoiden rakennetta, jotka ovat jo itsessään monilla merkityksillä ladattuja. Ne ovat kulttuuriin ja sukupuoleen kytkeytyviä ideaalisia malleja, joihin sisältyy arvoja ja normeja, joiden avulla ihmiset ymmärtävät, tuottavat ja suuntaavat elämäänsä. (ks. Mykkänen 2010, 41.) Mykkänen (2010) kertoo Gergenin (1994; 1999) ajatuksiin tukeutuen, että isyyden yksilönarratiivit muodostuvat isyyden kulttuuristen mallitarinoiden pohjalta, joihin kunkin isän yksilöllinen elämäntarina antaa

vivahteensa ja tuo niihin särmikkyyttä. Isyyden mallitarinoita on määritelty jo jonkin verran, mutta varsinaisesti ne tekevät vasta tuloaan. (Mykkänen 2010, 13; ref. Gergen 1994, 20, 1999, 48.) Isyyden mallitarinoita ovat hahmotelleet esimerkiksi Huttunen (1993, 1994, 1999, 2001), Korhonen (1999), Kekäle (2007) ja Mykkänen (2010). Tosin Korhonen ja Huttunen eivät puhu mallitarinoista, vaan Korhonen kuvaa isätyyppistä ja Huttunen (2001) jaottelee isyydet analyttisesti käyttökelpoiseihin muodostumiin, jolloin voidaan ymmärtää isyyden konstruoitu luonne. Huttunen on myös tyypitellyt isyyttä eri vuosikymmeninä. Tyypittely on eräs tutkimuksellinen tapa kuvata isyyttä ja tässä näen niiden vertautuvan mallitarinoihin. Huttunen puhuu perinteisen isyyden muutoksesta kohti uutta isyyttä. Mallitarinoiden pohjana isyyden muutos perinteisestä uuteen korostuu, vaikkei käsitepari muutoin riitä kuvamaan isyyksien moninaisuutta. Korhosen kuvauksista nimesin viisi isyyden mallitarinaa ja lähemmän tarkasteluun otin ”poikkeuksellisen äidillisen isän” mallitarinan ja Kekäleeltä (2007) otin tarkasteltavakseni postmodernin isän mallitarinan. Mykkänen (2010) kuvaa isien mallitarinoita, tunnetoimijuuksia sekä toimijuuksia.

Ennen kun paneudun tarkemmin Huttusen (1993, 1994, 1999 ja 2001) mallitarinoihin isyydestä, käsittelen hänen jaottelemiaan isyyksiä. Huttunen (2001, 57 - 68) on päätenyt isyyden yksiselitteisen käsitteen muodostamisen hankaluudesta johtuen isyyden käsitteen hajottamiseen *biologiseen, juridiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen isyyteen* ja tarkastelee näitä erillisinä isyyden toteuttamistapojen muotoina.

Biologinen isyys tarkoittaa isää, joka on lapsensa kanssa samaa verta ja hän on siittänyt lapsen joko perinteisellä tavalla tai keinohedelmöityksellä. Voimakkain mielle yhtymä isä-sanaan liittyy juuri sen kuvatessa isän ja lapsen biologista yhteyttä. Vaikka lapsen biologinen isä jäisi lapselle tuntemattomaksi tai muuten vähämerkitykselliseksi ihmiseksi, sillä on paljon merkitystä isän ja lapsen kannalta. Jos kuvitellaan sellainen tilanne, että mies tietää tullessa isäksi, mutta hän ei edes tapaa lastaan koskaan, niin silti tietoisuus siitä, että hänellä on lapsi, saattaa olla merkityksellinen hänen identiteetilleen ja elämän suuntautumiselleen. On luonnollisesti miehiä, joille tämä tietoisuus ei merkitse mitään. Sen sijaan lapsen kannalta, vaikka hän ei tietäisikään isäänsä, asialla on vielä suurempi merkitys, koska biologinen isä on läsnä lapsessa tämän loppuelämän ajan.

Juridinen isyys taas saa merkityksensä sen mukaan, kenellä on yhteiskunnan asettamat oikeudet ja velvollisuudet lapseen nähden, joten se tarkoittaa isyyden yksityisoikeudellista puolta. Juridinen isyys voi syntyä kolmella tavalla: avioliiton olettaman isyyden, isyyden tunnustamisen tai vahvistamisen sekä adoption nojalla.

Sosiaalinen isyys tarkoittaa puolestaan sitä, miten isä elää ja jakaa arkea lapsen kanssa, ja se saa merkityksensä tavallisemmin yhdessä asumisesta ja kaikenpuolisesta huolenpidosta sekä

julkisesta esiintymisestä ja muiden hyväksynnästä, jolloin ulkopuoliset tottuvat pitämään miestä isänä, vaikka hän ei biologinen isä olisikaan. Käytännön elämässä sosiaalinen isä kuitenkin on myös usein laillinen isä. Sosiaalisen isän käsitettä ei ole aina erikseen erotettu juridisen isän käsitteestä, mutta tällainen hienojakoinen erittely on hyödyllistä, koska yhä useammat miehet nykyisissä suhteissaan ovat sosiaalisia isiä. Sellaisessa tilanteessa, jossa isä ei ole biologinen eikä juridinen isä, tulee mieleen, onko hän ”isä” laisinkaan ja millaisella nimikkeellä lapsen pitää häntä kutsua. Huttunen ehdottaa *etunimen käyttöä sosiaalisen isän nimikkeeseen* sijasta ainakin alkuun tapauksissa, joissa lapsen biologis-juridinen isä ei ole millään tavalla jakamassa lapsen arkea ja tapauksissa, joissa lapsen oikea isä on laillisesti vastuussa lapsesta ja isäsuhteet ovat säilyneet hyvinä tai sijaisperheisyksissä, joissa mies ei ole biologinen eikä juridinen isä. Ajan kanssa, kun isän ja lapsen väliset suhteet kehittyvät ja he viettävät paljon aikaa yhdessä, alkavat sosiaalisen isän ehdot olla kohdallaan, ja ehkä psykologisen isyydenkin saavuttaminen alkaa pikkuhiljaa toteutua.

Psykologinen isyys muodostuu isäsuhteen tunteen ja kiintymyksen pohjalta ja se on ehkä kaikkein vaikeimmin hahmotettava ja käytännön elämässä vaikeimmin saavutettavissa oleva isyyden puoli. Tässä ensisijaista on Huttusen (2001) sanoin, että ”psykologinen isyys määrittyy lapsen kautta: ketä hän pitää isänään, kehen hän on kiintynyt, keneen hän turvaa ja kenellä on hänen kasvatukseensa liittyvää arvovaltaa”. Miehen kannalta psykologinen isyys todentuu hänelle itselleen silloin, kun hän tunnistaa itsessään voimakasta halua suojella, hoivata, auttaa ja tukea lastaan sekä olla hänelle henkisenä tukena eli isä kokee lastaan kohtaan monenlaisia tunnepohjaisia merkityksiä. Oleellisinta tässä on se, että isän ja lapsen välille muodostuu molemminpuolinen kiintymyssuhde, jolloin molemmat voivat kokea vuorovaikutteisesta yhdessäolostaan aitoa iloa ja tyydytystä, jolloin lapsi voi kokea turvallisuutta ja luottamusta suhteessa isäänsä ja isä puolestaan tarvitsevuutta ja siten itsessään mielihyvää suhteessa lapseensa. Psykologiseen isyyteen liittyy kuitenkin senkaltaisen stereotyyppinen harha, että tiedettäessä isän olevan biologinen, juridinen ja sosiaalinen isä, niin kuvitellaan hänelle isänä lankeavan automaattisesti myös psykologisen isän position. Kuitenkaan psykologinen isyys ei tule isälle annettuna muiden isyyksien mukana itsestään, eikä miehen ole sitä ansaittavakaan. Tosiasiassa psykologinen isyys syntyy ”luonnostaan” vain sen kautta, että mies on läsnä erilaisissa varhaisissa lapsen hoitoon liittyvissä tilanteissa heti lapsen syntymästä lähtien.

4.3.1 Poissaolevasta isyydestä uuteen isyyteen

Seuraavaksi tarkastelen lähemmin Huttusen (1993, 8- 10) jaottelun pohjalta isätyypittelyjä tai -malleja, joita ovat *poissaoleva isä*, *perinteinen isä*, *avustava isä* ja *uusi isä*. Olen tehnyt näihin joihinkin isyyden malleihin, kuten Huttunen niitä myöhemmin kutsuu, lisäyksiä hänen myöhemmästä tuotannostaan, joissa on käsitelty samaa aihetta.

Poissaoleva isä on usein paljon poissa perheensä luota esimerkiksi työnsä takia ja ei voi/halua siksi osallistua perheen yhteisiin toimintoihin. Tässä poissaolo kuitenkin tarkoittaa isän psyykkistä poissaoloa perheensä elämästä. Tällainen isä on lapsilleen psykologisesti etäinen, ja hän ei ole lasten ja perheen käytettävissä silloinkaan, kun on fyysisesti läsnä. Poissaolevat isät muodostavat varsin heterogeenisen joukon isiä ja heitä on ollut ennen ja on edelleen. Näitä miehiä yhdistää ennen kaikkea se, etteivät he ole olleet eivätkä ole kovin sitoutuneita isyyteensä. Tällainen perhe saattaa ulospäin näyttää hyvinkin kaksivanhempaiselta perheeltä, vaikka tosiasiallisesti on kyse yksinhuoltajuudesta. (Huttunen 1993, 8.)

Perinteinen ”vanhanajan” isä huolehti perheestään, ja oli samalla perheessään itseoikeutettu pomo. Tämän isyyden tyyppi eli kulta-aikaansa 1950- ja 1960-luvuilla tai oikeastaan ennen 1960-lukua, mutta ei ole täysin vieras (ilmestys) tänäkään päivänä. Tällaisen isyyden olemassaolon alkamisaikaa ei ole määritelty sen tarkemmin. Isä vastasi perheen hyvinvoinnista taloudellisesti eikä tinkinyt omista päämääristään perheensä hyväksi, mutta lasten osalta hänen toimintansa keskittyi vain lapsia koskeviin suuriin päätöksiin ja kurinpitoon. Isän työssä ollessakin hänen ”henkensä” oli läsnä, jota kuvaa hyvin se, että äiti ja lapset saattoivat pohtia isän muualla ollessa, että ”mitähän isä tästä sanoisi”. Isä jäi useasti emotionaalisesti etäiseksi hahmoksi perheen lapsille, mutta hän oli poissa olevaa isää sitoutuneempi perheeseensä. Isyys oli perinteiselle isälle perheeseen kuulumista, taustavoimana ja tarvittaessa käytettävissä oloa, ilman että se edusti hänen miesidentiteetissään kovin merkittävää osaa. Konkreettinen vastuu lapsista ja kodinhoidosta jäi äidille, koska perinteinen isyys ei tarjonnut tai edes sallinut miehelle hoivaavaa tai osallistuvaa vanhemmuutta. Perinteinen isyys on kulttuurinen malli ja yleistys, ja sinällään monimuotoisen todellisuuden poissulkevaa, kuitenkin sillä varauksella, että esitetty yleistys rajaa pois ”poikkeuksia” eli menneisyydessä on ihmisten kokemuksissa ollut perinteisen isyyden muunlaisia versioita. (Huttunen, 1993, 9; Huttunen 1994, 52 - 54; Huttunen 1999, 171, 175 - 176, 179.) Huttunen on näin tarkentanut toteamisiaan jällenpäin, ja olen koonnut hänen ajatuksiaan edellä yhteen. Täytyy myös huomioda, että perinteinen ”vanhanajan” isyys on eri asia kuin ”perinteinen” isyys myöhemmin.

Avustava isä ilmestyi perinteisen isän rinnalle 1970-luvulla ja hän oli aiempaa kiinnostuneempi lapsista, lastenhoidosta ja kotitöistä, äidin roolin ollessa kotona kuitenkin edelleen korostuneempi. Tämä avustava isä tiesi olevansa lapsilleen tärkeä vanhempi ja miehen malli, joten hän halusi olla mukana lasten hoidossa ja kasvatuksessa. Avustava isä mielsi itsensä kuitenkin enemmän äidin henkiseksi tueksi ja koki tehtäväkseen toimia äidin avustajana myös kotitöissä. Avustava isä oli sitoutunut isyyteensä yhä laajemmin ja syvemmin, mutta taustalla hämmötti yhtäällä perinteisen isän tapa toimia ja toisaalla isyyteen sitoutumisen halu. Hänelle ei ollut tullut myöskään selväksi se, miten hänen olisi toimittava ja integroitava isyys ja työ, harrastukset ja miehisuus yhteen. Avustavat isät olivatkin eräänlaisia siirtymävaiheen isiä, joille sisäisen ja ulkoisen isyyden välillä oli ristiriitaa ja käyttäytymisessä saattoi ilmetä yrit-

tämisen ja omantunnon rauhoittamisen halu, mutta ei tuonut vielä kuitenkaan vastinetta naisten kokemaan epätasa-arvoon, vaan pikemmin melko pinnallista myönnytystä uudelle isyyden muodolle, joka ei poikennut paljoakaan perinteisen isyyden toteuttamisen tavoista. (Huttunen 1993, 9; Huttunen 1994, 55- 56.)

Uusi isä, New Father oli 1980- ja 1990-luvulla uusi ilmiö mies- ja isyyskirjallisuudessa ja se tarkoitti miestä, joka tietoisesti halusi pyrkiä täysimääräiseen isyyden toteuttamiseen ja osallistuvaksi isäksi. Tämä halu perustui näennäisesti kolmeen väitteenäkökulmaan (1) lapsi tarvitsee jo syntymästään lähtien yhtä paljon molempia vanhempiaan (2) isä voi luoda lapseen yhtä läheisen suhteen kuin äitikin (3) isyyteen sitoutuminen on tärkeää miehelle, koska sen myötä hän aikuistuu ja kasvaa henkisesti miehen mittoihin. Uuden isän roolin toteutuminen perheessä edellyttää: a) molemmilla vanhemmilla on tosiasiallisesti yhtäläinen vastuu kotona tehtävästä työstä ja lastenhoidosta sekä kasvatuksesta, b) isä ja äiti ovat yhtä päteviä näissä tehtävissä eli mies opettelee kodin- ja lastenhoidollisia tehtäviä, c) mies voi ajoittain jäädä kotiin ja hoitaa siellä tehtäviä asioita ja jäädä myös koti-isäksi tarvittaessa ja d) isä on aidosti kiinnostunut lapsistaan. Huttunen (1994) pohtii, että jos isyyden perimmäinen olemus nähdään kulttuurisena konstruktiona (kuten tässä), uusi isyys ei ole sen luonnottomampaa tai luonnollisempaa kuin aiemmatkaan isyydet, – vaan pidemminkin se tulee nähdä strategiana tasa-arvoisempaan vanhemmuuteen pyrkimiseksi. Lasten kanssa kotona oleminen ja eläminen piirtävät jälkensä luonnollisesti myös miehen arvomaailmaan, joten eräät miestutkijat pitävätkin uuden isyyden esiintuloa ja näkyvyyttä tienä kohti uudenlaista miehen mallia. (Huttunen 1993, 10; Huttunen 1994, 57 - 59, 62.)

4.3.2 Mallitarinana ”poikkeuksellisen äidillinen isä”

Merja Korhonen (1999) on löytänyt viisi erilaisten isyyksien (isät syntyneet vuonna 1949) alle sijoittuvaa miestyyppiä heidän isyyden kuvaustensa perusteella: Vastuutaan korostavat isät, taustalta tukijat, toiminnalliset isät, miehiset auktoriteetit ja otteensa menettäneet isät. Näiden isyytystyyppien rajat eivät Korhosen (1999, 144) mukaan ole sillä tavoin jäykkiä, että tutkimuksen isätyypit toimisivat aina lastensa kanssa vain yhdellä tietyllä tavalla, vaan käsitteellistysten on tarkoitus enempikin kuvata isien kasvatustapoja ja niiden painotuseroja. Kuudes isätyyppi oli ”poikkeuksellisen äidillinen isä”, joka ei sopinut oikein mihinkään miestyyppiin, ja heitä löytyi Korhosen (1999) tutkimuksessa vain yksi isä. Tarkastelen häntä, koska hän muistuttaa sitoutunutta isää.

”Poikkeuksellisen äidillinen isä” on isä, jolle isyys ja perhe ovat ensisijaisia arvoja ja kaikki muu, kuten työ on sen sijaan toisarvoista. Hänelle työssä eteneminen oli mahdollista, mutta hän laittoi perheen etusijalle ja käy vuorotyössä, johon sisältyy myös yövuoroja. Isänä hän on hoivaava ja salliva kaikin puolin, eikä hänellä ole erityisiä kasvatuseriaatteita, ja hän on ko-

konaisvaltaisesti läsnä lapsilleen. Isänä hän on kaveri ja samanaikaisesti myös tiettyjä sääntöjä edellyttävä turvallisuutta luova vanhempi lapsilleen. Isä on ennen kaikkea emotionaalisesti suuntautunut perheeseensä ja lapsiinsa ja kuvaa sitä, kuinka nauttii puuhastelusta ja kodin hoidosta kokonaisvaltaisesti sekä luonnehtii olevansa ”tunne- ja haaveilijaihminen”. Hän kertoo kuitenkin, että kokee oman ajan jäävän liian vähäiseksi, kun lapset ovat niin kiinni hänessä. Hän ei kuitenkaan halaja pois kotoa, sillä silloin kodin tekemättömät työt painaisivat häntä. Kun hän tekee ne, niin sitten on kaikkien hyvä olla. Korhosen (1999) mielestä isän kuvaus siitä, miten hän palauttaa mielentasapainoaan laittamalla kaiken kuntoon, on miehelle eityypillinen ristiriitojen hallintakeino. Poikkeuksellisen äidillinen isä muistuttaa ”uuden isän” piirteitä, sitoutuminen on täysimääräistä ja vuorovaikutus emotionaalisen läheistä sekä vastuullisuus kokonaisvaltaista huolenpitoa, mikä muistuttaa naisen tapaa huolehtia lapsista ja perheestä. Lasten kasvatusvastuut ja kotityövastuut ovat jaettuina, tosin vaimo pääsee tässä tavallista vähemmällä työllä. Vaimon vastuulla on kouluun liittyvät lasten asiat ja paistaminen sekä pyykkihuolto. (Korhonen 1999, 155- 158.)

4.3.3 Postmoderni isyysmalli

Jari Kekäle (2007) on tarkastellut isyyttä ja määritellyt esimodernin, modernin ja postmodernin isyyden mallin, joista luonnehdin tässä postmodernin isyyden mallia. Kekäleen (2007, 40, 52) mukaan postmodernin isän mallitarinaksi voidaan kuvata sellaista aikaa, joka huomioi miehet ja naiset enemmän samankaltaisina toimijoina kyseenalaistaen miehisyyden ja naisellisuuden erot, jotka hiljakseen samankaltaistuvat. Isyys on miehelle tärkeä ja merkityksellinen osa elämää ja jaettu vanhemmuus muodostaa isyyden ydinjuonen.

4.3.4 Normitarinat, tahtotarinat ja selviytymistarinat

Mykkänen (2010) havaitsi tutkimuksessaan kolme erilaista, ensimmäistä kertaa isäksi tulleen isän tarinatyyppejä: *normitarinat*, *tahtotarinat* ja *selviytymistarinat*, jotka ilmensivät miehen halua isäksi tuloonsa.

Normitarinat olivat Mykkäsen (2010, 65- 69) mukaan sellaisia isyyden mallitarinoita, joissa isäksi tulo oli sujunut suhteellisen stabiilisti ja isät kokivat isäksi tulemisensa kuuluvan osana elämäänsä eli se näyttäytyi heille elämäntilanteena normina. Normitarinat muodostuivat erilaisista isäksi tulon, Mykkäsen (2010) muotoilemasta tematiikasta juontuvina (Mykkänen taulukko 3, sivu 67): isäksi tulon iän sopivuuden hyväksymisenä, vakituisen kumppanin olemassa olona, opiskelujen päättymisenä, vakituisen työpaikan, asunnon hankinnan ja taloudellisen vakauden hankkimisena sekä tietynlaisen henkilökohtaisen kypsyyden vanhemmaksi omaamisena kuin myös tietoisuuden pohdintana mahdollisesta ei- isäksi tulosta. Näissä normitarinoissa isät rakensivat toimijuuttaan siihen yhtyen tai siitä erottautuen, jolloin näyttäytyi enim-

mäkseen isän vahva toimijuus eli lapsenhankintaa koskevaan päätöksentekoon vaikuttaminen ja lapsenhankintahalun ja henkisen valmiuden pohdinta isänä olosta harkittuna ja tavoitteellisenä, täyttäen kaikki Mykkäsen laatimat teema-alueet. Sitä vastoin heikko toimijuus tuli esille etenkin normitarinoista erkanevissa sellaisissa tarinoissa, joissa isät haikailivat edelleen menetettyä nuoruuttaan ja pohtivat ikänsä sopivuutta sekä ulkoisia puitteitaan isäksi tuloonsa liittyen. Heikot toimijuudet normitarinoiden joukossa ilmenivät ydinsanomaltaan sopeutumisenä, hämmennyksenä ja paikalleen pysähtymisenä sekä isäksi tulon kokemisenä velvoitteena, pakkona tai sosiaalisen paineena eli ulkoapäin ohjautuvana toimijuutena ja siten vaihtoehdottomuutena, mutta myös toisintekemisen mahdollisuutena. (Mykkänen taulukko 2, sivu 65).

Tahtotarinoiksi Mykkänen (2010, 75- 76, 79) nimesi sellaiset isäksi tulon tarinat, joissa tarinan juoni eteni progressiivisesti eli isillä on ollut erilaisia isäksi tuloa lykkääviä negatiivisävytteisiä kokemuksia, jotka lopulta päättyvät positiivisiin isyyden kokemuksiin. Tahtotarinoissa isäksi tulo ilmenee tahtomisenä ja toiveena, jota kohti elämää eletään ja kuljetetaan. Tahtotarinat tuovat esiin korostuneesti isäksi tulon positiivisena käännekohtana miehen elämässä aiempaan verrattaessa. Lisäksi näissä tarinoissa korostui isien halun modaalisuus ja kaipeuden kokemus sekä lähes intohimoinen tavoittelu isäksi tuloon jopa ”vauvakuumeilun” muodossa. Kaikissa tarinoissa esiintyi isien vahvaa toimijuutta. (Mykkänen taulukko 2, sivu 65).

Selviytymistarinoiksi (Mykkäsen (2010, 83- 86- 92) aineistossa osoittautuivat isien tarinat, joissa isien elämäntulkintoihin puuttui sellainen tragedia, jota he eivät osanneet odottaa. Näitä isien tarinoita olivat lapsettomuuden jälkeen isäksi, surun kanssa eläminen lapsen menetyksen jälkeen ja vahingosta vastuuseen tarinat, jolloin miehet kokivat vaikutusmahdollisuutensa olemattomiksi ja toimijuutensa irtireivityiksi. Selviytymistarinoissa alun regressiiviset tarinat johtivat narratiivisen tutkimuksen kannalta jopa tarinalliseen tyhjiöön, mutta ne kuitenkin etenivät myöhemmin isien kerronnassa tasaisemmiksi ja jopa onnellisiksi kokemuksiksi, vaikka traagiset tapahtumat olivat jättäneet jälkensä isiin. Lapsettomuuden jälkeen isäksi - ja surun kanssa eläminen -tarinoissa isät osoittivat vahvaa toimijuutta ja tulivat myöhemmin uudelleen isiksi. Sen sijaan vahingosta vastuuseen -tarinoiden isät ilmensivät kerronnassaan heikkoa toimijuutta. (Mykkänen taulukko 2, sivu 65).

5 ISYYTEEN SITOUTUMINEN, SEN MERKITYKSET JA TUNTEET MIEHELLE

Juhani Seppänen (2000, 99) toteaa: ”(...) isyys on miehen elämän kaikista rooleista miehekäin. Kun tämän oivaltaa, ovat sovellukset vähemmän tärkeitä.” Isäksi tuleminen on erilainen kokemus isälle kuin äidiksi tuleminen äidille, koska mies ei kannan konkreettisesti lastaan ennen tämän syntymää. Äidinhoivan keskeinen diskurssi muodostuukin siitä, että odotusaikana äiti oppii tunnistamaan vauvansa liikkeitä ja luo raskauden alusta asti suhdettaan lapseensa eri tavalla kuin mies. Odotusaikana isyys on vaikeammin hahmotettavaa ja hahmottuvaa kuin

äitiys. (vrt. Kekäle 2007, 13.) Miehet luovat suhdetta sikiövauvaan naisen kautta. Isät seuraavat lapsen odotusta jännityksen ja pelon tuntein etenkin jos kaikki ei suju suunnitelmien mukaan. He työstävät näitä pelkojaan pääsääntöisesti yksin. (vrt. Kaila-Behm 1997, 123, 126.)

Huttunen (2010) ottaa esille isän sitoutumisen yhteydessä olevia tekijöitä, joita Lamb ja Pleck ym. (1987) ovat määritelleet. Isyyteen sitoutuminen merkitsee päivittäistä vuorovaikutusta (*engagement/interaction*), saatavilla oloa (*accessibility*) ja hoivaa sekä vastuullisuutta (*responsibility*) ja herkkyyttä havaita lapsen tarpeita ja tunnetiloja. Vuorovaikutuksella tarkoitetaan tässä arjen käytännössä isän ja lapsen välistä olemista ja tekemistä. Saatavilla olo ilmenee siten, että isä tekee jotain askareita, mutta on kuitenkin tarvittaessa läsnä ja valmiina vuorovaikutukseen. Vastuullisuus puolestaan kattaa kaikkea lasta koskevaa huolehtimista ja hyvinvointia sekä terveyttä ja hankintoja. (Huttunen 2010, 176; Lamb, Pleck, Charnov, Levine 1987, 111- 142.) Tätä mallia on myöhemmin laajennettu *kognitiivisella*, *affektiivisella* ja *eettisellä* ulottuvuudella. Kognitiivinen dimensio kuvaa sitä, miten isä pitää lasta mielessään ja muistaa hänen aikataulujaan ja arvioi lasta koskevia asioita. Affektiivinen ulottuvuus liittyy isän tunnepohjaiseen huolehtimiseen eli siihen, miten lapsi on isälle sekä onnen ja ilon että jännityksen ja huolenaihe samalla vaikuttaen siihen, miten isä myötäelää lapsen maailman asioita. Eettisen dimensio voi sanoa liittyvän siihen, miten isä onnistuu priorisoimaan perheelämän ja muut elämän osa-alueet toimimaan keskenään ja se näkyy myös siinä, miten isä isyyttään ilmaisee eri isyyden vaiheissa ja miten hän suhtautuu isyytensä jatkuvuuteen. Mallin on sanottu liittyvän väljästi Erik H. Eriksonin (1980) psykososiaalisen kehityksen teoriaan, mutta se ei selitä sitä, mistä johtuu miesten motivaation vaihtelu isyyteen sitoutumiseen. Niinpä vastausta tähän on etsitty identiteetti-teoriasta eli siitä, miten mies katsoo isyyden sopivan omaan identiteettiinsä miehenä, aviopuolisona ja työntekijänä ja miten paljon hän halua sijoittaa isyyteensä sekä miten paljon hänellä on siihen voimavaroja. (Huttunen 2010, 176 -177.) Eriksonin (1980, 103- 107) psykososiaalisen kehityksen teoriassa on kyse generatiivisuuden käsitteestä, joka tarkoittaa keskiaikuisuuden savuttaneen henkilön kykyä ja halua huolehtia nuoremasta sukupolvesta. Huttunen (2010) ja Gosine (2007) tuovat esille, että miehen sitoutuminen isyyteensä on enemmän ulkoapäin ohjautuvaa kuin äidin sitoutuminen äitiyteensä ja siksi herkempää ja osin haavoittuvampaa sekä hauraampaa ja altista arvosteluille, monien tekijöiden vaikuttaessa isyyteen samanaikaisesti. Sitoutunut isyys on onnistuneesti toteutuessaan miehelle mahdollisuus ja huonosti onnistuessaan uhka. (Huttunen 2010, 175-180; Gosine 2007, 337 - 357.)

Jouko Huttunen (2001, 80 -82) on hahmotellut ydinperhe- isyyden monia muotoja. Hänen tarkastelunsa pohjautuvat enemmän intuitioon ja havaintoihin kun tieteellisiin näyttöihin, koska niitä ei ole ollut, eikä ole vielääkään. Hän valottaa miehen sisäistä näkökulmaa eli sitä, millä mielellä isät sisimmässään isyyttään toteuttavat ja, minkä arvon isyys miehen elämässä saa. Hän on tyypitellyt hypoteettisesti ydinperheisyyksien isiä yhtäältä sen mukaan, kuinka tärke-

äksi isät arvottavat isyyttään omassa elämässään, toisaalta sen mukaan, paljonko isät antavat aikaansa lapsilleen. Katson tässä Huttusen käyttämän arvo-termin rinnastuvan merkityksen käsitteen kanssa, joten olen sen laittanut sulkeisiin Huttusen laatimaan taulukkoon seuraavalla sivulla.

TAULUKKO 1. Kaksivanhempaisen ydinperheen isätyyppejä isyyden arvottamisen ja lapsille annetun ajan mukaan (Lähde Huttunen 2001, 82)

PALJONKO MIES ANTAA AIKAAN- SA LAPSILLEEN	ISYYDEN ARVO (MERKITYS) MIEHELLE	
	(a) Hyvin tärkeä	(b) Ei kovin tärkeä
(A) PALJON	<u>Aktiiviset ja sitoutuneet isät</u> perheenpää - isä osallistuva isä hoitava isä	<u>Aktiiviset ja heikosti sitoutuneet isät</u> leikkivä isä äitiä auttava isä rutiini - isä
(B) VÄHÄN	<u>Passiiviset ja sitoutuneet isät</u> kiireinen isä ahdistunut isä kaipaava isä	<u>Passiiviset ja heikosti sitoutuneet isät</u> kypsymätön isä poissaoleva isä väistyvä isä

Huttunen (2001, 82) nimittää miehiä, joille isyys on hyvin tärkeää *sitoutuneiksi isiksi*, ja miehiä, joille isyys ei ole kovin tärkeällä sijalla muiden elämän asioiden rinnalla, *heikosti sitoutuneiksi isiksi*. Vastaavasti, miehiä, jotka antavat paljon aikaansa lapsilleen, hän nimittää aktiivisiksi isiksi, ja isä joilla ei käytännössä ole aikaa lapsilleen passiivisiksi isiksi.

Kun tarkastellaan Aktiivisia ja Sitoutuneita isäiä, niin he ovat sikäli johdonmukainen joukko, että isyys on näille miehille sekä arvona että käytännön tasolla tärkeää (taulukko 1, ruutu Aa). He toteuttavat isyyttään *perheenpää - isänä*, *osallistuvana isänä* ja *hoiva - isänä*. Nämä isyyssyytyypit ovat eri aikoina toteuttaneet isyyttään hyvin monilla tavoilla. Ratkaisevaksi eroksi on käytännön tasolla muodostunut se, miten vanhempien väliset valtasuhteet ovat rakentuneet ja miten tasa-arvoiseksi vanhemmat kokevat suhteensa.

Perheenpää - isyys juontuu Raamatun ajoista tähän päivään ja äiti on tässä mallissa tärkeällä sijalla hyväksyessään tällaisen mallin, sillä jos hän ei hyväksy, systeemi kaatuu. Äidin on valittava roolinsa: hän on joko miehensä ihailija, alistuva marttyyri tai myötäilijä tai taitava manipuloiija, joka osaa ohjailla miestänsen mukaan, kuinka tämä käyttää valtaansa. Myös äidin psyykinen rakenne vaikuttaa siihen, asettuuko hän johonkin edellä mainittuun positioon. Jos ei asetu, niin perheen elämä saattaa muuttua siten, että isä pitää aina oman päänsä tai sitten

elämä muuttuu ikäväksi riitelyksi ja terrorisoinniksi vanhempien välillä, mutta ulospäin näytetään demokraattista perheonnea. Isät antavat lapsilleen isän rakkautta ja asettavat heille rajoja, opastavat ja ohjaavat lapsiaan. He pitävät lapsistaan ja viihtyvät näiden seurassa sekä ovat lastensa käytettävissä, mutta pitkälti omilla ehdoillaan. Isä on perheen ylituomari ja isän sana on laki. *Osallistuvat ja hoitavat isät* sitä vastoin ovat aktiivisen ja sitoutuneen isätyypin modernimpia versioita. Monet perheet ovat päätyneet tällaiseen isyyden toteuttamiseen, koska isät tasa-arvoajattelussaan suhteessa äitiin eivät ole halunneet ”pomottaa” eikä perheenpää-ajattelu ole tuntunut miehistä tärkeältä. Tässä mallissa isä pääsee lähemmäksi lapsiaan ja lapset isiään. Toki näihinkin perheisiin voi ikään kuin pikkuhiljaa muodostua erilaisia työnjaollisia rooleja, mutta niiden muodostuminen ei johda kiistoihin eikä statusajatteluun. Lastenhoitoon ja lasten kasvatukseen sekä kotitöihin osallistuva isä on pitkälti miehen tietoisien toiminnan tulosta, jota äiti tukee kaikin puolin. Tämä tukeminen onnistuessaan on sellaista, että äiti ei asetu ainaisen muistuttajan rooliin eikä ajattele itseään taitavampana ja tietävämpänä osapuolena. (Huttunen 2001, 82, 83 -85.)

Huttusen (2001) mukaan *Aktiiviset ja Heikosti sitoutuneet isät* (taulukko 1, ruutu Ab) muodostavat isien joukon, joka on jossain määrin ristiriitainen keskenään. Nämä isät antavat kyllä paljon aikaansa lapsilleen, mutta isyys ei ole heille harkittua ja syvällistä sitoutumista isyyteen eikä näin ollen heidän elämänsä aivan tärkeimpiä asioita. Kyseessä on ulkoisesti arvioiden aktiivisista isistä, mutta sisäinen sitoutuminen on epävakaata tai vähäistä, joka voi johtua myös keskeneräisestä kasvusta isyyteen. Näin määritelty isyys voi ilmetä perheessä *leikkivänä, äitiä auttavana ja rutiini- isänä*:

Leikkivällä isällä ei viitata mitenkään alinomaan lastensa kanssa leikkiviin isiin, vaan siihen kontekstiin ja tyyliin, jotka ovat läsnä isän ja lasten kohtaamistilanteissa ja vuorovaikutuksessa. Isälle lapset eivät ole millään tavalla rasite, vaan mahdollisuus hauskanpitoon ja lasten suosioon pääsyyn sekä laistamiseen muista isän velvollisuuksista. Tällaisesta isyyden toteuttamisesta voi tulla sellainen tapa, että sekä isän että lasten odotukset molemminpuolisesta vuorovaikutuksestaan saattavat pyöriä juuri peuhaamisen ja leikkimisen ympärillä. Isästä saattaa siten tulla enempi kaverin kaltainen hahmo lapsilleen ja vastuun muista asioiden toteuttamisesta kantaa äiti. *Äitiä auttava isä* on isä, joka on omaksunut äidin ylivertaisen roolin vanhempana ja jolta hän odottaa käskyjä ja neuvoja sen suhteen, miten toimia lasten kanssa. Silti tämä isä voi muissa asioissa toimia perheenpään kaltaisesti, mutta isyyden toteuttamisessaan hän on ohjailtavan osapuolen roolissa. *Rutiini- isä* taas on isä, joka on velvollisuudentuntoinen ja kantaa vastuuta perheestään, mutta isyys jää minimaalisen vaivan periaatteen toteuttamisen tasolle. Hän on omaksunut ympäristöltä oppimisensa myötä sellaisen isyyden toteuttamisen roolin, että lasten kanssa tehdään sellaisia asioita, jotka isä katsoo välttämättömiksi, mutta ei sen enempää. (Huttunen, 82, 85 -87.)

Passiiviset ja Sitoutuneet isät (taulukko 1, ruutu Ba) muodostavat sisäisten ristiriitojen kanssa painivien, tavallisimmin ydinperheisien joukon. Nämä miehet katsovat henkilökohtaisella tasolla isyyden olevan itselleen tärkeää, mutta erilaiset ulkoiset ja mielen sisäiset tekijät ovat esteenä kokonaisvaltaista ja aikaansa lapsilleen antavan isyyden toteuttamisen tiellä. Yhteistä näille isille on se, että he yrittävät ratkaista ajankäytön ongelmiaan eri tavoilla ja saattavat ajautua vakaviin kriiseihin näissä yrityksissään. Silloin on vaarana että ongelmat käyvät ylivoimaisiksi, kun ei niihin löydy ratkaisua. Ratkaisemattomat tilanteet voivat puolestaan johtaa siihen, että isä alkaa käyttää alkoholia liikaa, jättää yhtäkiskisesti perheensä tai alkaa käyttäytyä väkivaltaisesti. Tähän luokkaan kuuluvat isät haluaisivat kuitenkin olla lastensa kanssa enemmän kuin mihin kykenevät, ja heihin voidaan katsoa kuuluvan niin *kiireiset, ahdistuneet kuin kaipaavatkin isät*:

Kiireiset isät tuntevat elävänsä jatkuvan huonon omatunnon kanssa sen suhteen, että he hajoittavat itseään liian monelle taholle ja lapset jäävät huomioimatta. Usein työelämäongelmat ovat suurin tekijä kiireen syntymisen tunteelle. Työlle omistautuminen ja isyyteen sitoutuminen eivät sovi kovin hyvin yhteen. *Ahdistunut isä* voi jo hälyttävästi huonommin kuin kiireinen isä, sillä ahdistuksen tunne kalvaa koko ajan. Syitä ovat kasautuneet ongelmat niin työssä, parisuhteessa kuin perheessä olossa ja isyyden riittämättömyydessä. Tähän ryhmään kuuluvat isät muistuttavat persoonallisuudeltaan läheisesti entisaikojen epävakaita, pelottavia, juoppoja ja räyhääviä isiä ja heiltä näyttää puuttuvan kykyä asettua lapsen asemaan ja yleensäkin kykyä tunnistaa lapsen tunnetiloja. Lopulta ollaan siinä tilanteessa, että isä ei jaksa keskittyä lasten kanssa oloon silloinkaan, kun tilaisuus siihen on olemassa. *Kaipaavat isät* ovat vielä oma ryhmänsä isiä, jotka ovat jo etääntyneet lapsistaan esimerkiksi toistuvien parisuhde-erimielisyyksien seurauksena isän väliaikaisten poismuutosten muodossa. Tällä on vaikutuksia kuitenkin isän ja lapsen väliseen suhteeseen ja miehen isyyden toteuttamiseen. Tähän ryhmään kuuluvat myös ne isät, jotka ovat eri paikkakunnalla työssä ja vaikkapa merimiehet, jotka ovat pitkiä aikoja poissa perheestään. (Huttunen 2001, 82 -83, 87 -90.)

Passiiviset ja Heikosti sitoutuneet isät (taulukko 1, ruutu Bb) ovat isyyksiellensä ehkä jotenkin ajautuneet joko vastentahtoisesti tai puolisoaan miellyttääkseen. Joka tapauksessa nämä miehet eivät suuremmin arvosta isyyttään eivätkä panosta siihen. Kuitenkaan ei voida väittää näitä miehiä huonoiksi isiksi, koska hyvää ja huonoa isyyttä täytyy tarkastella jonkun henkilökohtaisen kokemuksen mukaisesti. Tähän ryhmään kuuluvat *kypsymättömät, poissaoleva ja väistyvä isä*:

Kypsymättömät isät eivät ole vielä ymmärtäneet, mitä isäksi tulo heille itselleen merkitsee. Miehet, jotka eivät aikuistu koskaan, muodostavat erään kypsymättömien isien joukon. Mies on kuin suuri lapsi ja käytöksellään perheessä teettää töitä naiselle siinä missä oikeatkin lapset. Tällaisten isien olemassa olosta lasketaan leikkiä yleisellä tasolla, mutta yksityisellä ta-

solla se kuuluu vaiettuihin aiheisiin. Harva nainen haluaa myöntää, että hänen kotoaan kyseinen isätyyppi löytyy. Kypsymättömiä ja lapsellisia isiä tavataan kaikenikäisten miesten joukosta ja näiden miesten lienee vaikeaa löytää itsestään sitoutuneen isän vastuullista käytöstä. Toisen tähän ryhmään kuuluvien miesten joukon muodostavat modernin individualismin pauloissa olevat miehet, jotka pitävät itselleen, harrastuksilleen ja uralleen omistautumista tärkeämpinä kuin isyyteensä sitoutumista. Joskus mieheltä saattaa mennä aikaa myös isyyteen sopeutumiseen eikä pesti niin suuresti ehkä houkuttelekaan. *Poissaolevilla isillä* tarkoitetaan niin henkistä kuin fyysistä poissaoloa lasten elämästä myös silloin, kun he ovat kotona. *Väistyvät isät* ovat usein samankaltaisissa elämäntilanteissa kuin kaipaavat isät, mutta ero muodostuu sen suhteen, että väistynyt isä ei kaipaa lapsiaan tai jos kaipuun rippeitä vielä on, niin nekin kuuletetaan. Tällöin mies on vapaaehtoisesti luopumassa isyydestään. (Huttunen 2001, 82-83, 90-93.)

Perinteisen isyyden tulevaisuuden Huttunen (2001, 150-151) näkee kehittyvän kahtaalle eli *kohti ohenevaa ja vahvistuvaa isyyttä*. Ohenevalla ja vahvistuvalla isyydellä Huttunen tarkoittaa kahta seikkaa isyydessä: elävässä elämässä havaittavia uusia tyyliä isyydessä ja isyyteen liittyviä uusia ajattelutapoja eli isyyden näkemistä entistä monimuotoisempana entiseen verrattuna. *Ohenevan isyyden* Huttunen näkee sen kulkeutumisena kohti pelkästään biologista tai myös ohutta juridista isyyttä ilmentäväksi isyydeksi. *Vahvistuvalla isyydellä* puolestaan hän tarkoittaa miehen isyyteensä sitoutumisen ilmenevän laaja-alaisena sitoutumisena siihen, joka näkyy myös miehen arkitoimissa, ajankäytössä ja arvovalinnoissa.

6 MENETELMÄT JA AINEISTO

6.1 Narratiivisuus ja juonentaminen tutkimuksellisenä viitekehyksenä

6.1.1 Narratiivisuuden tieteenfilosofisista ja tietoteoreettisista perusteista

Olen tässä työssäni metodologisesti haastavan tehtävän edessä, sillä henkilökohtaisten kokemusten tutkiminen ja ”äänen” antaminen isille subjektiivisten kokemusten muodossa on aina tieteellisesti vaikeasti selitettävissä. Voin kuitenkin ymmärtää näitä isien ainutlaatuisia ja isyyden eri vaiheissa muuttuneita kokemuksia ja tulkita sekä kuvailla isien tuottamia tarinoita. Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen tutkimus ja se nojaa ymmärtämisen sekä tulkinnan osalta fenomenologis-hermeneuttiseen tiedekäsitykseen. Heikkisen (2010) sekä Hännisen (2000) (2010) mukaan narratiivinen tutkimusote perustuu konstruktivismiin tai postmodernismiin, sosiaalis-konstruktivistiseen ja sosiaalisen konstruktionismin tietoteorioihin ja tieteenfilosofisesti relativismiin, joten sen perusteet löytyvät nykyisin vallalla olevasta postmodernista ajattelusta. (Heikkinen 2010, 146-147; Hänninen 2000, 26-27; Hänninen 2010, 165.) Relativismilla tarkoitan tässä sitä, että isien tarinat ja heidän käyttämänsä kieli ei vastaa asioiden to-

dellista ilmenemistä, sillä kullakin on totuutensa ja kokemuksensa eli todellisuus on suhteellista (ks. Kvale 1989, 76).

Olisin voinut valita myös fenomenologisen tutkimuksen tavan isien kokemusten kuvaamiseksi, jolloin olisin etsinyt kunkin isän kokemuksen olemuksellista puolta, sen ydintä. Narratiivisen lähestymistavan valinnallani sen sijaan pyrin kuvaamaan isien kokemusten monia ulottuvuuksia ja ymmärtämään sitä, miten isien kokemukset ovat mukana kerrotuissa tarinoissa. Heikkinen (2010) toteaa, että konstruktivismiin mukaan ihmiset rakentavat eli konstruoivat tietonsa ja identiteettinsä kertomusten välityksellä, joten tieto maailmasta ja itsestä on jatkuvasti muodostuva ja alati muuntuva kertomus. Siten yhtä kaikille yhteistä todellisuutta ei ole vaan eri tavoin ihmisten mielissä ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa rakentuvia todellisuuksia. Postmoderni tietokäsitys kyseenalaistaa positivistisen tiedekäsityksen objektiivisuuden ja systemaattisuuden sekä tutkijan puolueettoman tarkkailijan roolin. Postmoderni ajattelu siis hylkää objektiivisuuden ja tuo sen sijaan tilalle tietämisen kontekstuaalisuuden eli ajan, paikan ja sosiaalisen kentän sidokset tietämiseen. (Heikkinen 2010, 147.) Riessman (1993) ja Heikkinen (2000) sanovat kertomusten olevan konstruktivistisen tiedonkäsityksen mukaan todellisuutta tuottavia ja tulkitsevia ei pelkästään todellisuutta heijastavia (Riessman 1993, 3-4; Heikkinen 2000, 49 - 50).

6.1.2 Narratiivisuus ja narratiivi

Narratiivisuus tarkoittaa kertomuksellisuutta tai tarinallisuutta ja narratiivisuuden käsite on Heikkisen (2010, 143) mukaan peräisin latinan kielestä, jossa substantiivi *narratio* tarkoittaa kertomusta ja verbi *narrare* kertomista, ja vastaavasti englannin kielessä on substantiivi *narrative* (kertomus) ja verbi *narrate* (kertoa). Englanninkielen *story* vastaa tarinaa. Narratologia tarkoittaa kertomusten eli narratiivien ja niiden rakenteiden ja vaikutusten teoriaa ja tutkimusta. Eskola ja Suoranta (2008) sanovat Bruneria (1986) mukaillen, että narratiivisuutta voidaan pitää ihmiselle tyypillisenä tapana tehdä selvyyttä elämänsä todellisuudesta ja se on loogisen ajattelun ohella toisenlainen tapa kokemuksen jäsentämiseen. Narratiivisuus jäsentää niin kirjallisuuden kulttuurista kirjoa, nykyaikaisen tiedonvälityksen maailmaa kuin arkista puhetta ja se on edennyt myös tieteellisen tutkimuksen kohteeksi. Laadullisessa tutkimuksessa narratiivisuutta voidaan pitää näkökulmana aineistoon, jota analysoidaan esim. juonellisuuden avulla. (Eskola & Suoranta 2008, 22- 24, ref. Bruner 1986, 15 - 43.)

Eri tutkijoiden kesken vallitsee kiistaa sen suhteen, kumpaa käsitettä olisi sopivampi käyttää. Vilma Hänninen (2000, 20. -22) puhuu sisäisestä tarinasta, jolla hän viittaa ihmisen mielen sisäiseen prosessiin, jossa ihminen tulkitsee elämäänsä tarinan muodossa ja tarinallisten merkitysten kautta. Sisäinen tarina ilmenee ja muodostuu kerronnan ja toiminnan avulla, mutta osa siitä jää piiloiseksi. Hänninen vielä tarkentaa sisäisen tarinan käsitettä ja toteaa sen olevan

sosiaalisesta tarinavarannosta omaksutun ja tuotetun tulkintamallin, jonka mallin mukaan ihminen tekee valintoja ja tulkintoja eri tilanteissa. Sisäisessä tarinassa kohtaavat yleinen ja yksittäinen, symbolinen ja aineellinen, kielellinen ja ei-kielellinen sekä julkinen ja yksityinen ja se on jatkuva prosessi ja koko ajan muutoksen tilassa, joskus hitaamman ja joskus nopean muutoksen alainen, uusien tilanteiden tullessa eteen. Sisäisiä osatarinoita on useita ja ne sijoittuvat ihmisen mielessä eri tavoin: hierarkkisesti, rinnakkaisesti, toisiinsa kutoutuneesti ja ristiriitaisesti. Tulevaisuuteen suuntautuvia tarinoita voidaan kutsua ”tarinalliseksi projekteiksi”. Hänninen mieltää kertomuksen käsitteen tarkoittavan ihmisen itsestään kertomaa tarinaa toisille. Hyvärinen (2004) toteaa, että ainakin aineistolähtöisen tutkimuksen viitekehyksestä sisäinen tarinan käsite on nähtävä ylimääräisenä, koska kaikki tutkittava aines lopulta on kerrottua kertomusta (Hyvärinen 2004, 306). Näkemykseni mukaan kuitenkin sisäisen tarinan mieli suuntaa ihmisen toimintaa ja toimijuuden toteuttamista. Itse suosin kertomus - käsitettä, mutta käytän tarina-käsitettä myös sen synonyymina tilanteen ja viittaamieni tutkijoiden intressien mukaisesti. Osassa tekstiäni olen tarina-termin muuttanut kertomukseksi, jos se on ollut mielestäni sopivampi. Toisaalta tarina-termi kuulostaa emotionaalisemmalta.

Pietikäisen ja Mäntynen (2009, 106 - 108,) mukaan narratiivit eli kertomukset liittyvät läheisesti diskursiiviseen tutkimukseen ja ne ovatkin yksi diskursiivinen resurssi, jonka avulla maailmasta ja sen tapahtumista voi kertoa eli kertoa elämästä ja kertomisen arvoisista asioista. Diskursseihin verrattuna narratiivien näkökulma sosiaaliseen toimintaan on subjektiivisempi ja yhteisöllisyyttä korostavampi, jolloin sosiaalisen toiminnan kokemuksellinen puoli ja kertojan oma ääni tulevat esille. Narratiivien yhteisöllisyys viittaa siihen, että kertoessaan kertomustaan kielenkäyttäjät tukeutuu kulttuurinsa mallitarinoihin ja tämä kertomus myös uusintaa näitä kulttuurisia mallitarinoita. Siten yksilön kertoma oma kertomus ei ole koskaan ainoastaan oma, sillä sitä määrittävät juuri nuo mallitarinat, kerronnassa ilmenevät säännöt, kertomuksen vastaanottaja ja itse kerrontatilanne.

Pietikäinen ja Mäntynen (2009, 29- 34) toteavat, että diskurssitutkimuksessa ja siten myös narratiivisessa tutkimuksessa kielenkäyttöä tutkitaan sosiaalisena toimintana ja sen eräs keskeinen käsite on konteksti. Kontekstin käsitteellä voidaan viitata eritasoisiin ilmiöihin: se voi tarkoittaa asiayhteyttä, vuorovaikutustilannetta, toimintaympäristöä tai yhteiskunnallista tilannetta. Kontekstilla viitataan kaikkiin niihin tekijöihin, jotka vaikuttavat merkityksen muodostumiseen. Kuitenkin konteksti kielenkäytössä vaati rajausta, jotta merkitystä voi tutkia juuri tässä kontekstissa. Kirjaimellisesti sana konteksti (lat. context) tarkoittaa ”tekstin kanssa”. Käytännössä käsitteen monikerroksisuus voi viitata siihen, että kontekstin käsitetään tarkoittavan vain pientä osaa ympäröivästä todellisuudesta, vaikka samaan aikaan on aina läsnä useita konteksteja, jotka ovat limittyneinä toistensa lomaan. Tilannekonteksti on eräs keskeinen tilannetta avaava ymmärryksen muoto ja se selittää tilanteisen diskursiivisen toiminnan:

mitä tietyssä tilanteessa on mahdollista tehdä, millaisia toimijuuksia siinä konstruoituu ja miten kieli ja muut resurssit sillä hetkellä toimivat.

Heikkisen (2010) kertoo, että narratiivisuutta ei tule käsittää miksiäkään yhtenäiseksi metodiksi, vaan pikemminkin monia näkökulmia tuottavaksi tutkimukseksi, jota voidaan toteuttaa eri tavoilla. Tieteenalojen kesken ei vallitse yhtenevää käsitystä siitä, miten narratiivisuus tulisi ymmärtää. Narratiivisuuden käsitteellä voidaan viitata tieteellisessä keskustelussa ensinnäkin *tiedonprosessiin, tietämisen tapaan ja tiedon luonteeseen*. Toiseksi sillä voidaan viitata *tutkimusaineiston kuvailuun, kolmanneksi tutkimusaineiston analyysitapoihin ja neljänneksi ammatilliseen ja käytännölliseen merkitykseen*. (Heikkinen 2010, 145.) Joten narratiivisuus voi läpäistä koko tutkimuksen tai kattaa vain osan siitä. Elliott (2005 3, 6) määrittelee narratiivin yksinkertaisesti jonkin tapahtumasarjan kuvaamiseksi siten, että siitä muodostuu ymmärrettävä kokonaisuus eli tarina. Hänen mukaansa narratiivin kuuluu sisältää yksilön eletty kertomus, sen temporaalinen rakenne, prosessinomaisuus ja muutos. Narratiivin luonteeseen kuuluu myös yhteistyö haastattelutilanteessa kertojan itsensä esittämän kertomuksen ja haastattelijan välillä. Elliott (2005) lisää vielä, että narratiivisuus-käsite on monimuotoinen, mutta aina siihen kuuluu kolme yhteistä piirrettä: kronologisuus, merkityksellisyys ja sosiaalisuus. Kronologisuus eli temporaalisuus tarkoittaa sitä, että tapahtumat etenevät ajallisesti mielekkäästi peräkkäisinä, jotka kootaan juonen avulla ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi, jossa on alku, keskikohta ja loppu. Jotta tarina olisi tarina, se tarvitsee myös tapahtumien arviointia ja merkityksellistämistä, pelkkä tapahtumien ajallisuus ja peräkkäisyys eivät riitä. Lisäksi tarinaan sisältyvät kronologisuus ja merkityksellisyys yhdessä muodostavat ymmärrettävän kokonaisuuden siitä. Sosiaalisuus taas merkitsee sitä, että ne syntyvät ja saavat merkityksensä sosiaalisissa konteksteissa ja tarinat kerrotaan aina jossain ja jollekin. (Elliott 2005, 3 -12.)

6.1.3 Juonentaminen vs. kategorinen lähestymistapa

Heikkisen (2000) mukaan Polkinghornen (1995, 6 -9) tapa jaotella narratiivisen aineiston käsittelytavat perustuviksi narratiiviseen analyysiin (narrative analysis) ja narratiivien analyysiin (analysis of narratives) pohjautuu Brunerin käsityksiin tiedon luonteesta. Nämä ovat Polkinghornen (1995) mukaan kategorisesti täysin erilaisia tapoja lähestyä narratiivista aineistoa. Narratiivinen analyysi konfiguroi aineiston pohjalta uuden kertomuksen, jossa kerätyn aineiston yksittäiset elementit kerätään yhteen ehjän ja ajassa etenevän juonentamisen (emplotment) avulla, jolloin kyseessä on synteetin tekeminen. Tällöin tulevat mukaan myös fiktiiviset elementit narratiiveihin, jotka ulottuvat myös tieteellisiin teksteihin. Tosin tutkijan yhdistellessä tekstejä ja tulkitessa niitä, ne ovat aina tutkijan konstruktioita ja tässä mielessä fiktiivisiä. Narratiivien analyysi tapahtuu kertomusten luokittelamisen avulla esimerkiksi eri tapaus-tyyppien, metaforien tai kategorioiden avulla. (Heikkinen 2000, 52- 53; ks. myös Polkinghorne 1995, 12, 14- 15.) Polkinghorne (1995, 15- 16) vielä korostaa että kertomuksen juoni tuo esiin

tapahtuman ja tilanteen keskeiset asiat ollen siten oleellinen loppuratkaisun kannalta. Juontaminen on tässä opinnäytetyössä ollut oleellinen seikka analyysin kannalta, vaikka tässä en kiinnittänyt niinkään huomiotani kertomusten loppuratkaisuihin, vaan siihen tapaan, miten niihin on päädytty kussakin tapauksessa.

Narratiivista aineistoa voidaan Lieblichin ym. (1998) mukaan analysoida holistisesta vs. kategorisesta näkökulmasta käsin ja ottaa tarkasteltavaksi lisäksi sisältö vs. muoto. Holistisessa lähestymistavassa narratiivi analysoidaan kokonaisuutena, jolloin mitä tahansa tekstin osaa tulkitaan toisten osien muodostamassa kontekstissa. Kategorisessa lähestymistavassa jokainen kertomus jaetaan osiin, niiden sisältämien keskeisten teemojen mukaan, ja eri kertojien tuottamat tarinakatkelmat osoitetaan tiettyyn kategoriaan kuuluviksi. Toinen Lieblichin ym. (1998) käyttämä analyysitapa kohdistuu kertomuksen sisällön ja muodon erotteluun. Tutkija voi kohdistaa huomionsa kertomuksen sisältöön eli siihen, keitä kertomukseen osallistui ja mitä motiiveja tapahtumiin sisältyi kertojan kertoessa kertomustaan. Sisällön sijasta tutkija voi myös keskittyä kertomuksen muotoon eli juonen rakenteeseen ja kertomuksessa käytettävään sanastoon. (Lieblich, Tuval-Mashiach & Zilber 1998, 12- 14.)

6.1.4 Kertomuksen sisältämät sosiolingvistiset piirteet analyysin tukena

Analyysin apukeinoina voi käyttää erilaisia kertomuksen sisältämiä sosiolingvistisiä piirteitä Tannenin (1993, 41 -53) ja Denzinin (1989a, 83 -103) tapaan. Tannen (1993) kuvaa ”odotuksen osoittimia”, jotka ilmenevät haastattelutilanteessa kertojan käyttämässä kielessä ja tuovat esiin kertojan täyttyneet tai täyttymättä jääneet odotukset. Näitä odotuksen osoittimia Tannen on muotoilut kaikkiaan kuusitoista, joista otan esille muutamia Hyväristä (2010, 111- 112) tukenani käyttäen ja osin omiin käännöksiini luottaen: (1) *Poisjättäminen*: jolloin kertoja jättää sanomatta kuuliolle itsestään selviksi olettamiaan asioita, jolloin tarinan kannalta keskeiset asiatkin saattavat jäädä kertomatta. (2) *Toisto*: asioiden toistaminen tuo esiin niiden kerrottavuuden korostuneesti, joka ilmenee niiden odottamattomuuden funktiona, toisto voi tapahtua synonyymejä käyttäen tai täsmälleen saman virkkeen toistamisena. (3) *Korjaus*: korjaukset toistuvat haastatteluissa useasti, jolloin kertoja aivan kuin vaihtaa näkökulmaa kesken lauseen eli suhteuttaa puheensa eri odotuksiin. (4) *Takauma*: takauma voi olla tahallisesti aiheutettu häiriö aikajatkumoon eli kertoja tekee paluun aiempaan kertomaansa puheeseen, kun huomaa aiemmin kertomansa tarvitsevan täydentämistä 5) *Varaukset ja siihen verrattavissa olevat ilmaisut*: erilaiset asteittaisuuden tai täsmennyksen ilmaukset, jotka tarkentavat kertojan suhdetta odotuksiin, kuten ”ilmeisesti”, ”aika”, ”todella”, ”joka tapauksessa”, ”vain” ja ”jopa”. (6) *Kiellot*: lause ”en mennyt töiden jälkeen kaljalle” ei kerro yksittäisen päivän tapahtumista siinä määrin kuin vastaava positiivinen lause olisi tehnyt, vaan se luo kuvan odotetusta tapahtumasta (ehkä päivittäisestä), joka ei toteutunut. Negatiivinen lausuma annetaan yleensä vain yleisesti hyväksytyssä tilanteessa. (7) *Kontrastoivat sidesanat*: ilmaise-

vat muutoksen odotuksia ja täsmennyksiä lauseiden välillä kuten ”mutta” ja ”vaan” tyyppiset erottelevat ja yhdistelevät ilmaukset. (8) *Modaaliverbit*: ovat erittäin ilmaisuvoimaisia ja ne ilmentävät enemmänkin sen, mitä piti tapahtua tai olisi voinut tapahtua, kuin sitä, mitä tapahtui eli ne ovat odotuksiin vastaamista. (9) *Arvioiva kieli*: adjektiivit (rakastaa) ja adverbbit (onneksi) sekä kertojan omat sosiaaliset äänet ja muiden sosiaalisten äänien kirjo, ja ne saavat merkityksensä nimenomaisesti odotuksista.

Denzin (1989b, 37) tuo narratiivin määrittelyssään esille yleisön, hänen esittäessään narratiivin kertomuksena, joka sisältää toisiaan seuraavia tapahtumia, jotka ovat merkityksellisiä sekä kertojalle että hänen yleisölleen eli kertojat kertoessaan kertomuksiaan ottavat huomioon sen, kenelle he kertovat ja suuntaavat kerrontaansa sen mukaisesti. Lisäksi Denzin (1989b, 7) tuo esille kertomuksen ydinepisodit ja keskeiset käänteet eli epifaniat, joilla on merkitystä haastateltaville siinä määrin, että ne muuttavat haastateltavan elämää. Käytän näitä analyysin apuvälineitä ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla analyysin lisänä, jotta saan käsityksen kertojan täyttyneistä tai niissä pettymyksen tuottaneista odotuksista ja niiden kautta pääsen havaitsemaan kertojan odotuksen murroskohtia ja käänteitä, jotka ilmenevät tiheänä tai ohuena kerrontana. Kiinnitän huomiota myös miesten kerronnassa käyttämään minä- tai me-puheen käyttöön, joka ilmentää puhujan ääntä suhteessa perheeseen ja puolisoon. joko yhteisyyttä tai erillisyyttä korostavana (Pleck & Stuave 2004, 83).

6.1.5 Toimijuus eli agency ei-analyttisena, heuristisena käsitteenä

Toimijuus on eräs keskeinen narratiivisuutta ja narratiivia määrittävä käsite. Toimijuuden käsitteen käyttö on yleistynyt yhteiskunnallisessa ja sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa. Kumpulainen, Krokfors, Lipponen, Tissari, Hilppö ja Rajala (2010) luonnehtivat toimijuutta tahtona toimia aktiivisesti, kokea ja olla olemassa. Toimijuutta määrittelevät useasti sellaiset luonnehdinnat kuin aktiivisuus, intentionaalisuus, osallisuus, vaikutusmahdollisuus, valinnan vapaus sekä taito ja voima toimintatapojen valintaan. Tämä merkitsee yksilön tunnetta siitä, että asiat eivät vain tapahdu itselle, vaan niihin voi vaikuttaa ja niitä edistää. Näin yksilön kokemuksella omasta toimijuudestaan on suuri merkitys sille, kuka hän on ja keneksi hän halua tulla eli hänen identiteetilleen. Toimijuus tarkoittaa siten osallistumisen kautta muodostunutta identiteettiä, sitä että oppii tai on oppinut aloitteelliseksi ja vastuulliseksi toimissaan ja tietää käytettävissä olevat resurssinsa. (Kumpulainen ym. 2010, 23.) Käsitin aluksi toimijuuden ja subjektin toimivana/subjektituden käsitteet toistensa synonyymeina. Saadessani Ronkaisen (1999) väitöskirjan luettavakseni, ymmärrän toimijuuden käsitteen sijoittuvan osaksi yksilön subjektituden eli toimijuus on subjektituden tilanteinen aspekti, sillä subjektius ajan, paikan ja tilanteen merkitseminä ja yhdistettynä tiettyihin diskursseihin, mahdollistaa erilaisten toimijuuksien olemassaolon (Ronkainen 1999 226). Subjektiviteetti ilmaisee Ronkaisen (1999, 20- 31) mukaan subjektin tietynlaisuutta, sen millainen minuus hänellä on ja sitä

tapaa, miten hän ajattelee, tuntee ja toimii sekä millaisin subjektipositioihin (tilanteisiin identiteetteihin) hän on asettunut sekä miten hän kuvaa minuutensa kategorisesti ja narratiivisen itsemäärittelyn keinoin. Veijola (2004, 109) ilmaisee toimijuuden subjektiuden asteina. Käytän toimijuus -käsitettä jatkossa, ja näen subjektius -käsitteen ja subjektiviteetti-käsitteen toistensa synonyymeina Ronkaisen (1999, 30) tapaan.

Tämän opinnäytetyön työstämisen yhteydessä olen tutustunut toimijuus-analyysin toteuttamiseen esimerkiksi modaalisuuden avulla, silloin kun halutaan selvittää vahvaa tai vähäistä toimijuutta. En kuitenkaan käytä toimijuus-analyysia tässä opinnäytetyössäni. Modaaliverbejä käytän, koska ne ovat osa yleistä kielenkäyttöä. Modaalisuudella tarkoitetaan asiantilan todennäköisyyttä tai toteutumismahdollisuuksia kuvaavia arvioita. Puhuja ilmaisee modaalilla kielenaineilla, onko asiantila hänen mielestään varma, välttämätön, todennäköinen, mahdollinen, mahdoton vai epävarma, epätodennäköinen, pakollinen tai luvallinen, toivottava vai epätoivottava, ulkoisista tai sisäisistä edellytyksistä riippuvainen. (VISK § 1551.) Isyyteen sitoutumisen toimijuutta eli kolmatta tutkimuskysymystäni olen tarkastellut myös Huttusen (2001, 82) käyttämän jaottelun pohjalta, muotoillen sitä omaan opinnäytetyöhöni sopivaksi ja siinä on painottunut isyyteen sitoutumisen eri ulottuvuudet isien toimijuuksissa.

6.2 Aineisto

6.2.1 Haastateltavat ja heidän tavoittamisensa sekä aineiston kuvailu

Aineiston keruuta lähdin toteuttamaan siten, että kävin puhumassa tutkielmani toteuttamisesta ja sen taustoista eräässä paikkakunnallani toimivan kristillisen yhdistyksen tiloissa. Rekrytointipuheessani toin esille, että isät voivat olla eri-ikäisiä, ensi kertaa isäksi tulleita tai isyytensä jo useampaan kertaan kokeneita ja mahdollisesti myös myöhemmin eronneita ja uusissa suhteissa olevia. (Haastattelupyntölomake LIITE 1.) Jätin yhdistyksen tiloihin sekä Haastattelupyntölomakkeita että Suostumus- ja Taustatietölmakkeita (LIITE 1 ja LIITE 2 ja LIITE 3). En edellyttänyt haastateltavilta isiltä mitään erityistaitoja tai pitkäaikaista kokemusta isyydestä, Oletin kuitenkin implisiittisesti, että haastateltavikseni haluavilla isillä kenties olisi joitain ”tosielämäntestissä” muokkautuneita kokemuksia, jotka saattaisivat tuoda heidän tarinaansa jännitteitä. Jos elämä olisi sujunut näiden isien kohdalla aina tasaisena suhteessa lapsiin ja puolisoon, tuskin mitään kokemuksen pohjalta kertomista edes löytyisi. Niinpä haastateltavikseni valikoitui pikemminkin isiä, jotka olivat halukkaita keskustelemaan ja kertomaan isyydestään ja parisuhteestaan omakohtaisten kokemustensa pohjalta.

Sain edellä mainitun yhdistyksen kautta kolmen isän suostumuksen, jotka isät tunsin etukäteen ulkonäöltä, vaikkakaan en heidän yksityiselämästään mitään tiennyt. Olimme tutustuneet juuri kyseisen yhdistyksen yhteisissä tapaamisissa. Muut kaksi haastateltavaa isää sain

viemällä erään kortteliklubin tiloihin Haastattelupyyntö- Suostumus- ja Taustatietolomakkeita ja sitä kautta sain kaksi haastateltavaa isää. Yhden isän sain haastateltavakseni tuttavani välityksellä, joka oli kuitenkin jo ehtinyt muuttaa kauas omalta toimintapaikkakunnaltani. Hän sai sähköpostin välityksellä minulta tarvittavat lomakkeet. Kuitenkin tämä satojen kilometrien päähän matkaaminen hieman arvelutti. Nämä kolme viimeksi mainittua isää olivat minulle aivan vieraita. Päätin kuitenkin luopua tästä pitkän matkan taakse sijoittuvasta haastattelusta, kunnes isä otti minuun yhteyttä ja kertoi tulevansa lomallaan paikkakunnalleni ja ehdotti haastattelua, ”jos se vielä sopii”. Kaikki isät itse ottivat minuun yhteyttä omatoimisesti.

Lopullisen aineiston muodostivat kuuden isän kertomukset, jotka olivat haastatteluhetkellä iältään 29 -63 vuotta, ja joiden puolisoitten iät olivat 29 -48 vuotta. Isät olivat eri sukupolvista kuten myös heidän lapsensa. Haastateltavien lapset olivat haastatteluhetkellä 4 -42 vuotta. Yksi isä oli avioliitossa neljättä kertaa ja ollut viimeisen puolisonsa kanssa yhdessä 15 vuotta, yksi isä oli eronnut ja solminut sittemmin avioliiton ja ollut siinä yhteensä 23 vuotta, eroten siitä vastikään. Muut isät olivat avioliitossa ensimmäistä kertaa. Haastateltavien koulutustausta vaihteli peruskoulun suorittamisesta korkea-asteen koulutukseen, samoin heidän puolisoitensa koulutustausta.

6.2.2 Narratiivisen aineiston keruumenetelmänä haastattelut

Tein neljä haastattelua edellä mainitun yhdistyksen tiloissa sen eräässä sivuhuoneessa, joka oli hyvin kodikas ja tilava sekä yhden haastattelun erään isän kotona. Viimeisen haastattelun saimme sovittua erään ravintolan kabinettiin. Haastattelut onnistuivat rauhallisessa tilassa hyvin ja mielestäni molemminpuolisessa yhteisymmärryksessä. Jopa kotona tehtävä haastattelu oli isän toimesta järjestynyt niin, että muita ei ollut sillä hetkellä kotona, vaikka en sitä ollut pyytänyt erikseen. Kaikki haastattelut tein joulukuun 2012 ja tammi-helmikuun 2013 välisenä aikana.

Toteutin haastattelut haastatteleamalla isää episodisen haastattelun avulla, joka tarkoittaa narratiivisen ja teemahaastattelun yhdistelmää Hyvärisen ja Löyttyniemen (2005, 194 -197) kuvaamaa tapaa lähentyvänä. Flick (1998, 98) sanoo narratiivisessa haastattelussa painottuvan haastateltavan ”oma ääni” ja haastattelijan kuuntelijan positio sekä tilan antaminen kertojien puheelle. Teemahaastattelu puolestaan Hirsjärven ja Hurmeen (2009, 47 - 48) muotoilemana, etenee tiettyjen teemojen mukaisesti ja niiden huolellisen läpikäymisen muodossa haastattelusta toiseen, ei siis yksityiskohtaisesti esitettyjen kysymysten varassa. Teema-alueet ovat kaikille samat, mutta niiden järjestys voi vaihdella. Tässä teemahaastattelun teemat toimivat myös itselleni muistin välineinä. Flick (1998, 99 - 104) kertoo, että narratiivisessa haastattelussa painottuu aloituskysymyksen oleellisuus, jolloin aloituskysymyksen pitäisi olla yhtäältä tarpeeksi avoin rajoittamatta kertojaa, mutta kuitenkin sen verran rajaava, että

ei eksytä tutkijan määrittelemästä aiheesta. Ero teemahaastatteluun ilmenee siinä, ettei tutkija keskeytä kertojaa, vaan antaa hänen kertoa loppuun kertomansa. Tutkijan rooli on passiivinen, mutta empaattinen, ja kertomisen loputtua tutkija voi tarkentaa vastauksia valittujen teemojen avulla. Ensimmäiseksi kysymykseksi muodostui seuraavanlainen kysymys: (LIITE 5) ja haastatteluun liittyvät teemat tarkentuivat seuraavasti: (LIITE 5). Haastattelumenetelmä tuottaa kahta erilaista tiedon ulottuvuutta, joita Flick (1998, 106-107) kuvaa narratiivis-episodiseksi ja semanttiseksi tiedoksi. Edellinen tietoulottuvuus kuvaa ihmisten kokemuksia tietyissä elämän olosuhteissa ja jälkimmäinen tietoulottuvuus kuvaa näistä konkreettisista kokemuksista tarkennettua ja yleistä tietoa asioiden suhteista. Haastattelutilanteessa esitin ensimmäisen kysymyksen ja toivoin, että isät tuottaisivat tarinan. Tulostin ensimmäisen kysymyksen myös paperille isien luettavaksi, ensimmäisen kysymyksen pituuden vuoksi. Tarinan kerronta ei kaikilta isiltä onnistunut johdonmukaisesti, joten minun oli palattava teema-alueisiin ja tarkennettava kysymyksiä teemojen mukaan.

6.2.3 Aineiston analyysi

Narratiivisen tutkimuksen ydin liittyy aineiston analyysiin, jota voi tehdä monella tavalla. Ehkä siksi on syytä avata käsitystä tiedon luonteesta. Jerome Bruner (1986) esittää kaksi erilaista tietämisen tapaa: paradigmaattisen eli loogistieteellisen (paradigmatic cognition) tietämisen muodon ja narratiivisen eli kertomukseen (narrative cognition) perustuvan ymmärryksen muodon. Paradigmaattinen tietäminen on Brunerin (1986) mukaan empirististä päättelyä, jonka avulla pyritään selvittämään fyysikaalisen todellisuuden tapahtumia ja keskeiseksi selittäjäksi nousee syyn hakeminen. Narratiivisella ymmärtämisellä sitä vastoin pyritään selvittämään inhimillistä toimintaa, jolloin selvittävinä tekijöinä nousevat esiin motiivit, toiveet, uskomukset ja halut. Hermeneutiikka on Brunerille narratiivisen ajattelun ydinasia, jolloin tulokinta on ymmärtävää, mutta ei selittävää. (Bruner 1986, 11- 13; 1996, 6, 122.)

Aloitin analyysin kuuntelemalla sanelukoneelta ensin haastattelut läpi huolellisesti pariin kertaan ja sitten siirsin ne tietokoneelle. Seuraavaksi litteroin aineiston sanasanalta kirjoittamalla sen huolellisesti kaikkine äännähdyksineen ja taukoineen ja myös oman osuuteni siihen ja sen, mitä olin kirjannut haastattelupäiväkirjaan heti haastatteluiden jälkeen, jolloin myös nonverbaalit tekijät tulivat esiin. Tätä voisi kutsua Elliotin (2005, 51- 53) kuvaamien ”siistityn litteroinnin” ja ”yksityiskohtaisen litteroinnin” välimuodoksi. Sitten tulostin kirjoitukset ja luin ne läpi käymällä dialogia aineiston kanssa, ilman analyysin apuvälineitä mielessäni, kuten Hänninen (2010, 176) kehottaa. Seuraavaksi tein Mykkäsen (2010, 54) tapaan osaksi samoin ja osaksi eri tavoin eli siistin kirjoitukset poistamalla sieltä autenttisen puheen änkytykset, toistot ym. ja lisäksi alkuun isot kirjaimet ja pisteet ja pilkut sekä poistamalla sellaista tekstiä, joka ei liittynyt tutkielman kannalta oleelliseen informaatioon. Kaikki tauot isien puheissa merkitsin seuraavasti: lyhyt tauko= 2pistettä ja pitkä tauko= 5pistettä. Kaikki poistetun teks-

tin aineistositaateissa olen korvannut merkinnällä (...). Tämä paransi luettavuutta selkeyttäen sitä. Katsoin kuitenkin, ettei alkuperäisestä tarkoituksesta ja sanavalinnoista hävinnyt mitään. Sitten jatkoin lukemista lähinnä haastatteluteemojen ja haastatteluissa esiin nousseiden asiakokonaisuuksien mukaisesti.

Polkinghornen (1995, 5) mukaan narratiivinen analyysi kohdistuu tietyssä ajassa tapahtuneisiin elämäntapahtumiin ja erilaisiin tilanteisiin, joten sen tavoitteena on tuottaa kertomuksia ja esimerkiksi tiheitä tilannekuvauksia. Tämä tapahtui seuraavilla analytyttisillä työvälineillä: juonentaminen ja narratiivinen konfiguraatio eli tekstiksi kiinnittäminen. Aloitin narratiivisen analyysin juonentamalla isien kertomukset ja laatimalla kunkin isän kertomuksesta uuden kertomuksen. Juonensin kronologisesti jokaisen isän kertomuksen jakamalla ne niin, että jokaisessa kertomuksessa oli alku, keskikohta ja loppuosa, jolloin sain kertomuksen sisällön esiin eli ne merkitykset, joita isät kokemuksilleen isinä antoivat. Olen käyttänyt isien tarinoissa heidän omaa autenttista puhettaan tarinoiden pohjana, sillä isät kertoivat varsin seikkaperäisesti elämänsä vaiheista juonentaen ne itse. Ainoastaan joissakin tarinoissa olen joutunut isien tarinoiden kulussa siirtämään niiden sisältämiä episodeja omille paikoilleen, jotta tarinoiden kronologinen järjestys tuli ilmi. Seuraavaksi, ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla, etsin kertomuksista niiden muotoa mm. sellaisia odotuksen osoittimia Tannenin (1993, 41- 53) tapaan, joita voidaan osittain päätellä eräiden kielen sisältämien piirteiden avulla, joissa kertojan odotukset täyttyivät tai hän joutui odotuksissaan pettymään. Syvensin analyysia Norman Denzin (1989a ja 1989b) epifanioiden (”kirkastus”) avulla, joilla hän tarkoittaa kunkin kertomuksen tihentyneitä kohtia tai käänne- ja murroskohtia sekä elämänkulun tilanteita, jotka muuttavat lopullisesti kertojan ajattelua ja toimintaa, sekä muita henkilöitä, joilla oli ollut vaikutuksensa miesten elämään ja isäksi tulon jälkeen isyyteen sitoutumiseen. Denzin (1989a, 15- 19, 128- 131; 1989b, 7) toteaa, että epifanioiden eli vaikuttavien kokemusten jälkeen kokija muuttuu tai hän ei ole sama kuin ennen tuota kokemustaan, joten niillä on ollut suuri merkitys kokijalleen. Ehkei Denzin (1989a, 83) niinkään tarkoita varsinaisia tapahtumakulun käännekohtia vaan pikemminkin tässä isien kokemia käännöksiä, jotka ilmenevät jonkin asian tiiviinä, tiheänä (*thick descriptions*) ja yksityiskohtaisena kuvailuna. Tämän vastakohtana voidaan kertomuksissa nähdä ohuita kuvauksia (*thin descriptions*), jotka kuvaavat pelkkiä faktoja tai havaintoja. Denzinin (1989a, 71) mukaan kertomuksen ydinepisodit löytyvät yksityiskohdistta, joten niiden havaitsemiseksi tutkijan tulee olla tarkkana ja hänen pitää tuntea aineistonsa läpikotaisin. Denzin (1989a, 83- 103) tarkoittaa tiheän kerronnan sisältävän toistoja, yksityiskohtaista kerrontaa, kertojan tunteiden kuvailua, täsmentäviä ilmaisuja ja erilaisia vuorovaikutussuhteita. Tiheä kerronta toi esille isien intentioita, valintoja ja parisuhteen sisällä olevia toimintamalleja sekä puolison toimijuutta ja toimintojen motiivina olleita perusteluita, joiden johdosta isät olivat päätyneet tietynlaiseen toimintaan. Isien toiminnat, tunteet ja merkitykset tulivat ilmi, kun he tekivät ne näkyviksi. Kiinnitin huomiota myös minä- ja me-sanoihin.

Kategorisen analyysin keinoin tein selkoa kertomuksien tarinatyypeistä. Tarinatyyppejä selvittää Hännisen (2000, 52- 53) mukaan se toteamus, että yksilö seuloa tietoisesti tai tiedostamattaan ne itselleen sopivat, tarjolla olevista malleista, jotka hän kokee omikseen ja muokkaa niitä. Jokaiselle ihmiselle on jo olemassa olevana tietynlainen persoonallinen ”narratiivinen sävy”, jonka perusulottuvuudet ovat optimismi ja pessimismi, ja jotka juontuvat lapsuuskokemuksista. Tarinoiden perusjuonityypit jakautuvat optimistisiin sävyihin kuten romanssi tai komedia ja pessimistisiin kuten tragedia tai ironia. Lisäksi ihmisen persoonallinen myytti sisältää hänen itsestään antaman julkisen kuvan, jonka perusteella hän valikoituu esimerkiksi ”sankariksi”, ”viisaaksi” tai ”luuseriksi”. Lisäksi laadin määrittelmäni ”työtarinatyyppien” ominaisuuksista ja taustatietolomakkeiden tietojen pohjalta erillisen taulukon, joka helpotti tarinatyyppien nimeämistä. Oikeastaan minun oli kiinnitettävä huomiotani isien kertomusten muotoon ja sisältöön vuorotellen ja lisäksi palattava aina alkuperäiseen aineistoon.

Rakensin toteuttamieni haastatteluiden tuottaman aineiston joukosta miesten kertomien episodien joukosta sellaisia tarinoita, jotka ilmensivät kunkin isän kehityssuuntia matkalla sitoutuneiksi isiksi ja miten tämä parisuhteen tilannekuvauksissa mahdollistui. Kiinnitin huomioni neljään teemaa: parisuhteen solmimiseen, isäksi tuloon, sen myötä muutoksiin parisuhteessa ja isyyteen sitoutumiseen parisuhteen mahdollistamisessa rajoissa. Tärkeälle sijalle nousi analyysissäni sen tarkastelu, millainen ydintunnelma kustakin tarinasta välittyi ja se miten siinä tuli ilmi isyyden merkityksellisyys miehille. Erään karkeahkon, mutta käyttökelpoisen jaottelun ovat kehittäneet Gergen ja Gergen (1986, 25- 28), jotka sanovat kertomuksen suunnan ja koherenssin näyttävän sekä päämäärähakuisesti kulkevat tapahtumat että siitä pois-päin liukuvat tapahtumat. Mary Gergen (1994) puhuu teleologisesta, kertomuksen päämäärän ja juonen mukaisesta lähestymistavasta, jolloin kertomusta arvioitaisiin sen mukaan, miten tavoiteltava tai vältettävä on kertomuksen päämäärä tai lopputulos. Täten voitaneen päätyä kolmeen eri kertomusmuotoon: *progressiiviseen*, *stabiiliin ja regressiiviseen* kertomuksen muotoon. *Progressiivista* kertomusta voi luonnehtia siten, että elämä etenee vaiheittaisten polkujen myötäilemänä onnistumisten ja menetyksen kautta kohti päämäärää. Tämä tarina vertautuu sankaritarinan kanssa yhteensopivaksi jopa niin, että tulevaisuuskin nähdään ennakoituna onnistuneesti eteneväksi. *Regressiivinen* kertomus puolestaan on epäonnistumisten, pettymysten ja alaspäin menon siivittävä kuvaus ei- onnistumisesta. *Stabiilit eli pysyvyyserktoimukset* kuvaavat tapahtumien kulkua tasaisesti etenevinä, jolloin laskuja ja nousuja ei liiemmästi esiinny. (Gergen, 1994, 195- 197.) Se millaisia sitoutuneita isätoimijuuksia isät ilmensivät kerronnassaan, ilmeni parisuhteessa muodostuneissa käytännöissä ja suhteessa lapsen/lapsiin. Näillä tulkinnoilla pääsin jo pitkälle.

Sitä en kuitenkaan voinut tulkinnoissani määritellä, olivatko isien kertomukset tosia, vaan pikemminkin tarkoitukseni oli vakuuttaa lukijat todentunnusta. Heikkisen (2010, 154- 155) mukaan narratiivisen tutkimuksen tarkoitus on vakuuttaa todentunnusta (*verisimilitude*). Todentuntu ei perustu väitelauseisiin tai tarkkoihin perusteluihin, vaan se on tunne jostain sellaisesta, joka puhuttelee tarinan lukijaa hänen eläytyessään siihen, ja tuoden siten lukijan omia elämäkokemuksia esiin tarinaan vertautuvuuden kontekstissa. Todentunnun keskeisenä sisältönä voidaan pitää lukijalle avautuvaa kokemusta holistisena tunnekokemuksena ja tarinan maailman avautumista uskottavana hänelle, joka parhaimmillaan muuttaa sekä lukijan että mielestäni myös tutkimuksen tekijän kuvaa maailmasta.

7 TULOSOSIO: Tulkintaa ja tuloksia

7.1 Isyyden näkökulmasta miesten parisuhteistaan tuottamat tarinatyypit

Vertailin miesten kertomuksia siihen liittyen, miten ne kulkivat kohti parisuhteen solmimista ja perheen perustamista. Lisäksi tarinatyypien muodostamista edesauttoi isäksi tulon tapa eli oliko se suunniteltua vai yllätyksellistä ja se, miten miehet olivat isyyttään toteuttaneet. Kiinnitin huomioni näiden keskeisten teemojen osalta miesten kertomusten alku- ja käännekohtiin sekä juonikulkuihin. Löysin isien tuottamista kertomuksista seuraavat tarinatyypit: Normatiiviset tarinat vs. Ei-Normatiiviset tarinat, Halu-Tahtotarinat ja Seikkailutarinat. Nimitän niitä isyyden mallitarinoiksi, sillä tarinatyypit ja mallitarinat vertautuvat keskenään.

7.1.1 Normatiiviset vs. Ei-Normatiiviset tarinat

Normatiiviset vs. Ei-Normatiiviset tarinat muodostuivat aineistoni pohjalta siten, että katsoin parisuhteen solmimisen kuuluvan ihmisen luonnolliseen tapaan toimia, toisilla parisuhteen solmiminen tapahtuu nuoremmalla iällä ja erällä vanhemmalla iällä. Tässä kiinnitin huomioni tietoisuuteen parisuhteen solmimisen varmuudesta isien kertomuksissa. Lisäksi katsoin näihin tarinoihin liittyvän sen, että asiat miesten kerronnassa etenivät suhteellisen stabiilisti ilman suurempia notkahduksia kohti avioliittoa ja isäksi tuloa. Aineistossani ainoastaan kaksi tarinaa mahtui Normatiivisten vs. Ei-Normatiivisten tarinoiden joukkoon, kun taas esim. Mykkäsen (2010, 65) tutkimuksessa normitarinat muodostivat aineistosta yli puolet, tosin ne olivat hie- man eri kriteereillä muodostettuja kuin omani. Rakastuminen ja perheen lisäyksestä päättäminen, parisuhdetta kannattelevana voimana muodostui näissä tarinoissa tärkeäksi. Molemmissa tarinoissa oli kyseessä varhaisella iällä solmittu avioliitto, jonka puitteissa molemmat osapuolet jatkoivat omaa kasvuaan itsenäisiksi yksilöiksi toinen toistaan tukien ja nuoruuttaan eläen, kunnes perheellistyminen tuli ajankohtaiseksi yhteisestä päätöksestä.

Normatiiviset tarinat voisivat olla yhtä hyvin pelkästään Ei-Normatiivisia tarinoita sen perusteella, että Ketokiven (2002) mukaan nuoruuden vapaudesta on tullut normi ja perheen perustaminen alle 30-vuotiaana ei houkuttele, ainakaan koulutettuja nuoria. Kulttuurissamme myös omista elämänvalinnoistaan pitää jokaisen kantaa vastuuta, joten epävarmoja valintoja ei kannata tehdä. Jos yksilöt tai puoliset yhdessä eivät ole varmoja kaikista valinnoistaan ja ambivalenteista tuntemuksistaan perheen perustamisen suhteen, se on riskialtista toimintaa. Ketokiven (2002) tutkimuksessa, perheen perustamista koskevan ambivalenssin ratkaisuksi nousee tunne siitä, milloin on oikea aika hankkia lapsi ja tämä tunne rohkaisee päätökseen, jolloin oikeanlainen tunne tuo siihen varmuuden itsensä löytämisen kokemuksen kautta. Siten aikuistumisen näkökulmasta katsoen pidentynyt nuoruus ei tarkoita pelkästään vapautta vaan se on myös vaativaa kypsymisen aikaa, jolloin pitää valmistautua vaativiin valintoihin ja vanhemmaksi kypsymisen haasteisiin. (ks. Ketokivi 2002, 112, 114.) Normatiivisten vs. Ei-Normatiivisten tarinoiden joukkoon kuuluivat Kristianin (29 v) ja Santun (44 v) tarinat, tosin Santun tarina sijoittuu enemmän Ei-Normatiivisen tarinan piiriin, hänen suurperheen perustamisensa perusteella.

Kristian (29) aloittaa kertomuksensa parisuhteen solmimisesta

”Me rakastuttiin ja päätettiin mennä naimisiin, kun oltiin parikymppisiä kumpikin, meillä oli ammattitutkinnot vielä kesken ja ne saatiin sit valmiiksi, työssä käytiin ja viikonloput biletettiin ja juotiin. Oltiin siinä iässä, ettei sill ollu väliä, milloin syötiin ja juotiin, jos juotiin. Juominen ei tarkottanu mitään sixpackei vaan reilusti kahta pulloa kossuu.”

Kristianin tarinassa puoliset päätyivät avioliiton solmimiseen, kun olivat varmoja oikean kumppanin löytymisestä. ”Bilettämisen ja juomisen lomassa” he suorittivat kuitenkin opintonsa loppuun ollen aktiivisesti työelämässä. Kristian kuvaa parin valintoja ja elämää sekä juomien laatua ja määrää *kontrastoinnin vaan avulla*, joka kertoo käänteestä. Jotain kuitenkin puuttui heidän elämästään, jotain sellaista, jota bilettäminen ja runsas alkoholin nauttiminen ei poistanut. Kristian jatkaa...

”Sitten vaan tapahtu jotain, siinä oli sellainen runsaan kuukauden kausi, kun meit ei huvittanu lähteä porukoiden luo tai ylipäätään mihinkää. Vaimokin lopetti tupakoinnin ja viinanjuomisen kuin seinään, mitä mä ihmettelin ensteks, mutta sit muakaan ei tuntunu kiinnostavan muu, kun olla kotona vaimon kanssa kaiket vapaa-ajat ilman mitään alkoholia, tupakkaa mä kyllä poltin.”

Tässä pari ikään kuin haki vielä tiedostamattomalle halulleen ja toiveelleen saada lapsi toistensa mielipidettä asiasta, vaikkakin kierrellen ja kaarrellen, joka ilmeni molempien toisintoimimisena verrattuna entiseen. Puolison raitistuminen ihmetytti Kristiania aluksi. *Kontrastoinnin mutta* kautta hän vastasi omiin odotuksiinsa ja lause kertoo tulevasta käänteestä. Tässä kohdin Kristian innostuu *tiheään* kuvailuun siitä, miten pari vietti aikaansa.

”Syykin sit selvisi, kun huomattiin, että lapsihan meiltä puuttu ja sit päätettiin, että lapsi saa tulla tai toivottiin, (...) ei me niinkään suunniteltu. Vaimolleki sanoin, ett jos me suunnitellaan, niin sithä me oltais jo labrassa jossain ja syynättäis kaikki virhegeenitkii. No, siihen meni noin kuukausi, kun saatiin tietää vaimon raskauden alkaneen. Nimetki oli jo päätetty etukäteen tytölle ja pojalle, kun aiemmin leikiteltiin joskus lapsenhankinta-ajatuksella, kumpi vaan oli tervetullut.”

Kristianin tarinassa puolisoita yhdisti vahva tunnetieto, jota kautta tuli vahva varmuus lapsen hankinnan oikeasta hetkestä. Kristian käyttää *huomata-verbiä*, joka implikoi tässä myönteistä *odotukseen suhtautumista ja vastaamista*. Asiasta keskusteltuaan molemmat totesivat, että lapsen syntymä oli toivottavaa. Puolisoiden toiveena oleva lapsi ilmeni heille nyt mahdollisuutena tulla vanhemmiksi, kun Kristian toteaa, että *”sit päätettiin, että lapsi saa tulla ja saatiin tietää vaimon raskauden alkaneen”*. Saada -ilmaus liittyy moraaliin ja siten välttämättömyyteen, joka on melkein, mutta vaan melkein sama kuin täytyä eli saaminen tuottaa veloitettua käyttäytymistä (VISK § 1570). Koska lasta toivottiin, lapsen syntymän haluttiin tapahtuvan, niin myös halun olemassaolo implikoi veloitteen esilläolon (Törrönen 1997, 225). Arkikokemuksenakin asiantila on mahdollista ymmärtää. On aivan luonnollista, että lapsen odotus aiheuttaa tiettyjä veloitteita vanhempien toimijuudelle, ainakin he ovat halukkaita pohtimaan elämäntapojaan, vanhemmuuden kykyjään ja taloudellisia resurssejaan, kuten Kristian toteaa: *”Mäkin aloin heti miettimään, mitä mä syön ja juon ja tupakkaa päätin vähentää. Vaimohan ton alotti. Mä taisin sitten olla se innokkaampi osapuoli kaiken terveellisen omaksumisessa. Mä myös mietin sitä paljon, ett onko musta isäks ja miten mä sen vastuun kannan”*. Tässä kohtaa hänen kerrontansa tiheää ja siinä esiintyy *arvioivaa kielenkäyttöä*, joka ilmentää vertailua odotuksiin. Pari viihtyi yhdessä ja nautti elämästään onnellisen odotuksen merkeissä. Tämä lapsenhankinnasta päättäminen ja lapsen odotukseen valmistautuminen oli alkua käännekohdalle heidän elämässään.

Santtu (44) aloittaa kuvaamalla ensitapaamistaan tulevan puolisonsa kanssa

”Hetä, kun mä näin hänet, tiesin että hän on se oikea, niin kaunis ja temperamenttia löyty, mutta hän oli vasta 15-vuotias ja mä jo 21-vuotias ja armeijassa ollu. Tosin ensitapaamisen jälkeen hän täytti kahden viikon kuluttua 16. No, siinä sitten me yritettiin tietoisesti erillään oloakin justiin sen ikäkysymyksen vuoksi, mutta eihän se onnistunnu, kun ei me haluttu olla erossa ja me oltiin rakastuneita. Siinä sitten seurusteltiin pari vuotta, kihlatki hommattiin ja lapsen toivottiin syntyvän yhteisen päätöksen tuloksena. (...) synty, kun tuleva vaimo oli 17. Mä olin siinä odotuksessa mukana alusta lähtien ja synnytyksessä myös. Naimisiin mentiin, kun hän täytti 18 (...).”

Tässä tarinassa tulevat puoliset olivat kohdanneet varsin nuorina. He olivat yrittäneet erillään oloakin tyttöystävän nuoren iän vuoksi, siinä kuitenkin onnistumatta. *Kontrastoivan sanan mutta* avulla kertoja ilmaisee ensin seurustelusuhteen muutoksen mahdollisuutta ja sitten *odotuksen täyttymättömyyttä*, joka ei onnistunut, koska pari halusi olla yhdessä ja heitä yhdisti vahva yhteenkuuluvuuden tunne ja rakkaus. Rakastumisen, seurustelun ja kihlautumisen seurauksena puoliset halusivat lapsen. Tässä tarinassa odotuksen täyttymättä jääminen kui-

tenkin päättyi kummankin sisäisen halun kautta *odotusten onnelliseen täyttymiseen* ja lapsen syntymiseen sekä avioliiton solmimiseen. Santtu jatkaa...

”Kaiketi se oli siten, että meillä molemmilla lapsen syntyminen oli silleen uusi ja nautittava kokemus, että siinä kyllä varjoon jäi ne yöheräilyt ja kaikki muut vaivat kuten mun vuorotyökin. Töissäkin mä jaksoin vaan sen ajatuksen voimalla, että kotona odotti vaimo ja pikkuinen. Yhtenä päivänä sitten heitin vaimolle sellaisen ajatuksen, että mitäs jos hankittaisiin suurperhe, vai haluisit sä vielä jatkaa opintojasi. Vaimo oli heti samaa mieltä ja sanoi, että sä nyt oikeastaan puit sanoiksi sen, mitä mäkin olin ajatellut, vaikka en itekkään ensin ymmärtänyt ajatuksiini. Lapsia sitten tuli meille vuoden tai runsaan vuoden välein (...) ja vaimo jäi tietty kotiaidiksi. Vaimo on sittemmin sanonut, ettei hän ole katunut päivääkään, vaikka ei yleissivistys ole karttunut, mutta sydämen sivistys sitäkin enemmän. Nyt tulee jo yli 20 vuotta yhdessä oloa, ja hyvin menee edelleen, kun myötä- ja vastoinkäymisissä pelataan yhteen koko perheenä.”

Kaiketi-sanan käyttö tuo esille Santun arvioivan pohdinnan suurperheen perustamisen alkumotiiveista, joihin toimivat lapsen syntymän aiheuttamat emotionaalisesti latautuneet positiiviset kokemukset, jotka jättivät varjoonsa Santun työn rasittavuuden ja muut lieveilmiöt, kuten vähäiseksi jääneet yönä. Santun kerronta on hyvin *odotustiheää* puhetta, kun hän kuvailee puolisoitten tuntemuksia suhteessa heidän odotuksiinsa. *Kontrastoiva sidesana* vaan kertoo tulevasta käänteestä, joksi muodostui sitten yhteinen päätös suurperheen hankkimisesta. Santun kerronnasta tulee esille, että korostuneen suureksi toivottu suurperhe-ideaali ei kuitenkaan muodostunut, vaan ikään kuin taustalta käsin seurattavaksi tapahtumasarjaksi. Tarinassa välittyy kertojan vahva tunnelataus suhteessa puolisoon ja lapseen. Pari on nyt pitänyt yhtä jo yli kaksikymmentä vuotta ja ideaali suurperheestä on toteutunut, joten heidän *odotuksensa ovat täyttyneet*, eikä vaimonkaan ole tarvinnut katua yhteistä päätöstä lasten hankinnasta. Santtu piirtää kuvaa kaikkien asioiden hyvin sujumisesta perheessään, ilman ongelmia ja konflikteja. Hänen tarinassaan tuleekin ilmi *poisjättäminen*, jolloin hän lienee olettanut eräitä itsestään selviksi olettamia asioita suhteessa kuulijaan, ja silloin on saattanut jäädä kertomatta ehkä jotain oleellista tarinan kannalta. Santtu myös korostaa perheyhteisyyden toteutumista, jolloin niin positiiviset kuin negatiivisetkin asiat käsitellään perheenjäsenten kesken.

7.1.2 Halu-Tahtotarinat

Halu-Tahtotarinoiksi nimesin aineistossani ilmenneiden miesten kertomuksien pohjalta ensinnäkin sellaisen tarinan, jossa pysyväisluonteisen parisuhteen solmiminen viivästyi, vaikka useampia pitkäaikaisia parisuhteita oli jo läpikäyty niissä pettymien, ja isäksi tulo oli ollut tiedostamattomana haluna miehen toiveissa, muttei syystä tai toisesta toteutunut kuin käännekohdan jälkeen uuden parisuhteen solmimisen jälkeen. Myös sellainen tarina kuului aineistossani tähän luokkaan, jossa parisuhteen solmimisen jälkeen perheenlisäystä odotettiin onnellisissa merkeissä, mutta sitten odottamaton käänne odotusaikana ilmeni vaimon vakavaluonteisena

sairautena, jolloin miehen halu/tahto selviytyä johti onnistuneeseen lopputulokseen. Näissä tarinoissa miesten halu ja tahto toimivat välineinä mahdollisuuksien saavuttamisessa. Näitä tarinoita löytyi kaksi: Tommin (40) ja Karin (45) tarinat, jotka etenivät Gergen & Gergen (1986) ja Mary Gergenin (1994) mukaan progressiivisesti, alun onnistumisten ja epäonnistumisten kautta kohti onnellista lopputulosta.

Tommin(40) tarina alkaa ammattiin valmistumisen ja edellisten naissuhteiden kuvailuna

Tommi: Mä olin valmistunu jo ensimmäiseen (...) ammattiini ja muuttanu pois kotoo. Mulla oli ollut useita suhteita osin pidempiaikasiaki ja niissä pettymyksiäki jo takana, tää viimeisinkin oli pidempi suhde ja asuttiin jo yhdessä. Lapsistakin puhuttiin sivumennen, mutta avovaimo ei halunnut jostain syystä kuulla lapsista puhuttavan ollenkaan. Jotenkin se elämä oli sellaista, et ei siin ollu mitään tavoitetta, sellaista ajatelmista ja osin päihteiden käyttöäkin molempien kohalla ainakin viikonloppuisin. Sanotaanko silleen? En ollut tyytyväinen siihe elämäntyylisiin.

H: Kaipasitko lapsia elämäsi?

Tommi: Ei niitä silleen osannu kaivatakkaan, ei mulla ollu ikinä lapsia ollut. Olin jo turtunut siihen ajatukseen, ettei mulla ikinä lapsia tulekaan olemaan (...)

H: Mm

Tommi: Sitten tuli ero, vaikkei se tullu lapsettomuuden takia, lähinnä se tuli erilaisten luonteiden ja tavoitteiden sekä pettymysten takia. Sittenhä mä rupesin ryppäämään oikein kovastikin, kunnes tajusin, että halusin muutoksen elämääni. Seuraava askel olikin sitten se, että mä sain ottaa uskon vastaan, jolloin koko mun entinen elämäni muuttui, alkoholi ja tupakka jäi pois ilman vaikeuksia eli lopetin kerrallaan siihen paikkaan. Ilman uskoon tuloo mä en enää eläisi. Sanotaanko silleen? Sittenhä mä muutin kauas entiseltä paikkakunnalta ja aloin käydä siellä seurakunnan kokouksissa. Ja sieltä löytyi aikanaan se vaimokin, nainen, joka ei petä, eikä jätä ja on kunnollinen ja hyvä ihminen. Me viihdyttiin ja haluttiin olla yhdessä, yhteisestä päätöksestä me sanottiin tahdon ja sitte me toivottiin yhteistä lasta. Vaimollahan oli entuudestaan yksi lapsi entisestä liitostaan. Lapsi sitte, tää meidän yhteinen syntyy sellase runsaan viiden vuoden odottelun jälkeen.

H: Koitko, oliko se molemminpuolista rakkautta teidän välillä ja vaikuttiko se yhteisen lapsen haluamiseen?

Tommi: No, en oikein osaa sanoa. Oli siinä muutakin, järkiajattelua ja sitten tää meitä yhdistävä uskossa olo. En tiiä, olikko tai onko nykkään niin paljon sitä tunnetta, hyvin toimeen tullaan ja se on tärkeää. Sanoittaisko silleen. Jos parisuhde perustuis pelkkään rakkauteen, niin sehän ei sit kauan kestäis ja joutuis aina rakastuttuaan ettimään uuden ja vaihtamaan uuteen. Enempihä se oli kai mun puolelta, se lapsen haluaminen, toki se halusi sitte vaimoki.

Tommin tarinassa hän koki viimeisessä pitkässä parisuhteessaan, ennen nykyistä avioliittoaan, olevan jotain vajavaisuutta, ja hänen tiedostamattomat odotuksensa parisuhteen onnistumisen kannalta johtivat lopulta eroon, jonka Tommi tuo esiin *mutta kontrastin* kautta, joka kertoo käänteestä. Tommin kerronnassa ilmenee *kerronnan tihentymiä, yksityiskohtien kuvailua ja tunteita, osoittaen sen, että niillä on ollut kertojalleen suuri merkitys*. Tässä pitkässä suhteessa Tommin odotukset eivät toteutuneet, vaan ne johtivat *murrokseen ja odotusten muuttumiseen*. Tommi ajautui kovemman luokan ryppäämiskiarteeseen, josta tilanteesta havah-

duttuaan hän pohti sammuneelta tuntuvaa toimijuuttaan ja mihinkään kuulumattomuuttaan. Aikaisempaan toimintaansa peilaten, hän päätti, että haluaa muuttaa elämänsä. Tommi koki yhden elämänvaiheen elämässään tulleen tiensä päähän, jota kokemuksta voi kuvata *sellaisena käännekohtana, ydinepisodina, hänen elämässään, joka muutti hänen elämänsä lopullisesti*. Uskoontulo omasta vapaasta tahdosta oli hänen pelastuksensa, jonka jälkeen elämä palasi oikeille uomilleen ja päihteiden käyttökin loppui saman tien. Tommin elämä kulki kohti uusia teitä seurakunnan yhteyteen, josta vaimokin löytyi. Vaimo Tommin kuvaamana henkilöityy hyväksi ja kunnolliseksi ihmiseksi, jonka kanssa tulee hyvin toimeen ja pari viihtyi niin hyvin yhdessä, että yhteinen lapsi oli toiveena. Rakkaudesta ja tunteista Tommi ei niinkään ole varma, mutta järkiajattelu ja uskossa olo kannattelee parisuhdetta. Vaimon aiemmasta liitosta oleva lapsi ei muodostunut esteeksi liiton solmimiselle, vaikka ei suhde tähän lapseen oikein ottanut onnistuakseen Tommin toivomalla tavalla, kuten Tommi kertoo: *”Me ei olla oltu riitaisia, mutta hän ei avaudu eikä keskustele kovin avoimesti. (...) jonkunlainen muuri on ollut alusta lähtien, mutta vuosien myötä suhde on parantunut. Tärkeintähä tässä on, että vaimon aiempi ja meijä yhteinen lapsi ovat toisilleen läheisiä, eli ovat hyvää pataa keskenään ja kaipaavat toisiaan”*.

Tommin tarinassa korostuu *tapahtumien innostunut ja tiheä kuvailu* kohti avioliittoa ja isäksi tuloa, jota kuvastaa tässä odotusten täyttyminen. Tarinaa voisi kuvailla vaikeitten valintojen helpoksi lopputulemaksi, ellei olisi tietoa hänen kamppailuistaan ja halu-tahtotilastaan kohti seesteisempää elämää ja hänen kokemuksestaan uskoontulosta. Uskonsa voimalla ja ohjauvuudella hän voitti haluamansa esteet ja sai elämäänsä kaipaamansa asiat, paitsi yhtä, joksi muodostui hänen suhteensa vaimonsa aiemman liiton lapseen, joka suhde ei onnistunut Tommin odotusten mukaisesti, jota kuvaa *mutta -kontrastilla*. Tommin puheesta huomaa, että mies on pohtinut mielessään syitä vallitsevaan olotilaan hänen ja puolison aiemman lapsen välillä. Tommi toteaa olevan ensiarvoista, että lapset tulevat keskenään toimeen. Vaimon ja oman lapsen saaminen pitkän odottelun jälkeen oli Tommille toiveiden täyttymys, jota hän osasi arvostaa.

Kari (45) on Halu-Tahtotarinoiden toinen isä, jonka tarina tässä

Kari: Me rakastuimme siinä vähän yli kaksikymppisinä ja me menimme naimisiin ja (...) syntyi, kun olin 23-vuotias ja vaimo 26-vuotias. Ennen (...):n syntymää meillä oli sanoisinko sellainen hyvä ja kaikin puolin onnellinen ajanjakso ja luonnollisesti vaimon valmistuttua toivottiin lasta. Vaimo tulikin sitten raskaaksi ja meillä oli vaikka minkälaisia suunnitelmia meidän ikioman perheen varalle, kuten vaimo aikoinaan luonnehti meidän suunnitelmiamme, käytin hänen sanavalintojaan tässä. Raskausaika meni hyvin, kunnes sitten vaimon ollessa jo kuudennella kuulla, herättiin eräänä sunnuntaiaamuna, kun vaimo valitti kovaa kipua (...) ja (...) hänellä oli. Arvelimme ensin, sen johtuvan migreenistä. Sillä erää se meni ohi, kunnes parin päivän kuluttua alkoi vielä kovempi kipu. Siitä sitten me hakeuduimme sairaalaan ja siellä tutkivat ja vaativat kaikenlaisia tutkimuksia. Siinä selvisi, että vaimolla oli vakava sairaus (...). Se oli (...) ja lääkäri ehdotti, että se pitäisi heti leikata. No luonnollisesti raskauden siinä vaihees-

sa se ei oikein ollut mahdollista ja vaimo sanoi, että ei halua leikkausta. Siinä sitten mietimme, miten meidän pitäisi toimia. Yhteisestä päätöksestä me päädyimme ottamaan sellaisen riskin, että leikkausta siirretään, kunnes lapsi syntyy.

Karin tarinassa korostuu alun romantiikan ja haaveiltujen toiveiden täyttämisen elämän yhtäkkinen romahtaminen ikävään tietoon vaimon sairaudesta ja vielä kesken raskausaikaa. Alussa Kari kuvaa aikaa myös ennen lapsen syntymää onnelliseksi ajanjaksoksi, johon sisältyi vaimon valmistuminen ammattiinsa ja sen myötä yhdessä tehty päätös lapsen haluamisesta. Kerronta on *tiheää ja tunnepitoista*. Raskauden alkamisen varmistumisen jälkeen Kari kuvaa arvioita odotuksistaan sekä parin yhteisiä odotuksia ja suunnitelmia *epäsuorasti vaimonsa äänellä, joka ilmenee tässä odotuksiin vastaamisena ja tulevasta käänteestä*, joksi muodostui vaimon vakava sairaus, joka olisi vaatinut leikkauksen välittömästi, mikä tilanne aiheutti erinäisiä pohdiskeluja, Karin, vaimon ja lääkärin kesken. Lopullisen päätöksen leikkauksen siirtämisestä tekivät vaimo ja Kari yhdessä, ottaen siirron aiheuttaman riskin huomioon. Tähän kohtaan sijoittuu *tarinan odotusten murros sekä niiden moninaistuminen*. Kari jatkaa...

”Loppuraskaus meni hyvin ja lapsi syntyi terveenä ja ajallaan. Meitä painoi tietoisuus vaimon tulevasta leikkauksesta samanaikaisesti, kun iloitsimme uudesta tulokkaasta. Onneksi leikkausta voitiin siirtää siihen asti, että lapsi olisi runsaan viiden kuukauden ikäinen. Vaimo ehti olla kotona ja nauttia vauvan kanssa ja imettää sekä opettaa minulle kaikenlaista hyödyllistä, että pärjään sitten kahden vauvan kanssa, kun vaimo on leikkauksessa ja toipumislomalla. Olimme varautuneet luonnollisesti myös siihen, ettei vaimo enää palaa ollenkaan. Otin silloin jo ennen lapsen syntymää pitkän loman työstä, koska minua tarvittiin silloin kotona. Minullahan ei ollut lapsista ja niiden hoitamisesta mitään aikaisempaa kokemusta, käytännössä kasvoin melkein ainoana lapsena, vaikka on minulla seitsemän vuotta vanhempi sisko, mutta kuitenkin.”

Kari kertoo lopun raskausajasta sujuneen hyvin, mutta tässä kohden ilmenee *poisjättäminen* eli hän jättää kertomatta tarkemmin hänen ja vaimon mielenliikkeitä tuona aikana. Arvata saattaa, että tilanteen kokeminen raskausajan onnellisuuden ja vaimon terveyden epätietoisuuden ristiriidassa ei ole ollut helppoa. *Varauksella onneksi Kari sävyttää parin odotusten ja tapahtumien suhteita*. Kari tuo esille lapsen synnyttyä perheessä vallitsevan yhtäaikaisen ilon ja onnen kokemuksen suhteessa tulevaisuuden ennakoimattomuuteen, jopa kaikkein pahimpaan varautumiseen valmistautumisen. Vaimo sai nauttia äitiydestään ja antaa mallia miehelleen lapsen- ja kodinhoitoon liittyvistä asioista, joita Kari sai seurata ja tehdä jokapäiväisesti, sillä mies otti lomaa työstä omistautuen lapsen hoitoon ja kodin töihin. Karilla ei ollut mitään kokemuksia lapsista, joten hän opetteli ja oppi kiitettävästi. Kari jatkaa...

”Muistan, kun me olimme (...) kanssa saattamassa vaimoa sinne leikkaukseen ja sen hetken, kun vaimo työnnettiin paareilla sinne leikkaussaliin ja (...) huusi täyttä kurkkua ja ovi painui kiinni. Siinä sitten oltiin kahden ja avuttomina, itkuhan minullekin tuli. Silloin minä päätin, että me selviämme ja meidän perhe selviää, oikein tuli sydämelle sellainen ajatus, että ole rohkea. Niin minä päätin olla rohkea ja

katsoa eteenpäin: vaimo on hyvissä käsissä siellä leikkauksessa ja minulla tarvittava osaaminen lapsen hoitoon liittyen, olinhan harjoitellut joka päivä. Vaimo kesti hyvin leikkauksen ja oli monta viikkoa sairaalassa sen jälkeen sekä pääsi aikanaan kotiin toipumaan. Minä pärjäsin lapsen kanssa kahden hyvin, äitini tosin oli koko ajan ikään kuin ”lähtökuopissa” siltä varalta että tarvitsen apua. En tarvinnut, vaikka vanhempani ja vaimon vanhemmat tosin kävivät meillä lasta katsomassa. Ehkä minä halusin äidilleni vähän näyttää, että tämä poika kyllä pärjää ilman apua. Kotityötkin sujuivat suuremmista ongelmista, vaikka en mihinkään pikkutarkasti panostanut. Jaksaminen tuli pitkälti sen ehdoilla, että sain jo siellä sairaalassa varmuuden tunteen sen suhteen, että kaikki menee hyvin ja siksi kykenin keskittymään hyvillä mielin lapsen hoitoon.”

Kari kuvailee tunnepainotteisesti ja tiheästi muistoaan siitä, kun oli saattamassa lapsen kanssa vaimoan leikkaussaliin. Siellä hän päätti, että ”meidän perhe selviää” ja toteaa sydämelleen tulleen ajatuksen, että ”ole rohkea”. Niin Kari päätti olla rohkea ja suunnata katseensa kohti tulevaa. Hänelle kirkastui, ettei ollut mitään hätää, vaimo oli turvallisissa käsissä ja hänellä kykyä ja osaamista lapsen hoidosta. Tässä *modaaliset ilmaukset* ilmentävät *mahdollisuutta ja ovat odotuksiin vastaamista*. Vaimo selvisi leikkauksesta ja pääsi aikanaan toipumaan kotiin, jossa Kari oli pärjännyt hyvin lapsen kanssa ja kotityötkin olivat sujuneet mieheltä. Kari reflektoi omaa toimintaansa ja totesi, että ”ehkä minä halusin äidilleni vähän näyttää”, Karin puheesta välittyy arvioiva kielenkäyttö *hyvin pärjäämisen eetos pienellä työmäärällä*. Heti perään hän painottaa *kieltolauseessa*, ettei panostanut mihinkään pikkutarkasti, joka toteamus kertoo hänen kognitiivisista rakenteistaan enemmän kuin vastaava myönteinen lause olisi tehnyt. Myönteisen vaihtoehdon voi ajatella hyvinkin toteutuneen. Hän myös korostaa vielä varmuuden tunnetaan sen suhteen, että kaikki sujuu hyvin lopulta.

Halustaan näyttää äidille pärjäämistään, Kari käytti juuri halua-verbiä, jonka voi ajatella ilmenneen hänelle jonkinasteisena tarpeena. Karilla oli tarve näyttää itsestään hyviä puolia myös äidilleen kaiken muun toimintansa ohessa. Lisäksi Kari käyttää me- muotoa puhuessaan perheestään, mikä korostaa niin sanottua vanhemmuuden ääntä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta perheen kanssa. Minä -puheessaan Kari asettuu tarinansa päähenkilöksi ja aktiiviseksi toimijaksi, Minä -puhe ilmentää miehille yleistä tapaa oman toimintansa ja aktiivisuutensa korostamiseksi, kuten Tannen (1991, 26) on esittänyt. Odotukset olivat täyttyneet, usko ja rohkeus vaikeiden kokemusten hyväksi kääntymisestä oli palkitsevaa. Tästä tarinasta voi päätellä, että Karin ja hänen lapsensa yhdessäolo ja lapsesta huolehtiminen on ollut hyvä kokemus molemmille, edesauttaen isyyteen sitoutumisen prosessissa.

7.1.3 Seikkailutarinat

Seikkailutarinat nimesin sen mukaisesti, miten miehet olivat parisuhteitaan solmineet ja mikälaisin perustein ja miten lapsen hankkimisesta sopineet (tulevan) vaimonsa kanssa sekä miten isyyteensä suhtautuneet ja sitoutuneet. Näissä tarinoissa vaihtelivat Gergenin (1994)

muotoilemat progressiivisesti ja regressiivisesti etenevät elämänkulut, stabiilien elämänvaiheiden jäädessä vähemmälle, vaikka niitäkin vaiheita löytyi. Tähän ryhmään katsoin kuuluvaksi tarinan, jossa mies on ollut seikkailija ja naisystävät ovat vaihtuneet tiuhaan tahtiin, mistä juontuen mies oli elänyt poikamiehenä liki kolmekymppiseksi, eikä isäksi tulo tai halu ollut käynyt edes mielessä. Tässä tarinassa mies kuitenkin rakastuttuaan solmi avioliiton ja tuli isäksi, mikä oli käänteentekevä asia miehen elämässä ja johti muutokseen. Miehestä sukeutui taitava lapsenhoitaja, joka ei siinä vaiheessa muusta välittänytkään. Miehen elämään tuli kuitenkin vielä toinen ja kolmas käännekohta, jotka johtivat eroon, uuteen suhteeseen ja osittaisen paluun entisen tyyliseen elämään. Myös sellainen tarina kuului Seikkailutarinoihin, joissa miehen tie oli kulkenut pitkien ulkomaankomennusten sekä urheiluharrastusten lomassa useiden avioliittojen solmimisiin, lasten saamiin ja lukuisiin eroihin. Vakavan sairastumisen, siitä paranemisen kokemuksen ja uskon vastaanottamisen kautta tarina eteni kohti onnellista avioliittoa. Varsinaiseksi murroskohdiksi tässä tarinassa muodostui miehen itsensä suorittama entisen elämänsä arviointi sekä ymmärrys siitä, mitä asioita hänen piti korjata elämässään sekä uskoontulo. Isä itse kuvaa seikkailunhaluaan ”*Mä olen aina ollut seikkailijaluonne, niin monet asiat ovat kiinnostannu mua, naiset, urheilulajit, autot, moottoripyörät jne.*” Seikkailutarinoita löytyi kaksi: Kallen (57) ja Markuksen (63) tarinat.

Seikkailutarinoiden Kalle (57) aloittaa kuvailemalla aikaa ennen parisuhdetta

Kalle: Mulla meni lujaa nuorena, nautin elämästä ja elämä eteni mun ehdoilla. Tapasin tulevan vaimoni tansseissa, sieltähän niitä naisia siihen aikaan iskettiin. No, tämä leidi sai mut tosi kuumaksi ja me seurusteltiin noin vuoden ja päätettiin mennä naimisiin. Mulla oli ollut tyttöystäviä jo monta ennen häntä (...). Kaveriporukoissa kun lähdettiin tansseihin, ne aina ihmetteli, ett mihin ja kenen kans kulloinkin olin päätyne parempien vällyjen alle, ne kun pääty aina jonnekin ryyppäämään. Enhän mä ketään tietoisesti iskenyt, mut mä olin vaan niin suosittu tai sanottaisiinko vetovoimainen.

H: Mm

Kalle: Hän oli mua muutamia vuosia vanhempi ja vauvakuumehan sillä sitte oli. No, sitte yhdessä päätettiin naimisiin menon jälkeen, että lapsi tai lapsia voitaisiin yrittää hommata. Molemmilla hyvät työpaikat ja palkat, joten taloudellinen tilanne suht vakaa. Mähän en ollut sitte ollenkaan aikonut vakiintua, saati sitte hommata lapsia. Tää vaimohan mun pääni sai muuttumaan tai mä sitte mukauduin tavallaan, vaikka tuleva elämä pelotti tai oikeastaan kauhistutti. No, sen verran kumminkin olin rakastunut vaimoon, jos ny mitään rakkaudesta ymmärsin. Toisaalta tietty ikääkin meillä oli kolmenkymppin molemmin puolin ja näyttihän ne entiset kaverit jo perustaneet perheen, joten ois jo munkin aika vakiintuu. Mun vanhemmatki oli ollu sitä mieltä jo kauan, ett mun sekoilut jo riittäis.

H: Niin

Kalle: Sitte, kun lapsi syntyy, niin mun elämäni heitti kuperkeikkaa, kaikki muu jäi, oli vaan lapsi ja perhe mun elämässä. Mä periaatteessa olin perhepäivähoitaja, kun vaimo meni töihin melko pian (...) syntymän jälkeen oisko (...) ollu jotain vajaa viis kuukautta vanha. Mulla oli niitä lomiakin yli puoli vuotta pitämättä työn puolesta ja tulihan siihen sitte jotain isyyslomaa vielä päälle. Mä nautin joka hetkestä lapsen kanssa ja hoidin sen, melkein voi sanoa, itsenäisesti. Sitte, siinä meni noin runsaat viisi ja puoli vuotta suht auvoisaa arkielämää ja osin riitaisaakin aikaa, sellaista hiljaiseloa, ei sen kummempaa. Sitte kävi niin, että vaimo sairastu jossain vaiheessa (...), ja hän kävi hoidoissa ja hoidoista

saatiin sitte hyvät tulokset. Vaimo palas töihin ja mä kävin töissä, mut olin siinä asemassa siellä, että pystyin valita joustoa työaikoihin. Myöhemmin mun äiti oli apuna ja sitte lapsenhoitaja. Mä kuitesi sitte siinäkin tilanteessa kannoin päävastuun lapsen hoidosta ja (...) lapsi oli jo tottunut muhun enemmän kuin äitiinsä, vaikka mä yritin niitä lähentää joka tilanteessa sieltä syntymästä alkaen. Kyllä sitte vaimon ja (...):n välilleki oli tietty muodostunu omanlaisensa suhde, ja itkihän (...) äitinsä perään useasti, mutta se työ oli vaimolle tärkeä. Mulle jäi se kuva vaimosta, että sille ne työasiat olivat sen eka juttu

H: Mm

Kalle: Kerran sitte sain idean lomasta, ja päätin sitte, että lähdetään perheenä jonnekin vähän kauemmas lomalle. Vaimo ei halunnu lähteä, joten mä lähdin (...):n kanssa kahdestaan lomalle, kun (...) oli noin kuuden vanha. Se osoittautu kohtalokkaaksi reissuksi mun avioliiton kannalta, kun mä rakastuin sen reissun aikana toiseen naiseen.

H: Niin

Kalle: No siihe liittyy mun suuri rakkaus, joka leimahti siellä (...):ssa sitte. Hän oli suomalainen nainen ja lomalla myös. Me tutustuttiin ja rakastuttiin ja hän oli melkein kaiken aikaa mun ja (...):n seurassa. Mähä en pystynyt yhtään rajoittamaan mun tunteita, eikä (...):kaan. Kotiin palattiin samalla koneella ja vaimo oli vastassa mua ja (...):a. Mä tulin (...):n [Kallen lapsen] kanssa yhdessä ja (...)[Kallen suuri rakkaus] erikseen ja kun (...)[lapsi] näki (...):n [Kallen suuren rakkauden] terminaalissa, niin se juoksi häntä halaamaan. Vaimo sitte kysy, että kuka se oli. Niin siihen (...)[Kallen lapsi] vastasi, että meidän loma-seuralainen ja se oli yötäki meidän huoneessa. Voi kait arvata, että mulle tuli lähtöpssit kotoa. Mä olin tietty ensin, ett mihin nyt sitte meen. Se selvisi sitte nopeaan, että rakastamani naisen luona mun paikkani oli ja sinne mä muutin sitte eri paikkakunnalle, vaikkei pitkän matkan päähän.

H: Entä lapsi, miten suhtauduit hänen pärjäämiseensä ilman Sinua?

Kalle: (...) jäi äitinsä kanssa asumaan. Kyllä siinä itkettiin puolin ja toisin ja koetinhan mä taistella, siinä sitte oli mun ja vaimon vanhemmatki sitä mieltä, että (...)[lapsi] tietty mun luo muuttaa ja (...) [Kallen lapsi] myös. Vaimo oli niin mustasukkainen ja raivosi, että mä sitte vaan annoin periksi. Pelkäsin, että mitä se tekee lapselle tai mulle. Selitin sitte (...):lle [lapselle] tilanteen. Olihan se kamalaa aikaa, mutta kun olin rakastunu, niin en jaksanu välittää.

H: Mm

Kalle: Uusi suhde oli kaikin puolin hyvä ja siinä oli jopa todellista rakkautta molemmin puolin, minkä vasta siinä vaiheessa ymmärsin. (...) [Kallen lapsi] oli meillä vuoroviikoin, kunnes koulun alku vähän muutti tilanteita. Mä aloin käydä mun entisessä kodissa ja vietin siellä paljon aikaa lapsen asioihin ja tapaamiseen keskittyen. Sitte (...) alkoi viettää mun ja (...) n luona viikonloppuja säännöllisesti. (...):n vanhetessa ja murrosiässä sillä alkoi olla omia menoja, joten taas tuli kaikenlaisia aikataulu-muutoksia. Yhteisiä matkoja tuli tehtyä ja lomilla oltiin paljon enempi yhdessä, harrastettiin kaikenlaista ja hankittiin, mitä (...) tarvitsi. Mun mielestä mä hoidin isyyden roolini hyvin eron jälkeenki. Kyllä me viihdyttiin (...):n [lapsen] kanssa puolin ja toisin ja välitettiin toisistamme kuten edelleenkin. Ei se rakkaus mihinkään katoa.

H: Niin

Kalle: Yhteistä taivalta tässä suuressa rakkaussuhteessa kesti 23 vuotta, kunnes erottiin. Mä mokasin, kun jäin kiinni suhteesta uuteen naiseen, vaikkei se merkinnyt mulle mitään sen kummempaa. Ei siinä selittelyt sitte auttanu. Tällä hetkellä asun sitte mun (...):n [lapsen] entisessä talossa, heidän tontillaan kun on (...): n [Kallen lapsen] rakennuttama uusi ja heidän perheen entinen talo. (...):la on kolme lasta, ja mä oon taas niiden osa-aikaperhepäivähoitaja, miten nyt töiden ja tään nykyisen naisystävän

aikataulujen kanssa yhteen sopii. Kyllä mun lapsenlapset on etusijalla aina kaiken muun edellä ja multa käy edelleenkin tää lapsen hoito. Nyt mä oon onnellinen ja vapaa mies, vaikka rakastan (...)a [Kallen suurta rakkautta] edelleen, soitellaan ja vaihdetaan kuulumisia. Kyllä (...)n [Kallen suuren rakkauden] ja mun (...)n [lapsen] välit on edelleen lämpimät, sanoisinko, että suuresti lämpimämmät kuin (...)n [lapsen] ja (...)n [Kallen ex-vaimon] nykyiset suhteet.

Kallen tarinassa näkyy miehen seikkailu- ja huolettomuuspuhe, jossa on mukana itsekehua ja rehvasteluakin naismaailmassa menestymisestä. Kerronnassaan hän luo itsestään ja imagostaan sellaista kuvaa, joka miellyttää kaikkia tai ainakin useampia naispuolisia henkilöitä. Hän tehostaa itsevarmuuttaan ja suosiotaan *adjektiiveilla ja epäsuorin keinoin muiden kavereidensa äänellä*, joka ilmentää Kallen *odotusten täyttymistä silloisessa tilanteessaan*. Kunnes Kallen elämään tuli käänne rakastumisen seurauksena ja Kallen toiminta muuttui yhden naisen uskollisena aviomiehenä oloksi. Kallen elämän *käännekohta ja hänen odotustensa murros sijoittuu tähän kohtaan*. Kallen käyttämä kieli ilmenee *tiheänä kuvailuna ja kielenkäyttö on arvioivaa*, joka ilmaisee Kallen *vertailua odotuksiinsa*. Kieltolauseessa *”mähän en ollut sitten ollenkaan aikunut vakiintua, saati sitte hommata lapsia”* hän ilmaisee kannanottonsa tilanteeseensa, joka ei ollut hänen odotustensa mukainen. Hänen rakastumisen kokemuksensa oli niin vahva, että alun epäröinnin, *pelon ja kauhunsekaisin* tuntein hän suostuu lapsia yrittämään. Kalle hakee mukautumiselleen lupaa rakkauden tunteesta, taloudellisesta tilanteesta, iästä, kavereiden perheenperustamisesta sekä vanhempiensa mielipiteestä eli ne ovat *odotuksiin vastaamista*. Ulkoisten pakkojen vaikuttavuus ja sisäisen motivaation herättelyyritykset kohti isyyttä ilmenevät tässä neuvotteluna miehen mielessä.

Yllätyksellinen käänne Kallen elämässä tapahtui, kun lapsi syntyi ja hän paneutui lapsen hoitoon heti lapsen syntymästä alkaen sekä panosti perheen hyvinvointiin. Kalle itse kuvaa elämänsä tätä vaihetta *”kuperkeikkana”*, koska hänen pelonsekaiset ja mahdottomina näyttäneet *odotuksensa tuottivat onnellisen lopputuloksen*, avaten miehelle mahdollisuuden löytää itsestään uusia puolia. *Kontrastin vaan* käyttö kertookin tässä *käänteestä*. Eripuraisuuden merkit avioliitossa ja suhteessa lapseen olivat kuitenkin jo ilmassa, kun puolison mielenkiinto lapsen hoivaan oli vähentynyt Kallen päävastuun ja hoivan ollessa miehelle sekä nautittavaa että mieluisaa ja perhe-elämä sujui mutkattomasti. Kallesta kehkeytyi totunnaistuneiden sukupuolitapaisuuksien uudistaja. Puolison sairastuminen ja sittemmin hoidoissa käynti lienee vaikuttanut vaimon jaksamiseen ainakin ennen sairautta ja sen jälkeen. Tosin vaimon parantuminen ja työhön palaaminen ei muuttanut tilannetta, sillä Kallen ja lapsen välille oli muodostunut kiintymyssuhde, jota suhdetta puolison työorientoitunut elämä edesauttoi. Perhe-elämä sujui ristiriitojen ja kummankin tapaistuneiden tekojen lomassa. Kalle toteaa kuitenkin yrittäneensä vaikuttaa vaimon ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen alusta lähtien ja onnistuikin siinä tiettyyn pisteeseen saakka.

Kallen ja hänen lapsensa tekemän kohtalokkaan lomamatkan seurauksena Kallen elämään tuli käänne uuden rakkauden muodossa, ja mies ikään kuin taikasauvan kosketuksesta lähti uuden suhteen perässä uuteen seikkailuun. Kallen oli mahdollisesti tarkoitus ensi alkuun salata uusi suhteensa vaimoltaan, joka salaisuus kuitenkin paljastui Kallen lapsen suoraanpuhumisen seurauksena. Kallen ambivalentit tunteet suhteessa lapseen ja toisaalta uuteen rakkauden kohteeseen välittyivät itkemisen ja selittelyn sekä isyyden oikeuttamisen liittymäkohdissa. Kalle arvioi näkemyksiään myös *epäsuorin keinoin*, arvottamalla oikeuksiaan isänä vanhempiansa, vaimonsa vanhempien ja lapsensa äänellä. Vaikka lapsi oli osallisena oman äänensä kautta, se ei johtanut toivottuun tuloksen. Kalle lopulta antoi periksi, koska pelkäsi vaimonsa toimia lapseensa ja itseensä kohdistuvina. Kalle ilmaisi periksi antamisensa ja välittämisen jaksamattomuutensa *kontrastoivien sidesanojen vaan ja mutta* avulla, jotka ilmaisevat käänteestä ja ilmenivät tässä hänen omista odotuksistaan poikkeavana toimijuutena. Kalle muutti suuren rakkautensa luo ja lapsi jäi äitinsä luokse.

Kalle kertoo, että hänen uuteen suhteeseensa sisältyi *jopa todellista rakkautta molemmin puolin*, jolloin hän ilmaisee, että hänen ja hänen suuren rakkautensa odotukset rakkauden tunteesta ja teoista ylittyivät. Seuraavaksi hän kertoo järjestelyistä, joiden avulla lapsen asuminen ja tapaamiset hänen luonaan järjestyivät ja arvioi onnistuneensa isänroolissaan hyvin. Yhdessä viihtyminen ja välittäminen tapaamisten yhteydessä kuvastavat tässä positiivista tunnetta ja rakkautta isän ja lapsen välillä, jota isän suuri rakkaus ei heilauttanut. Kallen keronnasta saa käsityksen, että suuren rakkaussuhteen kestäminen kaksikymmentäkolme vuotta voi nykyaikana sanoa olleen pitkän ajanjakson, jonka Kalle hetken mielihoiteesta ”mokasi” ja sitten tuli lopullinen ero ja uusi naisystävä. ”Mokauksensa” seurauksena Kalle muutti lapsensa tontilla olevaan omakotitaloon asumaan ja ryhtyi lapsensa lapsille osa-aikaiseksi perhepäivähoitajaksi. Ja vanhasta tottumuksestaan se kävi Kallella.

Kallen tarinan tekee kiinnostavaksi se, että Kallen sitoutuminen aikanaan isyyteensä tulee huomioiduksi nykytilanteessa hänen aikuisen lapsensa taholta ja vuosien kuluttua Kallen vanhetessa melko varmasti myös ilmenee vastavuoroisena hoivana ja tukena hänen lapsensa perheen puolelta hänelle. Kalle toimii nyt auttavana voimana ja voimavarana lapsensa perheessä muodostaen tunnesuhdetta lapsensa lapsiin. Nykyään tämä on tärkeää, kun yli sukupolvien kattavia suhteita saati yhdessä tai tässä miltei yhdessä asumista, kuten ei myöskään tiivistä kanssakäymistä lastenlasten ja isovanhempien välillä juuri tapaa. Lisäksi kiinnostavuutta lisää tässä tarinassa se, että Kalle on omaksunut hoivan antamisen tapansa vanhemmiltaan ja etenkin oman isänsä tyylin toteuttaa isyyttään, joka tulee ilmi myöhemmin tarinan kulussa. Kallen vanhemmat ovat myös voimavarana lapsenlapsenlapsilleen ja saavat olla seuraamassa heidän kasvuaan ja kehitystään, mikä on suuri rikkaus nykyaikana. Tässä Kallen tarinassa kohdentuu katse ennen kaikkea lapsen kehitykseen ja kasvuun liittyvien tarpeiden huomiointiin ja siihen, miten niihin on vastattu aikanaan ajallaan, jotta ne muuttuvat voimavaroiksi lapselle

eli hän osaa vuorostaan osoittaa ja antaa lapsilleen. Kalle ottaa kantaa nykyiseen tilanteeseensa ja kertoo rakastavansa suurta rakkauttaan edelleen ja että he ovat yhteydessä toisiinsa edelleen. Kallen suuri rakkaus on onnistunut luomaan läheiset välit Kallen lapsen kanssa, eikä se ole ihme, toimihan hän vara-äitinä aikanaan Kallen lapselle ja toimii edelleen, koska kovin läheisiä suhteita omaan biologiseen äitiinsä Kallen lapsella ei ole. Kuitenkin Kallella on myös nykyään naisystävä, muttei hän paljasta sitä, rakastaako myös häntä.

Seikkailutarinoiden Markus (63) aloittaa vertaamalla parisuhteitaan nykyiseen avioliittoonsa

Markus: Minun kohdalla nyt varsinaisesta parisuhteesta ei voi puhua, ennen tätä viimeistä parisuhdetani, joka on mun neljäs avioliittoni. Minun elämäni on ollut varsin erikoinen, sillä kouluttautumiseni jälkeen lähdin jo hyvin varhain ulkomaille komennustöihin (...). Olin jo nuoruudessani ja siinä nuoruuden kiihkossani solminut avioliiton, koska lapsi oli tulossa (...). Siihen parisuhteeseen olin joutunut pelkästään naisen taholta saamani ihailun vuoksi. Lapsi tuli yllätyksenä minulle ja katsoin avioliiton solmimisen vastuuni kantamisen takia velvollisuudekseni. Olen seikkailijaluonne ollut aina ja halusin saada kokemuksia ja lisäkoulutusta töitteni lomassa. Perhe-elämästäkään ensimmäiseen avioliittooni liittyen ei voi puhua, sillä olin komennuksilla yhtäjaksoisesti jopa puolivuotta, vuoden ja joskus puolitoista vuottakin yhtäjaksoisesti. Vaikka musta siis oli tullut jo isä vähän yli kaksikymppisenä, niin se ei estänyt mun matkatöitäni. Sitä oli silloin näin jälkikäteen arvioiden niin nuori ja lapsellinen ja elämässä oli sellaista irtonaisuutta. Se isyyskin jäi niin hauraaksi ja avioliitto myös. Mulla oli kyllä muodostunut hyvä ja lämmin suhde lapseeni ja kaipuu hänen luo yllätti minut useaan otteeseen. Postikortit ja kirjeet kuitenkin kulkivat ja (...) [lapsi] kertoi itkevänsä perääni.

H: Mm, niin

Markus: Viisitoista vuotta mulla meni matkatöissä ja hieman yli kolmetoista vuotta sitä ensimmäistä avioliittoa kuitenkin kesti ja sittenhän se ero tuli, kun oltiin luonnollisesti etäännytty jo vaimon kanssa, (...):n [lapsen] kanssa ei kuitenkaan, sillä me tykättiin toisistamme. Oikein sydäntä raastaa vieläkin, kun muistelen sitä muuttoani sieltä ja näen silmissäni (...):n anovan katseen puoleeni. (...) oli nimittäin sitä mieltä, että hän muuttaa mun kanssa asumaan. Eihän se tietenkään onnistunut, kun äiti sitä ei sallinnu silloin 70-luvulla tai 80-luvun alussa. Se oli sydäntä raastava kokemus, joka ei unohdu ikinä. Muutoinkin äidin suhtautuminen minuun oli raakaa ja hänellä oli myös ollut muita suhteita.

H: Aivan

Markus: Mun isänihan aikanaan hylkäsi minut ja sisareni, ja me jouduimme myöhemmin äidin sairastuttua ja sittemmin kuoltua isovanhempien huollettaviksi. Kaiketi (...) se hylkäämisen kokemus on vaikuttanut mun (...). On mulla ollut aina ja on vieläkin vähän sellainen pelko. (...) kaiketi se on ollut sillä tavoin sisällä aina mulla pelkona se, etten vaan itse joutuisi hylkäämään. Vaikka mä siihen sitten syylistyinkin.

Markus kertoo olevansa neljättä kertaa naimisissa, ja ettei hänen kohdallaan varsinaisesta parisuhteesta voi edes puhua ennen tätä hänen viimeistä avioliittoonsa. Markus aloittaa *kieltoauseella*, joka ilmaisee *käänteestä* ja tässä hänen miesidentiteettinsä positiivisesta kehityksestä Markuksen peilattaessa entisiä parisuhteitaan nykyiseen parisuhteeseensa, kun hänen kertojaminänsä on jo ottanut etäisyyttä aiempien tapahtumien aikaan, paikkaan ja tilanteisiin. Markus jatkaa tarinaansa kertomalla elämänsä olleen erikoisen ja halunsa suuntautuneen

komennustöihin ulkomaille, siitä huolimatta, että oli tullut jo yllättäen isäksi. Myös velvollisuudesta solmittu avioliitto, perhe-elämä ja isyys jäivät töiden vuoksi hauraiksi ja etäisiksi. Suhde lapseen oli kuitenkin jo muodostunut. Isä-lapsisuhde ei kuitenkaan kannatellut syvempiin yhteydenottoihin johtavaksi, vaan todentui ”tykkäämisen tasolla”, postikorttien ja kirjeiden vaihdoissa sekä pitkien aikojen jälkeisissä tapaamisissa. Markuksen kerronta on *kuvailevaa, tiheää ja arvioivaa, jossa hänen eri sosiaaliset äänensä kamppailevat velvollisuuden ja mahdollisuuksien neuvotteluissa*. Markuksen odotukset täyttyivät työn suhteen, mutta eivät isyyden toteuttamisen suhteen. Pitkät ajanjaksot ulkomailla matkatöissä johtivat myös avioliiton loppumiseen, vaan ei isyyden. Lapsen sijoittumisesta käyty kamppailu johti miehen muuttoon ja lähtöön, joka kokemuksena piirtyi miehen mieleen ikuisiksi ajoiksi ”*lapsen anovan katseen*” muodossa. Markus korostaa kerrontaansa *toistolla ”sydäntä raastaa vieläkin” ja ”sydäntä raastava kokemus”*, ilmaisten tapahtuman merkityksellisyyttä itselleen.

Markus pohti ja arvioi oman isänsä hylkäämisen jättämiä vaikutuksia omaan elämäänsä. Tämä pelko oli miehen mielessä niin suurena, että hän paneutui kerrontatilanteessa tähän kokemukseensa useaan otteeseen, joka ilmeni kerronnassa *tihentyneinä tilannekuvauksina ja toistoina*. Kerrontahetkellä menneisyys ja nykytilanne avasivat miehen mielessä tilaa sisäiselle pohdiskelulle, jolloin ilmaisee odotuksiinsa pettymyksen oman toimijuutensa kohdalla. *Kaiki-*ti-sanan käyttö *toistona* ilmaisee arviointeja, ja siihen liittyy asian näkeminen todennäköisenä, mutta epävarmana. Markus jatkaa tarinaansa...

H: Miten sitten selvisit elämässäsi?

Markus: Hommasin itselleni uuden kodin sekä katsoin sopivia työmahdollisuuksia itselleni. Ei kuitenkaan mennyt kauan, kun huomasin olevani taas uudessa parisuhteessa. Se vaan tapahtui, vaikka en ketään etsinytkään. Tämä suhde oli kuitenkin varsin dramaattinen ja sisälsi aiheetonta mustasukkaisuutta naisen taholta ja jatkuvia uhkailuja, niin että jouduin jopa pelkäämään henkeni puolesta. Tämä suhde onneksi päättyi aika nopeasti, jättäen jälkeensä varsin pahoja muistikuvia. Seuraavaan parisuhteeseen ja avioliittoon päädyin kuitenkin jo varsin pian, taas jälleen kerran. Mä harrastin siihen aikaan urheilua, ja kerran kilpailuista kotiin tullessani kuulin eteiseen, kun silloinen tyttöystävä ja siis tuleva vaimo kehui minua ystävättärelleen: ”Se on niin mahtavan ihana mies, voi kun tollasen sais itelleen”. No se hiveli mun itsetuntoa ja taas olin menossa naimisiin. Siitä syntyi toinen (...) lapsi. Kaikki meni hyvin alkuun ja mä päätin, että tätä lasta ei kukaan multa vie ja mä tavallaan pöllin sen isän roolin ja osan äidinkin roolia melkein yksinomaan itelleni, ja meistä tuli tärkeitä toisillemme ja se on jatkunut tähän päivään saakka. Tästä (...)sta [lapsesta] tuli valtavan rakas, ja meillä on edelleen hurjan lämpimät suhteet toisiimme.

Markus haki paikkaansa ja käytännön järjestelyjen lomassa oli pian taas uudessa parisuhteessa, johon tilanteeseen joutumisensa hän ilmaisi verbillä *huomata*, joka ilmaisee positiivista myönteisyyttä ja odotuksiin vastaamista eli hänen voi ajatella tiedostamattomasti haaveilleen uudesta suhteesta, joka ehkä korvaisi jotain. Markuksen kerronta sisältää runsasta ja *tiheää tilanteiden, tunteiden ja henkilöiden vaihtumisen kuvailua sekä modaalisuutta. Kontrastointi*

vaan ja heti sen perään lausuttu kielto ilmaisevat tässä käänteestä sekä Markuksen kannanottoa tilanteeseensa, joka ei ollut hänen odotuksensa mukainen. Avioliitto osoittautuikin epäonnistuneeksi ja vaaralliseksi, jossa Markus joutui jopa pelkäämään eli hänen negatiiviset odotuksensa ylittyivät. Liiton päätyttyä se jätti kuitenkin pahat jälkensä Markuksen mieleen. Odotuksen murroksen jälkeen uusi käänne uuden parisuhteen, avioliiton ja toisen kerran isäksi tulon muodossa tulivat Markuksen elämään varsin nopeassa tahdissa, kun hän päätyi kolmannen avioliittoonsa. Toisen lapsensa kohdalla Markus sai toteuttaa isänä oloaan varsin monipuolisen hoivan antamiseen ja vastuun kantamiseen sitoutuneena. Markus päätti, että kukaan ei häneltä tätä lasta vie, jolloin hänen asenteensa ja odotuksensa mahdolliseen toimintaansa olivat niin vahvat, että odotukset toteutuivat. Isä-lapsisuhteesta tuli vahva ja oaspuolet ovat edelleen rakkaita ja tärkeitä toisilleen. Tässä kohtaa Markus kuvaa varsin tunnepitoisesti suhdettaan lapseensa, mutta parisuhteestaan tyytyy kertomaan vain, että hyvin meni ensin alkuun. Tilanteeseensa varsin tyytyväisen miehen elämään tuli kuitenkin suurempi käänne, joka muutti miehen elämän ja ajattelun lopullisesti, kuten Markus kuvailee...

Markus: Sitten tapahtui se pahin eli sairastuin, mulla todettiin (...) ja ajattelin silloin, että tähänkö kaikki päättyy. Sairasloma ja hoitojen aloittaminen oli jo päätetty. Muistan, että olin ajamassa kotia kohti työstä viimeisenä työpäivänä ennen hoitoja, kun mun piti pysäyttää auto kauhean kivun vuoksi. Yhtäkkiä se kipu oli poissa ja mä sain aivan kuin vahvistuksen siitä, että mä olen nyt terve.

H: Niin, koit siis ihmeparanemisen?

Markus: Kyllä, se oli suurta armoa mua kohtaan ja mä rupesin miettimään, että jokin muutos elämään tai ratkaisu siihen pitäisi tulla, jotain syvällisempää. Olin valmis tekemään inventaariota itseni kanssa.

H: Mm

Markus: Olin todennäköisesti aina väärin perustein valinnut niitä kumppaneita tai mä en ole itse asiassa edes valinnut. Kysymys miehen kohdalla on niin kuin (...), että joku nainen on alkanut ihaillemaan mua eli kaikkea sitä, mitä mä olen, mitä mä teen ja miltä mä vaikutan. Sitten kun eletään arkipäivää, niin kenties, se ei enää ihaillekaan mua, vaan ajattelee, että samanlainen se on kuin kaikki muutkin. Mies kun elää kunnioituksesta, niin sitten kun mä en enää saakaan sitä ihailua ja kunnioitusta, niin mitä mulle jää. Siis, mä en ole ite panostanut niihin suhteisiin, muuta kun ottanut vastaan. Mun pitää itse rakastaa ja antaa sekä panostaa ja antaa kaikkeni. Vaikkei vaimo kunnioittaisi mua yhtään, niin kun mä ajattelen niin, että haluan antaa kaikkeni, niin eihän se voi olla kunnioittamatta enää. Mä kun aikanaan sain sitä ihailua niin, mähän ajattelin olevani vallan erinomainen, mutta oikeastaan mähän en ole sen kummempi, se oli harhaa, ja siihen harhaan mä oonkin sitten kompastunu.

H: Mitä sitten tapahtui?

Markus: No erohan siitäkin liitosta tuli. Onneksi voitiin erota sovussa ja sopia lapsen tapaamisetkin sovussa. Yli kymmenen vuotta tätäkin avioliittoa sentään kesti, ei siis aivan lyhyt aika ollu. Mä olin niin paljon muuttunut mies, että eihän se olisi voinut enää toimia.

H: Niin

Markus: Mä tulín uskoon ja mun ympyrät ja menopaikat sekä osin ympärillä olleet ihmiset vaihtuivat totaalisesti. Eivät kuitenkaan kaikki. Aloin käydä seurakunnan tapahtumissa ja etsiä itselleni paikkaani ja sieltä sitten löysin tään neljännen vaimoni ja elämäni ja sen kuviot selkeentyivät. Nyt on hyvä olla ja yhdessä on oltu jo 15 vuotta, ja tämän avioliiton solmin rakkaudesta. Nyt mä osaan antaa itestäni

myös. Meillä on kaksi lasta ja mun toinen lapsi se nuorempi kuuluu kiinteästi perheeseen, vaikka ei varsinaisesti asu enää kotona. Vanhemman lapseni kanssa välit ovat viilenneet jatkuvasti, vaikka oon yrittänyt pitää yhteyksiä. Hän ei kuitenkaan ole halunnut sitä tehdä, mistä olen hyvin surullinen.

Uusi suurempi käänne tuli Markuksen elämään vakavan sairauden myötä ja Markus oli varautunut jo elämänsä päättymiseen. Hoidot oli sovittu aloitettavaksi ja viimeinen työpäivä takana, kun tapahtui yllättävä tapahtuma, Markus sai kokea ihmeparantumisen, jota luonnehti valtavaksi armoksi itseään kohtaan. Tämän tapahtuman johdosta Markus alkoi pohtia elämäänsä ja tehdä inventaariota itsensä kanssa ja reflektoi sitä tapaa, millä perusteiden oli parisuhteitaan solminut. Markus tuli siihen tulokseen, ettei ollut valinnut edes kumppaneitaan, vaan naisten taholta saamansa ihailun perusteella oli enempi itsekkäistä syistä ajautunut parisuhteisiinsa. Markus ei missään kerrontansa vaiheessa tuo ilmi rakastamisen tai rakastumisen tunnetta parisuhteessa vallitsevana tai parisuhteeseen johtavana tekijänä, ennen kuin hänelle selvisi, että saadakseen rakkautta osakseen, sitä pitää myös osata antaa sekä panostaa avioliittoon. Markuksen kerronnassa esiintyy runsaasti *arvioivaa kielenkäyttöä, joka ilmaisee vertailua odotuksiin*. Sitten tämä kolmaskin avioliitto päättyi eroon, koska Markus oli muuttunut mies ja siksi suhde ei enää toiminut. Eropäätös tehtiin sovussa ja lapsen tapaamiset sovittiin myös yhteisellä päätöksellä. Suurin murros Markuksen elämässä tapahtui uskoontulon muodossa, jonka seurauksena hänen elämänsä muuttui lopullisesti, hän solmi neljännen avioliittonsa rakkaudesta, ja sai kaksi lasta. Myös Markuksen nuorempi lapsi aiemmasta avioliitosta liittyy perheeseen kiintein siten, mutta hänen vanhempi lapsensa ei ole halunnut pitää yhteyksiä isäänsä, mikä tilanne on koskettanut Markusta syvällisen surun muodossa.

Johtopäätökset

Isyyden mallitarinoiksi muodostuivat Normatiiviset vs. Ei-Normatiiviset tarinat, Halu-Tahtotarinat ja Seikkailutarinat, joiden tarinoiden muodostumisen perusteluja ja juonia olen kuvannut lyhyesti kaikkien mallitarinakappaleiden alussa.

Normatiivisten vs. Ei-Normatiivisten tarinoiden isien tarinat muistuttavat selvästi aiemmin muodostettuja isyyden mallitarinoita. Kristianin tarina asettuu Mykkäsen (2010, 65, 70- 71) vahvan toimijuuden normitarinan kanssa yhteneväiseksi, jossa lapsenhankinnasta päättäminen perustui tunnetietoon ja valintojen vapaaehtoisuuteen ja varmuuteen. Kristianin tarina tulee lähelle myös, myöhemmin tarinassa selviävän työttömyysjakson aikaista isyyttä toteuttaessaan, Korhosen ”poikkeuksellisen äidillisen isän” mallitarinaa. Ei-Normatiivisen tarinan suurperheen isän, Santun tarina on arvokas omanlaisenaan ja poikkeuksellisuudessaan myös kuvitelmia herättävä sen suhteen, millaista olisi elää suurperheessä. Santun tarina muistuttaa Juvakan ja Viljamaan (2002) aineistossa esiin tullutta ajattelijaisää, kuten myöhemmin Santun tarinassa ilmenee. Ajattelijaisän arvojärjestyksessä lapset ja heidän tarpeensa ovat aina etusijalla, isän omien tarpeiden jäädessä taka-alalle. Hän ei luota valmiisiin kasvatussoppiin, vaan kokee kasvatustarpeet haasteellisina ja haluaa oppia kokemuksistaan. Itseensä kohdis-

tuvasta kritiikistä hän ottaa opikseen eikä asetu puolustelemaan itseään, sillä hän ymmärtää, ettei jokaisessa tilanteessa moitteettomasti toimivaa tapaa ole olemassa. Ajattelijaisä osaa asettua lastensa maailmaan ja luoda sellaisen ilmapiirin kodissa, johon ei kuulu alistamista eikä pelkoa. (Juvakka & Viljamaa 2002, 28 -29.)

Halu-Tahtotarinoissa miesten halu-tahto osoittautuivat välineiksi mahdollisuuksien saavuttamiseen. Tommin ja Karin tarinoissa on yhtenevyyttä Mykkäsen (2010, 65, 75) tahtotarinoiden kanssa. Niissä tapahtumat etenivät erilaisten negatiivis-sävytteisten elämänkulkujen kautta kohti onnellista loppua ja isäksi tuloa. Tarinoissa ilmenee lisäksi miesten halu ja tarve perheellistyä, kuten Tommin ja Karin tarinoissa. Karin tarinaa voi myös verrata sankaritarinaan, jossa yhdistyvät miehisen miehen rohkeus, kyvykkyys ja päättäväisyys sekä halu ja tahto. Kari kuitenkin myöhemmässä kerronnassaan ottaa etäisyyttä halu/tahtotilaansa.

Seikkailutarinoita tarkastellessani havaitsin, että nämä kaksi tarinaa olivat alkulähtökohdisaan hyvin yhteneväisiä keskenään, mutta tarinan lopputuloksen kannalta muodostuivat erityyppisiksi. Kallen tarinassa miehen naisseikkailujen loppuminen rakastumisen myötä on ymmärrettävää, mutta yhtäkkinen käyttäytymisen muutos lapsen syntymän jälkeen on omanlaisiaan ja valtakulttuurin isyyden toteuttamisesta poikkeavaa. Kallen kokonaisvaltaista vastuuta ja emotionaalista herkkyyttä lapsensa hyvinvoinnille voisi nimittää äidilliseksi isyydeksi Korhosen (1999, 93) tavoin. Kallen tarina muistuttaa erityisen paljon Korhosen (1999, 155- 158) ”poikkeuksellisen äidillisen isän” mallitarinaa. Markuksen tarinassa korostuu erityisesti ihmisten ja asioiden kohdalla niiden uutuuden viehätys sekä elämän eläminen ja kokeminen syvästi. Markuksen isyyden tunteet eivät kuitenkaan päässeet toteutumaan kovin syvästi hänen ensimmäistä lastaan kohtaan, jolloin hän erinäisistä syistä johtuen joutui Huttusen (2001, 153) nimeämän ohenevan isyyden ja niukalti isän mallia toteuttamaan. Kontulan (2006, 37) mukaan joidenkin ihmisten tunne-elämässä on erittäin suuri merkitys seksuaalisille tunteille ja he saattavat riskeerata paljonkin saadakseen kaipaamiaan kokemuksia. Markuksen kohdalla voi todeta, että hän on ollut helposti vietävissä, koska on saanut paljon ihailua osakseen naisten taholta. Edellä sanottu pätee osittain myös Kallen kohdalla. Markuksen elämä ei kuitenkaan ole ollut helppoa, koska hän on tuntenut syyllisyyttä, surua ja kaipuuta menettämänsä lapsen takia. Hän on voinut myös elätellä mielessään sellaista toivoa, että lapsi ottaa aikuistuttuaan oma-aloitteisesti yhteyttä häneen, mitä ei ole tapahtunut.

Tarkastellessani lähemmin aineistoni kertomusten isyyttä Huttusen (2001, 58- 65) jaottelun mukaisesti, niin Kristian, Tommi, Santtu, Kari sekä Kalle ja Markus ovat kaikki lapsilleen biologisia, juridisia, sosiaalisia ja toivottavasti myös psykologisia isiä. Markukselle jäi vanhimman lapsensa kyseessä ollen biologisen ja juridisen isän positio, ja toisen lapsensa kohdalla edellisten lisäksi sosiaalisen isän positio, joskin psykologinen isyys toisen lapsensa kohdalla oli syntynyt myös. Tommi on vaimonsa aiemman avioliiton lapselle ainoastaan sosiaalinen isä, mikä

tuli tarinan kulussa ilmi. Huttusen (2001, 64- 65) mukaa psykologinen isyys on kaikkein vaikeimmin hahmotettava isyyden osapuoli. Selvimmin psykologinen isyys tuli esille Kallen, Kristianin ja Santun tarinoissa. Isän rakkaus nimenomaan näkyy psykologisessa isyydessä, samoin lasta arvostava kasvatustyyli, vahva molemminpuolinen tunne- ja kiintymysside, molempia yhdistävät tiedolliset ja moraaliset kysymykset sekä isän läsnäolo lapselle/lapsille.

Aineistostani esiin nostaminen ja muotoileminen mallitarinoiden parisuhteiden solmimistavan motivoimana tekijänä oli neljässä tarinassa rakastuminen, joka ilmeni Normatiivisissa vs. Ei-Normatiivisissa tarinoissa (Kristian ja Santtu), Halu-Tahtotarinoissa (Kari) sekä Seikkailutarinoissa (Kalle). Nämä tarinat nostavat Hatakan (2011, 3) tutkimuksen mukaan parisuhdetta määrittävänä tekijänä esiin romanttisen diskurssin, johon kuuluu rakkaus suhteen ylimpänä auktoriteettina ja tarkoituksena sekä seksuaalisuus. Romanttinen rakkaus tekee elämästä elämisen arvoista elämää ja mahdollistaa sukupuolten yhteensulautumisen. Halu-Tahtotarinoissa (Tommin) parisuhdetta määritti kristillinen diskurssi. Hatakan (2011) mukaan aviorakkaus ilmenee tässä diskurssissa kummankin keskinäisenä kiintymyksenä ja kunnioituksena sekä siihen liittyvä seksuaalisuus toimii suhdetta vahvistavana tekijänä. Kristillinen diskurssi määrittelee miehen avuliaana ja tasapuolisena toimijana, joskin tasapuolisuus tarkoittaa miehen kohdalla hänen ylemmän asemansa tiedostamista ja velvoitetta kohdella perheenjäseniään hyvin. Diskurssin ylin auktoriteetti on Jumala ja hänen Sanansa on totuus. (Hatakka 2011, 3, 276, 278 -279.) Seikkailutarinoiden (Markuksen) ja osin myös (Kallen ennen isäksi tuloaan) aikaisempia parisuhteita voidaan kuvailla populaaritieteellisen diskurssin avulla, jossa mies Hatakan (2011) mukaan merkityksellistyy ensisijaisesti biologiseksi ja biologiansa determinoimaksi toimijaksi, mutta hänet voidaan nähdä myös henkisenä olentona, monipuolisena ja tuntevana toimijana, joka kehityskulussaan hyvinkin asettuu aikuisen miehen ja vastuullisen isän positioon. Periaatteellisesti populaaritieteellinen diskurssi määrittelee miehet ja naiset biologisesti ja psykologisesti erilaisiksi toimijoiksi. (Hatakka 2011, 272, 3.) Seikkailutarinoiden (Markuksen) uskoontulon jälkeistä parisuhdetta ja nykyistä avioliittoa kuvaa erittäin osuvasti kristillinen diskurssi.

Isien isäksi tulon iät muodostuivat seuraavasti: Nuorin isäksi tullut ensikertaa oli Kristian kaksikymmentävuotiaana, seuraavaksi nuorimmat olivat Markus ja Santtu. Vanhinta isäksi tulon ikää edustaa Markus tultuaan isäksi neljättä kertaa 47-vuotiaana. (LIITTE 4.) Taulukosta ilmenee ainoastaan isien ikä sekä lasten syntymävuodet ja äitien ikä haastatteluhetkellä.

7.2 Isyyden merkityksellisyys miehille

Normatiivisten ja Ei-Normatiivisten tarinoiden isät

Kristianin (29) ajatukset isyyden merkityksellisyydestä

”Kyllä se isyys ja isänä oleminen on minulle tärkeä asia. Siihe sit liittyen haluan antaa lapsille perinnöksi tietoa suvustani. Olen tehnyt sukututkimusta ja edennyt jo 1600-luvulle asti siinä työssäni. Haluan siirtää mun sukuni historian lapsilleni. Se ei ole ensimmäinen asia, mutta se on yksi niistä monista asioista sen isyyden merkityksen suhteen. Erityisesti se, että sain olla kotona ensimmäisen lapsen synnyttyä, vaikkakin työttömäksi joutuneena, on ollut mulle hyvin rikasta aikaa, kun olen saanu nähdä lapsen kehityksen ja kasvun hänen syntymästään alkaen melkein nelivuotiaaksi asti. Ne vuodet on ollu ikimuistoisia ja hienoja aikoja, vaikka toimeentulo meidän perheessä ei ollu paras mahdollinen niinä vuosina, niin olen nauttinut ja varmaan uskon, että (...) [lapsi] siitä ajasta on ammentanut jotain. Hetkeäkään en siitä ajasta vaihtaisi, ne on olleet mun näkökulmasta etuoikeutettuja vuosia, joiden päälle kaikki isät ei ymmärrä ees. Mä oon näille virastoilleki tuonut tään (...) oman koti-isäkokemukseni julki sanoen, että tykkäsin siitä ajasta. Seuraavan lapsen kohdalla sitten olinkin jo työelämässä, mutta illat ja viikonloput omistin perheelle.”

Kristian kertoo isyyden olevan itselleen tärkeää, jopa työttömyyden edelle menevän asian. Erityisen mieleen piirtyvä, nautittava ja merkittävä kokemus hänelle syntyi, kun sai seurata oman ”lapsensa kasvua ja kehitystä” syntymästä lähes nelivuotiaaksi asti. Kristian kertoo, että on tuonut esiin eri virastoissa asioidessaan, että työttömänä juuri isäksi tullessa, piti sitä aikaa merkittävänä kokemuksena itselleen. Hänen kokemuksensa mukaan näiden itselleen ”etuoikeutettujen” vuosien päälle kaikki isät eivät edes ymmärrä. Kristian myös uskoo lapselleen välittyneen jotain merkittävää kokemusta tästä ajasta, ehkä jotain sellaista voimavaraa, joka kantaa aikuisuuteen saakka. Kristian haluaa antaa tekemänsä ”sukututkimuksen” lapselleen perinnöksi. Toisen lapsen kohdalla tilanne oli hieman erilainen heidän perheessään, kun isä oli töissä, ollen illat ja viikonloput kuitenkin läsnä.

Santtu (44 v) kertoo isyyden merkityksellisyydestä

”Sitä rupesi vasta ajattelemaan elämää, kun ensimmäinen lapsi syntyi, alkoi vasta heräämään isyyteen. Elämä alkoi rullaamaan ihan toisella tavoin. Kyllä isyys on tärkeä osa elämäni ja lapset on etusijalla mun ajattelussani ja tietysti vaimokin on tärkeä. Olemme panostaneet lapsiin ja siinä sivussa on huollettu toisemme. Valtava merkitys sillä on minulle, mä haluan olla isä, fantastinen tunne. Ja hienoa on se yhteenkuuluvuuden tunne, joka meitä perheenä yhdistää. Elämäniloa ja rikkautta lapset ovat tuoneet valtavasti elämään ja puolin ja toisin on opittu toisiltamme. Lasten myötä mies kasvaa aikuisuuteen.”

Santtu alkoi ajatella elämää toisella tavalla vasta ensimmäisen lapsen synnyttyä, jolloin miehen ajattelutavat muuttuivat ja elämä sai uuden suunnan sekä mieheksi kasvu ja isyyteen kasvu mahdollistui. Santtu kuvaa monin emotionaalisesti latautunein sanoin isänä olemistaan, kuten suunnattoman suuri merkitys, ”tärkeä osa elämää” ja suurenmoinen tunne sekä vahva

perheside sen kaikkien jäsenten kesken. Lapset ovat antaneet hänen elämäänsä sellaisia teki-
jöitä, joiden olemassa olosta hän ei olisi ymmärtänyt ilman lapsia eikä ilman lapsia olisi muo-
dostunut niitä kokemuksia, joita hänellä nyt on. Santtu on opettanut ja ohjannut lapsiaan ja
oppinut myös heiltä eli vastavuoroinen oppiminen on ollut merkittävää. Näin Santulle on
muodostunut vahva käsitys siitä, että haluaa olla isä. Aviopuolisoiden keskeinen suhde on tul-
lut hoidetuksi ikään kuin sivujuonteena, mutta tullut hoidetuksi kuitenkin, lasten parhaan ol-
lessa etusijalla.

Halu-Tahtotarinoiden isät ja isyyden merkityksellisyys

Tommin (40) pohdinta isyyden merkityksellisyydestä

*"(...): n syntymä oli sellainen, että se mullisti mun elämäni täydelleen. Se oli ihan käsittämätöntä, mi-
ten se mullisti elämäni, tuntuu että mun sisuskalat käännettiin. Kyllä mulle tapahtu jokin fyysinenki
prosessi jo siinä raskausaikanaakin, sanotaanko silleen. Nyt kun tää lapsi lähti tulemaan ja syntyi sitten,
niin huomasiin, että iso aukko oli ollut kuiteski elämässä. Sanotaanko silleen, kuten anoppi sano
'markallakaan en ostais, enkä miljoonalla möis', kun puhuu lapsista. Ehkä tää voi tuntua kummallisel-
ta, mutta mun kohalla lapsen syntymä myös kohotti itsetuntoa, kun ei mulla niitä aiemmin ollu ja (...)
syntyi vasta yli viiden vuoden kuluttua naimisiinmenosta."*

Tommin ajatukset isyyden merkityksestä itselleen ovat lapsen syntymän aiheuttama voimakas
tunnekokemus, jopa niin, että elämä "mullistui" ja muuttui saaden uudenlaisen merkityksen.
Edellä mainittu merkityksellisyys avasi miehen tiedostamattoman mielen, jolloin hänelle sel-
visi lapsen puuttumisen elämästään olleen "iso aukko" elämässä, jonka poistumista hän tuo
esille anoppinsa lausuman metaforan avulla, joka kuvaa tässä sitä, että omaa lasta ei mikään
rahamäärä korvaa. Isänä olemisen merkityksellisyyttä Tommille lisää vielä se, että lapsen syn-
tymää, hartaasta toiveesta huolimatta, joutui odottamaan yli viisi vuotta avioliiton solmimi-
sestä, jolloin hänelle oli muodostunut ymmärrys siitä, että kaikki miehet eivät voi saada lap-
sia. Tommi otti myös osaa yhteisen lapsen odotukseen tavallista voimakkaammalla empatia-
ja samastumiskyvyllä, niin että koki itsekin fyysisiä oireita, joita voi kuvata couvade-oireiksi.
Tommi koki, että lapsen syntymä myös kohotti hänen itsetuntoaan.

Kari (45 v) määritteli isyyden merkityksellisyyttä

*"Isyys on minulle osa elämää, tärkeä ja luonnollinen osa elämää. Olen kiitollinen siitä, että saan olla
isä. Lasten kuvat kulkevat mukana lompakossa ja tietokoneellani taustakuvina. Hienoa, että näkee
omia ulkoisia ja luonteenpiirteitä lapsissaan. Toivon, että lapsistani tulee rehellisiä ja muita ihmisiä
arvostavia ja kunnioittavia. Elämäni jatkuu lapsissani."*

Karille isyys merkitsee elämään kuuluvaa luonnollisuutta ja jatkumoa, "hänen elämänsä jat-
kumista hänen lapsissaan", joka ilmenee "tärkeänä", merkittävänä ja syvänä kokemuksena,
josta hän on kiitollinen. Isyys merkitsee Karille lupaa toteuttaa isyyttään. Karin kiintymystä
lapsiinsa voi luonnehtia mielessä pitämisenä ja huolen kantamisena heidän edesottamuksis-
taan eli lapset ovat isän mielessä päivittäin. Onnistuneen vanhemmuuden tarkoituksenmukais-

ta tehtävää eli funktiota kuvaa, että lapsille on annettu hyviä resursseja ja toivotaan niiden kantavan hedelmää. ”Omien luonteen- ja ulkoisten piirteiden havaitseminen lapsissa”, on erityisen merkittävää Karille.

Seikkailutarinoiden isät ja isyyden merkityksellisyys

Kalle (57) kuvailee isyyden merkitystä itselleen

”Toki lapsen saaminen kohottaa miehisyyden tunnetta, mutta enemmänkin mun kohdalla siinä nousi sitte halu pikkuisen suojelemiseen ja hoitamiseen. Kun lapsi syntyi, niin mähän mykistyin ja itkin siellä synnytyssalissa, kun mä näin sen sitte ensi kertaa. Ei sitä tunnetta osaa sanoiksi sillä tavoin pukea siis sanalliseen muotoon. Mä rakastuin (...) lapseen heti. Nythän mulla on jo kolme lastenlastakin, mutta oman lapsen saaminen oli kyllä ainutlaatuinen kokemus.”

Mies herkistyi kesken kertomustaan ja kuvaa kyneleet silmissään tunnesiteen lujittumista lapseensa ensi näkemältä ”mä rakastuin heti”. Kalle vertaa oman lapsen syntymää lastenlastensa syntymään ja toteaa: ”Kyllä oman lapsen syntymä on erilaista, kun tajuus, minkälaista on pitää omaa lasta sylissä ja näki siinä kaikkea erityistä, mitä ei muiden lapsissa ollu”. Kalle pohtii sivumennen isyyden vaikutusta miehisyyden tunteen kohoamiseen, todeten ”lapsen suojelun ja hoivaamisen halun” saaneen yliotteen itsessään. Isyys merkityksellistyi myös mykistävänä ja iloisena kokemuksena Kallelle.

Markus (63) luonnehtii isyyden merkityksellisyyttä itselleen

”Kyllä se on vastuullista ylpeyttä, oikealla tavalla ylpeyttä. Kun saan katsella ja kuunnella lapsiani ja katsoa ihmisten reaktioita heihin ja olla iloinen heidän saamastaan huomiosta, Yes! Se vielä, että isänä saan välittää lapsistani ja saan rakastaa heitä, enkä koskaan hylkää heitä, kuten oma isäni teki minulle. Valitettavasti omalta kohdaltani pitää todeta, että siihen hylkäämiseen olen vanhemman lapseni kohdalla syyllistynyt, tosin osin lapsellisuuttani ja ymmärtämättömyyttäni, en mitenkään tietoisesti. Mitä tulee miehiseen itsetuntoon, niin mulla on ollut kello ranteessa pikkupojasta lähtien, niin kyllä ’isyys on kello ranteessa’.”

Markus tuo esiin ”vastuullisen ylpeyden”, jota voi luonnehtia vastuun ja oikeanlaisen välittämisen yhdistelmäksi. Nöyrästi ylpeä kykenee iloitsemaan itsestään ja muista. Hän seuraa lastensa tekemisiä ja tuntee iloa heidän menestyksestään, Myös tuen antamisen kyky välittyi hänen kerronnastaan, silloin kun kaikki ei ole mennyt lasten kohdalla hyvin. ”Yes” -oloa kuvastaa Markuselle se, että hänellä on lupa välittää ja rakastaa lapsiaan eikä hän koskaan hylkää heitä. Tässä Markus vielä palaa oman isänä hylkäämäksi joutumisen kokemukseensa ja omaan hylkäämisen -toimintaansa aikanaan. Joskus on niin, että hylätyksi tai kaltoin kohdelluksi lapsena tullut toimii aikuisena suhteessa lapsiinsa hylkääjänä tai kaltoin kohtelijana. Omaan lapsuuden kokemustaan Markus ei voi muuttaa, mutta nykyisen ja menneen elämänsä etäisyyden tiedostavana, hän kykenee sopeuttamaan toimintaansa nykyiseen tilanteeseensa sopivaksi. Markus tuo esiin myös isänä olemisen vaikutuksen miehiseen identiteettiin ja sosiaalisen statuksen muodostumiseen eli ”isyys on kello ranteessa”.

Johtopäätökset isyyden merkityksellisyydestä miehille

Isyys oli tärkeällä sijalla osana elämää ja elämään luonnollisena kuuluva osa useimmilla isillä, kuten Normatiivisten vs. Ei-Normatiivisten tarinoiden isillä Kristianilla ja Santulla sekä Halu-Tahtotarinoiden Karilla. Isyyden merkityksellisyyttä miehille ei kovin paljon kuvaa pelkkä sana tärkeä, mutta ”tärkeä-termiä” valaisee toisen Halu-Tahtotarinoiden isän, pitkään ilman lasta eläneen ja monia vuosia lasta odotelleen, Tommin toteamus, että asian huomasi vasta kun lapsi syntyi, jolloin aika ennen lasta ilmeni ”aukkona elämässä” ja joka mullisti miehen elämän. Hänelle myös selvisi, että kaikki miehet eivät voi saada lasta. Tommin elämän mullistuminen ja uuden sisällön saaminen tunnekokemuksen voimakkuuden kautta vertautuu tässä Kekäle (2007, 13) toteamukseen, että monelle isälle suhde lapseen alkaa muodostua kuitenkin vasta synnytyssalissa ja synnytyksen ollessa usein mullistava kokemus. Lapsen syntymähetki herättää isissä erilaisia tunteita ja ajatuksia, jolloin omat lapsuuskokemukset, hetki ’tässä ja nyt’ sekä tulevaisuus ovat isien ajatuksissa samanaikaisesti. Monet isät kokevat myös lapsen syntymän murroksena. Tommin isyyskokemukseen kuului jo raskausaikana hänellä ilmenneet fyysiset oireet, joita voi luonnehtia couvade-oireiksi. Ne ilmenevät Kaila-Behmin (1997, 23 -24) kuvaamina miehillä lähinnä suojeluna ja varjeluna raskaana olevaa puolisoa kohtaan, minkä avulla mies lievittää stressiään ja siitä johtuvia fyysisiä oireitaan. Tämä kokemus vielä lisäsi Tommille hänen isyyden merkitystään. Huttusen (2001, 128) mukaan on mahdollista, että myös miehelle syntyy sisäistä, ehkä tiedostamatonta, tarvetta lapsen saamiseen, jolle antaa hellyyttä ja huolenpitoa.

Seikkailutarinoiden Kallen kohdalla isyyden merkityksellisyys ilmeni hänellä ennen kaikkea lapsen suojelemiseen ja hoitamiseen liittyvinä haluina sekä tunteiden ilmenemisenä voimakaina, jolloin hän koki lapsen syntymähetkellä mykistävän ja iloisen kokemuksen sekä tunteiden muodostumisen ja rakastumisen lapseen heti. Kallen kuvaamat asiat herkistivät miehen kyyneliin kerrontatilanteessa, hänen eläessään kertomustaan samalla uudestaan, kuten Vuokila- Oikonen, Janhonen ja Nikkonen (2001, 82 -85) ovat esittäneet. Kalle löysi itsestään generatiivisuutta, jota käsitettä voidaan kuvata E. H. Eriksonin (1980) tavoin ’pienemmistä huolehtimisena’, joka on ikään kuin kehityksellisesti ohjelmoituneena ihmisessä. Oman lapsen saamisen voidaan ajatella aktivoivan tätä piirrettä ihmisessä. (Huttunen 2010, 178.) Toiselle Seikkailutarinoiden isälle Markukselle isyys merkitsi vastuullista ja oikeanlaista ylpeyttä omista lapsistaan sekä lupaa saada välittää, tukea ja rakastaa heitä, ilman ettei hylkää heitä. Markuksella oli vaikea ja satuttava kokemus oman isänsä hylkäämisestä ja pelko siitä, ettei vaan itse hylkää. Markukselle samoin kuin Halu-Tahtotarinoiden Tommille isyys merkitsi myös miehisen itsetunnon nousua ja sosiaalisen statuksen muodostumista. Markus luonnehti isyyden yhtä puolta metaforalla: ”Isyys on kello ranteessa”, jolloin hän tulee paljastaneeksi sen, että isyys on hänelle todiste heteroseksuaalisesta kyvystä (ks. Jokinen 2003. 18). Huttunen (2001, 127 -128) kertoo, että aina biologinen isyys on ollut miehelle tärkeää suvun jatkumisen, sosi-

aalisen arvostuksen ja miehisen identiteetin kannalta. Monet yhteiskunnalliset ja perhelämän muutokset ovat kuitenkin muuttaneet suhtautumista biologisen isyyden arvostamisen suhteen. Enää ei isäksi tuleminen samalla tavalla kohota miehen sosiaalista statusta, eikä miehen itsetuntokaan isyyden myötä parane välttämättä, sillä mieskuntoisuuden ja miehisyyden osoittamisen pelikentät ovat nykyisin muualla. Biologisen isyyden arvostuksen murenemisen voi väittää tapahtuneen lisääntyvien av(i)oerojen myötä, sillä muutoin ei uusperheisyys olisi kummunnut yleiseen keskusteluun, ja pääsyt hiomaan yleisiä käsityksiä isyydestä yhtä laajasti, kuin nyt on tapahtunut.

Ei-Normatiivisen tarinan isälle Santulle isyys merkityksellistyi ”haluna olla isä”, joka näyttäytyi hänelle suunnattoman suurena merkityksenä ja suurenmoisena tunteena. Lapset ovat tuoneet sellaisia kokemuksia Santun elämään, joita ilman lapsia ei olisi ollut. Lasten myötä perheside on vahvistunut perheen keskuudessa, jolloin yhteenkuuluvuuden tunne perhettä lähentävänä voimana korostuu. Jallinoja (2000) puhuu perheyhteisyydestä, joka tarkoittaa hänen mukaansa sitä, että perheenjäsenet liittyvät toisiinsa kiintein emotionaalisin sitein ja esiintyvät julkisesti perheenä osoittaen toisilleen pieniä hellydenosoituksia ja välittämisen tekoja (Jallinoja 2000, 200- 202). Isyyden myötä Santtu on kokenut, että on kasvanut isänä ja miehenä aikuiseksi. Myös Tammisen (2001, 4) mukaan juuri vanhemmuus merkitsee mahdollisuutta omaan henkiseen kasvuprosessiin ja elämänmittaiseen sitoutumiseen lapseen tai tässä tapauksessa lapsiin. Perheessä on mahdollistunut myös vastavuoroista oppimista vanhempien ja lasten välillä. Normatiivisen tarinan Kristianille lapsen kasvun ja kehityksen seuranta oli merkityksellisintä hänelle isyydessä, mikä ilmeni myös Paajasen (2006, 59 -60) tutkimustuloksista, jossa juuri lapsen kasvun ja kehityksen seuranta oli parasta isyydessä. Tämä seuranta mahdollistui hänelle työttömyyden kautta, ja ne olivat Kristianin kokemina ikimuistoisia ja hienoja aikoja sekä etuoikeutettuja vuosia, joita vuosia hän ei vaihtaisi työssäoloon, jos saisi nyt uudelleen valita. Halmeen (2005, 80) tutkimuksen mukaan varsinkin hyvin koulutetut isät, joilla oli 3-6-vuotias lapsi, viettivät lastensa kanssa verrattain vähän aikaa. Tässä tulokset eivät ole vertailtavissa, sillä Kristian oli työttömänä muutamia vuosia. Isyys voi Kokkosen (2004, 281) mukaan rakentua työttömyystilanteessa voimavaraksi, jolloin isyys ei ole suorittamista eikä perinteisen rooliajattelun varassa etenevää, vaan luonteva osa miehen päivittäistä elämää ja siten osa miehisyyttä. Työttömyyden aikana Kristian harrasti sukututkimusta ja hänen aikomuksensa on siirtää tietoja suvustaan lapsilleen perinnöksi. Kristian uskoo, että hänen kotona viettämänsä aika siirtyy voimavaraksi hänen lapselleen. Halu-Tahtotarinoiden Karille isyys merkitsee tärkeää osa-aluetta elämässä, elämään kuuluvaa luonnollisuutta ja jatkumoa sekä kiitollisuuden tunnetta ja lupaa isyyden toteuttamiseen.

Seuraavassa taulukossa isyyden mallitarinat ja isyyden merkityksellisyydet miehille, jotka merkityksenannot olen esittänyt siten, että sitaateissa on isien autenttinen merkityksenanto ja muu on omaa tulkintaani.

TAULUKKO 2. Isyyden näkökulmasta miesten parisuhteistaan tuottamat tarinatyy-
pit/mallitarinat ja isyyden merkityksellisyys miehille

Mallitarinat	Isät	Isyyden merkityksellisyys miehille
Normatiiviset vs. Ei-Normatiiviset tarinat 2 tarinaa	Kristian (29) Santtu (44)	▪ ”tärkeä asia”, työttömyydenkin edelle menevä ▪ erityisen mieleen piirtyvä, nautittava ja merkittävä kokemus, kun saanut seurata ”lapsen kasvua ja kehitystä” ▪ ikimuistoisia ja ”etuoikeutettuja” aikoja kotona ▪ lapselle annettu aika voimavaraksi lapselle ▪ ”sukututkimus lapsille perinnöksi” ▪ ajattelutapojen ja elämän muutos ▪ suunnattoman suuri merkitys ▪ ”tärkeä osa elämääni”, suurenmoinen tunne ▪ mies kasvaa aikuiseksi ja isäksi ▪ perhesidettä vahvistava kokemus ▪ ”haluan olla isä” ▪ vastavuoroista oppimista
Halu-Tahtotarinat 2 tarinaa	Tommi (40) Kari (45)	▪ voimakas tunnekokemus ▪ aika ennen lasta ”iso aukko elämässä” ▪ omaa lasta ei mikään rahamäärä korvaa ▪ ymmärrys: kaikki miehet eivät saa lapsia ▪ miehisen itsetunnon nousua ▪ ”tärkeä osa elämää”, elämään kuuluvaa luonnollisuutta ja jatkumoa ▪ kiitollisuutta ja lupaa toteuttaa isyyttä ▪ ”omien ulkoisten ja luonteen piirteiden näkeminen lapsissa” ▪ mielessä pitämistä ja huolen kantamista ▪ toive annettujen resurssien palkitsevuudesta
Seikkailutarinat 2 tarinaa	Kalle (57) Markus (63)	▪ ”lapsen hoitamisen ja suojelun halu” ▪ mykistävä ja iloinen kokemus ▪ voimakasta tunnesiteen lujittumista ▪ rakkaus lapseen ”kun tajuus, millaista on pitää omaa lasta sylissä” ▪ ”vastuullinen ylpeys” eli vastuu ja oikeanlainen välittäminen ▪ ”Yes” -oloa: lupa välittää ja iloita lapsistaan, rakastaa sekä tukea heitä, eikä koskaan hylkää heitä ▪ miehistä kyvykkyyttä

7.3 Isyyteen sitoutumisen toimijuudet

Normatiivisten vs. Ei-Normatiivisten tarinoiden Isät Kristian ja Santtu

Kristian (29) kuvailee isyyteen sitoutumisen toimijuuttaan

”Mä opastan, kerron ja neuvon ja niinku oon olemassa. Lähinnä myös sitte sellainen seikka, että mä en voi käyttää minä-sanaa, vaan me-sanaa, mikä tarkoittaa isääni, äitini isää, isäni isää ja kaikkea sitä,

mitä he ovat mulle kertoneet: ne on kaikki mun apuvälineitäni, joista jaan lapsilleni. Mä oon päättänyt sen, että en kerro, mitä kaikkia virheitä oon tehny ja oon vanhempiä kieltänyt kertomasta tyyliin 'niinhä toi sun isäski', ettei lapsille tule innostusta kokeilla samaa. Olen kotona ollessani tehnyt kaikkea samaa kuin vaimokin. Sittemmin olen hieman laistanut jostain kotitöistä, en esimerkiksi imuroi enkä käy lasteni vaatekaapeilla enää enkä pese ja lajittele pyykkiä. Mä en jaksanu enää kattoo niitä pesumerkintöjä, kun joskus oon pessyt väärällä ohjelmalla jotain bodeja ja saanut siitä haukut. Mutta mä laitan ruokaa ja käyn kaupassa sekä pesen ikkunat ja lattiat sekä vien matot ulos, kun on tarvis. Sitten olen lasten käytettävissä siten, että he tietävät voivansa kääntyä puoleeni asiassa kuin asiassa. Päätökset meidän perheessä pyritään tekemään yhdessä, viimeaikoina oon huomannu, että sanon usein vaimolle, että sä saat päättää. So what? Mä oon joskus tossun alla, mutta siitä on lyhyt matka hameen alle.”

”Lasten kanssa harrastetaan liikuntaan ja urheilua, kesällä uidaan ja retkeillään sekä autoillaan. Huoli ja vastuu lapsista on mullaki jatkuvasti. Olen laskenut ja kellosta kattonut (...)’n koulusta tulomatkan kestävän noin puoli tuntia. Viime viikolla sitten meni yli vartin yli tuon puolituntisen, niin mä jo huolestuin ja pelkäsin vaikka mitä. Sitten kun hän tuli, niin mä rauhallisesti kysyin, että sattuiko matkalla jotain. (...) kertoi, että oli jäänyt seuraamaan oravien touhuja. Tässä mä kiitin omaa toimintaani, sillä taustalla mulla on aina se, että haluan olla karjumatta lapsille, koska mun isä aina karjui naama punaisena mulle. Mä en hyväksynyt sellaista, ja päätin, etten mä ainakaan tee sellaista. Muutenha mä oon saanu kotoa kaikenlaista käytännön opetusta, niin isältä kun äidiltäki. Siitä on ollut hyötyä mun omassa perheessä, osaan laittaa ruokaa ja leipoa sekä siivota ja hoitaa raha-asioita, raha-asioita ehkä vaimoa paremmin. Lasten jälkeen ajankäyttö ja elämäntavat on muuttunu ja parisuhde vahvistunut, Kyll on ollut aluksi pientä valtataistelua, mutta se on tasaantunut, kun ollaan puhuttu asiat selviksi. No, mä sanoisin yleisluontoisesti, että suhteessa lapsiin naiset on kuin harakoita, ne haluaa kaiken kiiltävän. Vaimohan alkuun päätti, että mitä puetaan niiden päälle. Vaimon mielestä lasten vaatteidenkin piti vielä sopia keskenään yhteen. Tässä kohtaa mä pidin pääni ja sanoin: Riittää, että molemmilla on puhtaat ja ehjät vaatteet ja tytölle tytön väriset vaatteet ja pojalle ei todellakaan mitää pinkkii tai keltast pueta. Sitte, kun (...) ja (...) täyttää 18 vee, ne saa itte päättää, miten pukeutuu. Se ollaan huomattu, että meill on omat tavat tehdä asioita. Mä sanoinkin vaimolle, että enhän mä voi tehdä sun tavalla, sähän oot nainen.”

Kristianin kerronnasta huomaa, että hän on sitoutunut isyyteensä ja tiedostanut vanhemmuuden vastuunsa. Hänelle itselleen on kertynyt voimavaroja oman sukunsa miesten kautta, joista hän jakaa lapsilleen ”me-muodossa”. Kaikissa asioissa hän ”opastaa, kertoo ja neuvoo”, on lasten käytettävissä sekä tuntee huolta lapsistaan. Kristian ”on olemassa” lapsilleen, ja lapset ovat oppineet, että isän puoleen voi kääntyä kaikissa asioissa. Oman isänsä tapaa karjua lapsille, Kristian ei ole hyväksynyt, eikä tee sellaista omia lapsiaan kohtaan. Muuten hän tuntuu olevan hyvillään, että on saanut omasta kodistaan voimavarakseen käytännön asioiden osaaamisen, jota voi hyödyntää omassa perheessään. Pieniä eripuraisuuden siemeniä perheessä on ollut, johtuen lähinnä naisten ja miesten tavoista tehdä kodin töitä sekä ajatella. Myös lasten vaatetuksen (erityisesti niiden väriskaalan) suhteen on ollut aikanaan erimielisyyttä, jossa kohden Kristian on ottanut ohjat käsiinsä, niin ettei näissä asioissa mennä liiallisuksiin. Kristianin puheesta saa sen käsityksen, että hänen työttömyysaikanaan tekemänsä kotityöt eivät

pikkulapsiaikana perheessä tulleet niin kovasti kritisoiduiksi vaimon taholta, mutta taas lasten kasvettua enemmän, kun aikaa jäi muuhunkin, kuin lasten kanssa oloon ja siinä sivussa perhelämän pyörittämiseen. Kummallekin puolisolle ovat kotitöiden tekemiset muodostuneet yhteisen ymmärryksen ja neuvottelun kautta tavoiksi toimia. Kristian ei pese pyykkiä eikä vastaa lasten vaatehuollosta eikä imuroi, mutta laittaa ruokaa sekä tuulettaa mattoja ja pesee ikkunoita ja lattioita tarvittaessa. Parisuhde on vahvistunut ja elämäntavat ja ajankäyttö säännöllistyneet lasten jälkeen.

Santtu (44) kuvaa isyyteen sitoutumisen toimijuuttaan

”Meillä on ollut silleen, että kummallakin lasten kanssa oleminen on ollut sellaista luonnollista oloa. Minusta on ollu kiitettävää kattoo, miten vaimo alusta lähtien on homman hoitanut. Aina, kun uusi lapsi on tullut, ja sen rintaruokinta on päättynyt, niin mä olen noussut yöllä hoitamaan ja antanu vaimon nukkuu. Yhdessä meillä on kotityöt hoidettu, ei meillä oo mitään eroavaisuutta sen suhteen ollu, paitsi siivoamisen suhteen on ollu eroavaisuutta. Mä olen oppinut siten, että jos mulla on ollut jotain epäselvyyttä, silloin vaimo on ohjannut mua. Meill on ollut hyvä vuorovaikutus keskenään. Ei näin suuressa perheessä kukaan yksin jaksaisi. Me ei tapella mistään, tosin väliin joutuu tappelemaan siitä, että kun ollaan yhtä aikaa menossa tekemään jotain hommaa, niin siitä kumpi sen tekee. Töitten lomassa oon koettanut parhaani tehdä ja olla kaikessa touhussa tekemässä kaikkee, (...) niin että lapsetkin on oppinu tekemään kaikkea. Meillä on vielä ollu se hyvä puoli, että vanhemmat lapset on aina auttaneet kaikessa ja ne on oppinut siinä sivussa kuin itseksensä tekemään ruokaa, hoitamaan pienempiä, siivoamaan ja vastuun ottamista. Nyt kaksi vanhinta on jo muuttanut muualle, mutta se huoli mulla ja meillä on tietty, että miten ne pärjää. Olen aina vaimon kanssa korostanu sitä että kotiin voi aina tulla ja kertoa mieltä painavat asiat.”

”Se, se parisuhde on niinku kaiken perusta. Meilläki erilaiset luonteet, mä oon rauhallinen ja vaimo tahtovampi, ne sopii kuitenkin hyvin yhteen. Mä voin itkeä, huutaa tai tehdä mitä nyt vaan, seisoo vaikka päälläni, ja vaimo samoin, niin tunteitaki meillä voi näyttää, minkä mä pidän tärkeänä. (...) niin aina sovitaan myös kaikki. Se, että yhdessä keskustellaan paljon lasten asioista, panostetaan kotiin ja kodin hankintoihin. Meillä on muodostunu myös sellainen perinne, että kaikki istutaan pöydän viereen ja keskustellaan, niin ett kaikki saavat sanoa mielipiteensä. Meillä sitten myös se, että hän [vaimo] huomioi mut miehenä ja mä en myöskään unohda häntä naisena. Sellaist pientä, kuten koruja ostan silloin tällöin ja vaimo tykkää. Yhteinen aika on tärkeää, meilläki on ollu yhteistä aikaa ehkä kaksi päivää vuodessa (...) parempi kuiteski seki, kun ei ollenkaan. Vaimon ja sittemmi lasten ansiota on, että mun elämäntavat on muuttunu, kaikki alkoholi on jääny pois ja sen seurauksena tulleet terveelliset elämäntavat. Se on ollut tärkeää, että vaimo on tyytynyt aina eri tilanteen vaatimuksiin, kuten siihen, että monta vuotta nukuttiin olohuoneen nurkassa, että lapset saivat omat huoneet.”

Santun kerronta on varsin mutkatonta kuvailua heidän suurperheensä elämän toimivuudesta, kotityöt ja vanhemmuus ovat jaettuja, ja pari on osannut organisoida kodin työt siten, että kaikki on sujunut suuremmista ongelmista. Täysin ongelmista heidän perheessään ei varmasti ole edetty, sillä yksikään perhe ei voi välttää kokemasta myös vastoinkäymisiä. Santun kerronnasta saa käsityksen, että hän tekee kodissa kaikkia töitä, ja jos hän ei ole osannut jotain tointa tehdä, vaimo on opastanut ja neuvonut. Vaikuttaa siltä, että Santun perheessä on toi-

minut hyvin jaetun vanhemmuuden ideaali. Puolisot kinastelevat ainoastaan siitä, kumpi heistä saa jonkin asian tai toimen tehdä. Santtu korostaa parisuhteen merkitystä ja hyvää vuorovaikutusta parin kesken toimivan lapsiperheen perustana. Vanhemmat vaalivat omaa keskinäistä suhdettaan huomioimalla toisiaan pienin lahjoin sekä pitämällä huolta siitä, että kahden keskistä aikaakin löytyy, edes vähän. Näin pari toteuttaa myös rakkauden tekoja. Santtu on ollut työelämässä ja siinä ohessa panostanut perheeseen. Kovin paljon kodin ulkopuolista elämää perheen vanhemmilla tuskin on ollut. Vanhemmat lapset perheessä ovat toimineet voimavaroina perheelle, hoitaen pienempiä ja kaikkiin kodin töihin osallistuen. Perheen lapset ovat näin kerryttäneet itselleen myös voimavaroja oppien kodin töitä, lapsenhoitoa ja vastuullisuutta. Kodin ilmapiiri välittyy Santun kerronnassa kodinomaisuutena ja ystävällishenkisenä, joissa kaikkien on hyvä olla. Vanhemmat lapset elävät jo omissa ympyröissään, mutta he voivat aina tulla kotiin huolinensa ja myös iloinensa. Perheessä on vakiintunut tavaksi keskustelu sekä puolison kanssa että koko perheen kera. Santtu kuvaa puolison ja lasten ansiosta omaksuneensa terveelliset elämäntavat ja raittiuden.

Halu-Tahtotarinoiden isät Tommi ja Kari

Tommi (40) kuvailee toimijuuttaan isänä

”Mä oon yrittäny tehdä kotona ja lapseen liittyen, mitä nyt olen osannu. Ruokaa teen mielellään. Kotityötä ja kasvatusta kuuluu molemmille siten, ett en vaan auta, vaan osallistun myös niihi. Sanotaanko silleen? Mun vaimon edellisestä liitosta oleva (...) on ollut sellainen ongelmakohta vähän, ei nyt mikään suuri, mutta kuitenkin. Me ollaan kuitenkin asuttu yhdessä ja niin, mutta yhdessä tekeminen on puuttunu melkei tosissaa kokonaan. On me harrastettu yhdessä jotain ja silleen, mutta ei keskusteltu. Vaimon kontolle on jääny enempi se kasvatuspää hänä kohallaan. Yhteisen lapsen kohalla taas me ollaan kumpiki osallistuttu niihi harrastus- ja kasvatuspääiin. Nykkin opetan (...)a luistelemaan. Täytyy nyt tässä kohin todeta, että mä ärsyynyn aika nopeasti, jos joku tulee keskeyttämää jotain mun tekemää työtä tai vaikka syömistä. Leikkiinkää lapsen kanssa en jaksa keskittyä, kuten haluaisin. En oikeen tiä, johtuko se mun lapsuudesta vai mistä, mutta tään yhteisen lapsen kohalla oon miettiny, että oonko jotenki tunnekylmä, kun mun äitihä oli sitä ja isäki oli silleen, että se ei ollu läheinen. Isähä kyllä korvasi sitä läheisyyden puutetta mulle vaikka millä lahjoilla ja muutenki. En ees muista, että olisin isän sylissä ollu koskaan saati että se olisi halannu tai muuta, joku valokuva on, missä mä oon isän sylissä. Tään meidän yhteisen lapsen myötä mä oon silleen miettiny mun omaa lapsuutta, että siitä puuttu paljon sellast lämpöö ja rakkautta. Joskus oon havahtunu sellaseen ajatukseen, että musta tuntuu, ett en tunne mitään lasta kohtaan ja toisinaan taas tunnen. Mut mä oon kuitenkin yrittäny halata lasta ja pitää sitä sylissä, ett hälle jää sellaine tunne, ett isä piti sylissä. Mun vaimo on ollut hyvä tuki isyyteen sitoutumisessa. Jos hän on huomannu, että en tee jotain asiaa oikein, hä on ojentanut minuu sillai lempeällä kädellä. Sanoittaisko silleen, että meill on toiminut sellaine vastavuoroinen kumppanuus ihan hyvin ilman mitää (...). Ja vaimon kanssa voi keskustella, sanotaanko silleen. Vuosien myötä lapsi ja vaimo ovat yhä tärkeämpiä.”

Tommin kerronnassa tulee ilmi, että hän on panostanut perheen eteen ja koettanut tehdä kaikkia kodin töitä ja ruuanlaitto on ollut erityisen mieluisaa. Kasvatustieteessä ja keskustelu-

yhteyden saamisen suhteen Tommi koki epäonnistuneensa vaimonsa edellisen avioliiton lapsen suhteen, mutta onnistuneensa kasvatustyössä ja harrastuksiin kannustamisessa yhteisen lapsen kohdalla, vaimonsa kanssa tasapuolisesti. Tommi reflektoi omaa käytöstään, tuoden esille huonon omantuntonsa sen suhteen, että ärsyyntyy helposti eikä kärsivällisyys riitä oikein lapsen leikki-tilanteisiin osallistumiseenkaan. Hän koki oman tunnemaailmansa sävyltään tummaksi. Tommi nostaa esiin elämäänsä vaikuttaneita merkittäviä toisia eli vanhempansa ja heidän suhtautumisensa itseensä, todeten äitinsä olleen tunnekylmän ja isänsä ei-läheisen, ja pohtii näiden tekijöiden vaikutusta omalle tunne-elämälleen. Tommille kipeä asia omassa lapsuudessa oli isän sylin kaipuu, jonka kaipuun hän on tunnistanut isäksi tulonsa yhteydessä. Omassa lapsuudessaan puutteellisena ilmenneitä rakkautta ja lämpöä Tommi on korvannut omalle lapselleen pitämällä lasta sylissä ja lähellä sekä lohduttamalla häntä. Tommi korostaa keskustelun mahdollisuutta puolison kanssa ja sitä, että ajan myötä perhe on yhä tärkeämmällä sijalla hänen mielessään. Tommi antaa tunnustusta vaimolleen, joka on tukenut hänen isyyteensä sitoutumista eli puoliso on asettunut opastajan ja neuvojan positioon. Vaimolla oli kokemusta jo lapsesta ennen yhteistä lasta. Perheessä on toiminut vastavuoroinen kumppanuus, joka edellyttää molemminpuolista luottamusta vanhempien välillä.

Kari (45) kuvailee isyyteen sitoutumisen toimijuuttaan

”En voi kuvailla tässä muuta isyyteen sitoutumiseni toimijuutta, kun että meidän perheessä keskustellaan paljon lasten kanssa ja myös keskenään vaimon kanssa, koskien lasten hankintoja ja kasvatuksellisia asioita. Olemme vaimon kanssa pyrkineet siihen, että olemme yhtenä rintamana suhteessa lapsiin, ettei synny sellaista tilannetta, että toinen kieltää ja toinen antaa periksi. Kotitöiden tekeminen on meidän perheessä sovittu ja neuvoteltu asia. Silloin ensimmäisen lapsen synnyttyä ja vaimon sairastuttua, hoidin kaikki asiat, lapseen ja kotiin liittyvät asiat. Parina viime vuonna minulla on ollut kiireitä työelämässä ja oli se talonrakennusprojekti, niin vaimon vastuulle on jäänyt enempi nyt kotityöt, mutta tarvittaessa olen valmis jäämään kotiinkin. Me päätettiin silloin aikanaan vaimon kanssa, että halutaan lapsia melko pian ensimmäisen jälkeen, nyt niitä on kolme ja lapsiluku täynnä. Itse olen kokenut riittämättömyyden tunteita sen suhteen, että en ole kovin liikunnallinen, joten sen suhteen vaimo on ollut aktiivinen ja kuskannut lapsia harrastusten pariin ja harrastanut itse heidän kanssaan. Kouluun liittyviä asioita olen ollut huono ohjaamaan, siinä olen kyllä mennyt alta riman, kun omatkin koulutehtävät olivat aina tekemättä, niin miten sitten siinä edes olisin ollut hyvä. Tästä kannanotostani olen saanut negatiivista palautetta, mutta sehän on kuitenkin totta. En siis ole laiskuuttani luopunut lasten koulutehtävien ohjaamisesta.”

”Omassa perheessäni olen käyttänyt paljon ääntä, varmaan olen kanavoinut omaa turhautumistani korottamalla ääntäni ja komentanut enempi armeijamaiseen tyyliin lapsiani. Lisäksi olen heitellyt aiemmin lautasia, jos minun sanomani ei ole mennyt perille. Tämä on ollut vaimollekin vaikea kestää. Koko ajan kannan huolta lapsista ja pyrin olemaan tietoinen heidän tekemisistään ja olemisistaan sekä fyysisessä että henkisessä mielessä. Minulla on ollut tapana soitella heille pitkin päivää ja siten pitää itseni ajan tasalla. Vanhemman lapsen kohdalla minun on täytynyt oikein tietoisesti pyrkiä tästä tavastani eroon, sillä hän asuu jo muualla. Mun oma isä soitteli aina mulle, ilman mitään asiaakin, ihan kyllästymiseen asti. Olen huomannut itsessäni mm. tämän oman isäni tavan ja sieltähän se äänen käyttökkin varmaan tulee. Näkisin, että parisuhteen laatu vaikuttaa isyyteen sitoutumiseen todella paljon. Mies

tarvitsee myös huomiota miehenä, ei vaan vanhempana. Äidin rooli isyyteen sitoutumisessa on tavallaan olla myös mahdollistajana ja kannustajana. Siinä korostuu asenne, oikeanlainen asenne, joka tuo mukanaan oikeanlaista toimintaa.”

Kari kuvaa omaa isyyteen sitoutumisen toimijuuttaan monipuolisin sanakääntein ottaen aivan kerrontansa lopussa tässä esille sen, että vaimon oikeanlainen asenne mahdollistaa ja tukee isyyteen sitoutumista, kuten hänen perheessään on tapahtunut, hänen aiemman tarinansa yhteydessä. Parisuhteen laatu ja puolison huomiointi hänet myös miehenä ovat Karin mielestä avaintekijöitä isyyteen sitoutumisessa. Ilmeisesti tämä puolison huomioimisen vaade koskee molempia puolisoita, vaikkei hän sitä ota tässä puheeksi. Karin perheessä keskustellaan paljon noin yleisesti ja neuvotellaan kaikista toimintatavoista ja hankinnoista. Puolisot ovat panostaneet siihen, että ovat yhtä mieltä asioista keskenään lasten edessä. Tällainen toimintatapa edellyttää nimenomaan paljon keskinäistä neuvottelua puolisoitten välillä. Perheen kotitöiden hoito on viime vuosina jäänyt enempi vaimon harteille Karin työkiireiden takia, mutta tarpeen vaatiessa Kari voi jäädä kotiin ja hoitaa enempi kodin töitä. Hän on aiemman toimintansa perusteella osoittanut hallitsevansa kaikki kotityöt, ja tällä hetkellä niiden hoitaminen on neuvoteltu puolisoitten kesken. Kari on kokenut, ettei ole ollut tarpeeksi liikunnallinen, jotta olisi voinut harrastaa jotain liikuntaa lasten kanssa tai edes kuskata heitä harrastuksiinsa, joten tämä puoli on jäänyt vaimon hoidettavaksi. Onneksi vaimo on ollut aktiivinen liikkuja, joten tästä asiasta ei liene tullut suurta ongelmaa perheessä. Vaikuttaa siltä, että Karin kokemus liikkumattomuudestaan on syntynyt ehkä hänelle jo kouluaikana, ja siihen voi liittyä jokin syvempi negatiivinen kokemus itsestä liikunnallisena yksilönä, jokin sellainen, joka tuo hänen mieleensä ikäviä muistoja. Lasten koulutehtävien ohjaaminen on sekkin jäänyt vaimon tehtäväksi. Kari kokee, että ei olisi voinut onnistua tässä vaativassa ohjaustoimessa, koska ei aikoinaan pystynyt selviämään omista koulutehtävistäänkään.

Kari on tuntenut huonoa omatuntoa siitä, että on käyttänyt paljon kovaa ääntä perheessään sekä joskus heiteltyt lautasia, kun asiat eivät ole menneet hänen tahtomallaan tavalla. Hän toteaa vaimonsa erityisesti kärsineen tästä hänen taipumuksestaan. Impulssien hallinta ja äänekäs esiintyminen oman turhautumisen kanavoimiseksi ei tiedä hyvää parisuhde- eikä perheonnen kannalta. Karin puheesta on kuultavissa, että nämä hänen kielteiset taipumuksensa ovat olleet hiipumaan päin. Lapset ovat Karin mielessä ja hän kantaa huolta lapsistaan sekä koettaa pitää itsensä selvillä heidän kulloisistakin tilanteistaan soittelemalla lapsilleen ahkerasti. Kari on omaksunut tämän soittamistaipumuksensa omalta isältään, vaikka itse kärsi siitä oman isänsä taholta. Kari on toteuttanut tätä tapaa omassa perheessään ahkerasti ja haluaa tulevaisuudessa rajoittaa sitä. Hän arvelee myös äänekkään esiintymisensä juontuvan oman isänsä taipumuksesta äänekkääseen komennustapaan hänen omassa lapsuuden perheessään.

Seikkailutarinoiden isät

Kalle (57) isyyteen sitoutumisen toimijuudestaan

”Mä siis sitte hoidin (...):n syntymän jälkeen alkuun meillä lapsen miltei yksinomaan, kylvetin alkuun aina, kun vaimo oli siinä arka. Pesin pyykit ja hoidin lapsen sekä kaikki käytännön asiat, kuten kaupassa käynnit, ruoan laitot sun muut. Vaimo nyt tietty imetti ja heräsi alkuun yölläkin useaan otteeseen antamaan rintaa. Vaimolla kun oli kiire työelämään, niin hän lopetti sen rintamaidon kokonaan alle viiden kuukauden iässä. Siinä sitte annoin ensi niitä äidinmaidonkorvikkeita ja laittelin erilaisia soseita, kävin neuvolassa ja lääkärissä, kun (...):la oli niitä korvatulehduksia. Se olen oppinut sitte tietämään, että kotona olo lapsen kanssa kaikkine muine hommineen on kokopäiväistä työtä, mutta palkitsevaa ja se tuo hyvän mielen, vaikka joskus riittämättömyyden tunnekin on vaivannut. Omasta lapsuuskodista mä olen ammentanut mallia isänä oloon, mun fajja vieläkin huolehtii musta, ja kyselee, että mitä kulloinkin sitte tarviin. Välillä se tuntuu rasittavalta, mähän oon kuitenkin jo ikämies. Äiti tulee mielellään vieläkin järjestelemään mun luo, vaikka pärjään hyvin ilman häntä nykyään, pärjäsinhän mä (...):n ollessa pieni, niin miksen sitte nyt. Tosin silloin sitte hänen apuun jouduin myös turvautumaan. Vanhemmat on hyväkuntoisia ja haluavat auttaa, ymmärrähän mä sen sitte. Kasvatusmielessä oon yrittänyt opettaa hyviä tapoja, toisten huomioon ottamisen tärkeyttä ja rakkautta oon korostanu. Käytännön asioita oon myös opettanu, kuten rahan käyttöä, hyviä tapoja ja asioiden hoitamista. Vaimon kanssa päätettiin silloin yhdessä lasta koskevista asioista, ja vaimo hoiti lapsen vaatteiden oston pääasiassa työmatkojensa yhteydessä. Vaimo sitte puhu (...):n kanssa enempi vaan ruotsia ja englantia ja mä suomea. Siitä on sitte ollut kyllä hyötyä (...):lle. Avioliiton loppuajkoina me riideltiin vaimon kanssa aika paljon, mutta ei koskaan (...):n kuulleen, se loppui aina itsestään selvästi, kun (...) tuli paikalle. Siitä mä sitte voin antaa plussaa mun ex-vaimolle. Vaimohan uhkasi lähtee monta kertaa lapsen kanssa lopullisesti ja kerran se sitte lähti. Mä olin aivan suunniltani, mutta sitten vaimon äiti soitti, että lapsella on kauhea ikävä isäänsä. Mä sitten lähdin hakemaan ja toin (...):n kotiin ja tuli se vaimokin sitte kotiin. Mä olen tunnistanut itsessäni myös väkivallan olemassa olon, mutta kun riitaa tuli, niin mä estin oman käytökseni sitte sillä, että otin takin ja menin ulos rauhoittumaan.”

Kalle määritteli isyyteen sitoutumisen toimijuuttaan monipuolisesti käytännön arjen painavien toimien, kotitöiden ja lapsen hoitoon liittyvien palkisevien toimien sekä vaimon kiireen työelämään palaamisen yhtymäkohdissa. Kalle ei tuo esille mitään puolisoitten tuesta toistensa toimijuuteen. Vaimon käyttäytyminen on poikkeuksellista tässä tarinassa, mutta hänen voi olettaa antaneen hiljaisen hyväksyntänsä Kallen lapsenhoitoon ja kotitöihin sitoutumiseen, ja se on ollut hänen tapansa tukea Kallea. Sosiaalista tukea pärjäämiseensä Kalle sai äidiltään ja varmasti myös isältään, vaikka ei isäänsä tässä kohdin tuo esille. Kalle on myös kokenut, ettei isänä ja kotityön tekijänä ole aina ollut riittävä, mutta työt tehdyksi saatuaan ja siitä hyvän mielen saatuaan, on jaksanut asiat perheessään hoitaa. Kallelle on kehittynyt pelisilmää lapsen hoidolle ja kotitöille, mikä on tullut hänen pääomakseen jatkuvien toistotekojen seurauksena. Hän on omaksunut lapsuuskotinsa, etenkin oman isänsä tavan, isyyden toteuttamisensa malliksi. Kalle on osannut tehdä kaikki asiat kotona hyvin tai ehkä jopa kiitettävästi, koska ne ovat vaimolle kelvanneet. Ennen avioeroa puoliset yhdessä neuvottelivat lapsen asioista ja

päätivät niistä. Vaimo hoiti lapsen vaatehankinnat, mistä voi päätellä hänen olleen vaativan ja tarkan lapsen vaatetuksen suhteen ja muidenkin asioiden suhteen. Lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa Kalle on painottanut muiden ihmisten huomioimista, tapakasvatusta, käytännön asioita ja ennen kaikkea rakkauden merkitystä ihmisten välillä, vaimon taas koettaessa enempi laajentaa lapsen kielipääomaa. Kallen puheesta välittyy, että ihmisten välistä rakkautta korostaessaan lapselleen, hän on osannut antaa myös emotionaalista läheisyyttä ja lohtua lapselleen sekä pitää lasta koskevia aikatauluja mielessään. Avioliiton loppuaikoina perheessä riideltiin useasti, mutta ei koskaan lapsen kuullen. Enempi suuremmista erimielisyyksistä lienee ollut myös kysymys, koska Kalle ottaa väkivallan puheeksi, kertoen että mielestään omaa väkivaltataipumuksen. Hän on osannut kanavoida taipumuksensa kuitenkin niin, että ei ole vahingoittanut ketään, poistumalla paikalta. Tämä lienee miesten yleinen tapa toimia, kun he haluavat estää väkivaltaisen käytöksensä. Puolisoiden valtasuhteet olivat jännitteiset, koska vaimo käytti lasta vallan välineenä riitojen aikana, uhaten lähteä lapsen kanssa, minkä uhkauksensa kerran toteutti. Kallen ja lapsen kaipuu toistensa luo ilmenivät mieltä riipaisevia kokemuksina heille. Kalle haki lapsensa kotiin vaimonsa äidin kehotuksesta. Vaimokin saapui vielä yhteiseen kotiin.

Markus (63) kuvailee isyyteen sitoutumisen toimijuuttaan

”Voin sanoa, että näiden nykyisen avioliittoni lapsien kohdalla olen saanut elää rikasta elämää aikuisen miehen vastuulla ja niillä haaveilla, joita minulla on ollut hyvästä isyydestä. Olen osannut antaa heille rakkautta, turvallisuutta ja hellyyttä sekä pitää heitä aisoissa. Olen yrittänyt harrastaa ja urheilla heidän kanssaan. Siinä on ollu vaan sellainen ongelma, että mä olen niin paljon parempi aina, enkä osaa hävitä. Mulla on kolmekymppiäsiinkin verraten heitä parempi kunto, kun olen pienestä saakka kilpaurheilut. Tiedän kyllä, että lapsille pitää antaa mahdollisuus voittaa, en vaan pysty siihen enkä jaksa madella, koska mulla on niin hyvä kunto ja nykynuorilla taas ei sitä ole. Lapset ei oikein tykkää, pitäisi olla tavallinen. Tosin (...) [lapsi] on harrastanut joukkopelejä. Mutta kun olisi tarvinnut kuskata häntä sinne ja takaisin. Sanoin hänelle, että jos aikoo olla hyvä, pitää sen eteen tehdä työtä, joten hölkkää se matka. Ei mun ikäinen mies ymmärrä, että jos on kahden kilometrin verran sinne matkaa, niin miksi pitäisi kyyditä. Muutaman kuukauden päästä (...) tuli sanomaan, kiitos isä, nyt mä olen paras koko joukkueessa, kun olen ton matkan hölkkännyt ja saanut verrytelyä. Kasvatusmielessä olen kokenut näihin lapsiin nähden vähän alamittaisuutta, näiden nykynuorten arvot kun on erilaisia. Mä arvostan työtä, hauista ja ahkeruutta, ja nykynuoret huh huh, miten parhaiten viihdyttäisin itseäni. Ihan sama annatko kymppitonin vai, tonnin, niin viihdykkeisiin se menee. Työntekoa ja rakkautta muita kohtaan olen yrittänyt korostaa.”

”Vaimon kanssa yhdessä päätetään lasten asioista. (...) mulla on suurempi päätösvalta, niin hyvin harvoin olen sitä käyttänyt. Vaimon kanssa keskustellaan paljon, niin että lapsetkin välillä tulee sanomaan, että lopettakaa jo. Me ei olla vaimon kanssa tasa-arvoisia, sitä mä en hyväksy, silloin mä olisin vellihousu. Se on niin, että miehen pitää antaa vaikka henkensä perheen eteen, naisen ei sitä tarvitse tehdä. Mun vaimo on aina sanonut, että se on niin kuin isä sanoo. Koko se tuki mulle on siinä. se on ollut äärettömän helppoa, koska hän on rauhallinen, viisas, sellainen elämänviisas ihminen ja syysseuraussuhteiden tajuaminen on hänellä korkealla. Parisuhde pitää olla kunnossa, että perhe-elämä sujuu. Lasten myötä avioliitto on lujittunut, tosin seksuaalisuuteen se on vaikuttanut, sillä siihen on

mennyt aina pitkä aika ennen kuin on voinut olla 'sillä lailla'. Eikä siihen oikein henno kajotakkaan, kun se on jotenkin niin haurasta se lapsen ja naisen yhdessäolo. Niin voihan siitä kait kuitenkin keskustella naisen kanssa, ilman että tuntuu tunkeilevalta tai (...). Miesten ja naisten tavat ajatella ja tehdä poikkeavat toisistaan todella paljon, ja niin sen tulee ollakin.”

”Teen ruokaa mielelläni, mutta en siivoa en myöskään täytä enkä tyhjennä tiskikonetta enkä pesukonetta, (...) paitsi jos sellainen tilanne tulisi. Ammattini vuoksi olen eläkkeellä, teen metsätöitä ja harrastelumielessä puutöitä sekä kaikki pihatyöt ja kone- ja autohuollot. Lisäksi seurakunnassa olen mukana seurakuntatyössä, leirityössä ja pidän rippikouluja. Naiset hoitavat nämä sisähommat paremmin, joten miksi kevyemmät voimaa tarvitsemattomat hommat pitäisi pistää miehen kontolle. Nainen pystyy tekemään monta työtä samanaikaisesti, kuten keittämään puuroa, lakaisemaan lattiaa ja kuto-man sukkaakin siinä välissä. Tuollaiseen ei mies pysty. Joten miksi miehen pitäisi edes yrittää. Tykkään kauneudesta ympärilläni ja olen sisustanut meidän kodin, koska kodissa pitää olla kaunista, että siellä viihtyy. Vaimo on oppinut arvostamaan mun tyyliä sisustaa ja todennut, että kodissa on kaunista. Jos hän olisi sisustanut, niin meillä olis paljaat seinät ja ainoat koristeet olis varmaan vesihanat.”

Aikuisen ja uskoon tulleen miehen haaveet hyvästä isyydestä ovat toteutuneet Markuksen viimeisessä avioliitossa. Mies itse reflektoi onnistumistaan isänä, todeten että on ”osannut antaa rakkautta, turvallisuutta ja hellyyttä lapsilleen sekä pitää heitä kurissa” eli isän vastuullisuus on ollut kiitettävää. Sitä vastoin lasten kanssa harrastus- ja urheilutoiminnassa hän ei koe onnistuneensa, koska on omannut ja omaa vieläkin niin kovan kunnon, ettei ole pystynyt antamaan lasten voittoa itseään eikä pysymään lasten tahdissa. Tällaisesta toiminnasta lapset eivät ole pitäneet, sillä tässä mielessä ikänsä kilpaurheilua harrastanut mies ei ole tavallinen, vaan hänellä on puolta nuorempiin miehiin verrattuna heitäkin parempi kunto. Lasten kuljettamista eri harrastuspaikkoihin Markus ei myöskään hyväksy siinä tapauksessa, kun matkaa ei ole paljon. Kasvatusmielessä Markus on kokenut lapsiinsa nähden ”alamittaisuutta”, koska ei ymmärrä nykynuorten arvoja ja heidän haluaan viihdyttää itseään. On selvää, että sukupolvi-ero on Markuksen perheessä suuri, ja että nykynuorille on tarjolla eri tavalla kaikkea viihdykettä, kun mitä Markuksen nuoruusaikoina oli. Sen käsityksen saa, että Markus on pyrkinyt ymmärtämään nykynuorison elämäntyyliä ja arvostuksen kohteita, siinä kuitenkin onnistumatta. Markukselle työ on ollut aina tärkeää ja on vieläkin, joten hän on korostanut työntekoa, säästeliästä rahankäyttöä ja rakkautta muita kohtaan tärkeinä arvoina lapsilleen.

Markuksen perheessä ei vallitse tasa-arvo puolisoitten välillä vaan, raamatullinen tasapuolisuus eli miehen tulee olla perheen pää ja vaimon alamainen, mutta miehen tulee rakastaa ja palvella vaimoaan ja lapsiaan. Puolisot keskustelevat perheessä paljon ja päätökset pyritään tekemään yhdessä, vaikka Markuksella on viimeinen sana sanottavana. Markus toteaa, että harvoin on käyttänyt viimeisen sanan oikeuttaan, mutta hän on selvästi myös käyttänyt tätä oikeuttaan. Markuksen puoliso antaa tukensa miehensä päätösvallelta toteamalla: ”Se on niin kuin isä sanoo”. Uskossa olevana aviomiehenä Markus kuuntelee elämänviisauksia ja hyviä ajatuksia omaavaa vaimoaan. Puolisoiden keskinäinen parisuhde ja heidän näkemyksensä elämästä ja sen perusasioista ovat vakiintuneet sekä vahvistuneet tavoiksi ajatella ja toimia.

Avioliiton perustehtävä on saanut täyttymyksensä lasten tulon myötä. Markus tuo esiin lasten syntymän aiheuttaman tauon parin väliseen seksuaalisuuteen. Hän on havainnut synnytyksen jälkeisen ajan vaatineen aina pitkän ajan seksuaalisen kanssakäymisen aloittamisen mahdollisuuden ja tiedustelee empien, voiko naiselta siitä edes kysyä tai siitä asiasta neuvotella. Ilmeisesti nämä asiat ovat hänen perheessään olleet neuvottelun paikkoja. Kotitöiden tekemiseen Markuksella on vahva jako naisten ja miesten töihin. Siivous, tiski- ja pyykkihuolto eivät ole hänen alaansa eivätkä kodin sisällä tapahtuvat kevyet siirtelyt. Sen sijaan ruoan laitto ja sisustus ovat hänen mielestään nautittavia tekemisen tapoja, ja näihin töihin hän ryhtyy mielellään. Markus on esteetikko ja hänen mielestään tämän hänen piirteensä tulee näkyä kodissa ja sen esineissä. Tässä hän 'astuu' naisten perinteisesti hallitsemalle alueelle. Tässä tarinassa tulee ilmi selvästi, kuka on perheessä auktoriteettiasemassa. Markus vetoaa naisen ja miehen erilaisuuteen ja pystyvyyteen sukupuolitoimijoina todeten, että sukupuolten eroavaisuus on tarkoitettu hyvin toimivan parisuhteen ja perhe-elämän perustaksi, ja eron tulee näkyä.

Johtopäätökset isyyteen sitoutumisen toimijuuksista

Kertojat toivat monipuolisesti esiin omia toimijuuksiaan isyyteen sitoutumisestaan kertoessaan. Toiset toivat esille omaa aktiivisuuttaan ja omia intentioitaan, toiset arvioivat myös omia puutteitaan ja omaa passiivisuuttaan. Pääosin isät ottivat esille omia lapsuuskokemuksiin omista isistään. Kaikki aineistoni muut isät hakivat vertailukohtaa oman isyytensä toteuttamiseen oman isänsä eli edellisen sukupolven isien toimintamalleista tai vanhempiansa tavasta toimia, paitsi Ei-Normatiivisten tarinoiden Santtu. Jotkut isistä halusivat myös muuttaa tai päästää irti omien isiensä toteuttamista haitalliseksi kokemistaan toimintamalleista. Kaikki isät eivät tässä onnistuneet tai halunnetkaan onnistua, vaan tulivat toistaneeksi näitä lapsuudessaan positiivisiksi tai negatiivisiksi kokemiaan toimintamalleja.

Normatiivisten tarinoiden Kristian on ammentanut voimavaroja sukunsa miespuolisilta henkilöiltä ja jakaa näin kerryttämäänsä rikasta tietoa lapsilleen. Oman isänsä tavan ”karjua” hänelle lapsena ja nuorena Kristian on halunnut tietoisesti muuttaa, eikä ole halunnut samaan syyllistyä omien lastensa kohdalla. Halu-Tahtotarinoiden Tommi otti puheeksi, että ärsyyntyminen helposti, ja on kokenut oman tunnemaailmansa vaihtelut suhteessa lapseensa hämmäntävinä. Hän arveli, että äitinsä tunnekylmyys ja isänsä ei-läheisyys ovat aiheuttaneet hänen tunne-elämälleen traumoja. Tommi on tunnistanut itsellään olleen ja vieläkin olemassa olevana ”isän sylin kaipuun”, jota kaipuuta hän haluaa korvata lapselleen pitämällä tätä sylissä ja lähellä sekä antamalla rakkautta, lämpöä ja lohdutusta lapselleen. Tässä piilee kuitenkin sellainen vaara, että Tommi käyttää lastaan omien lapsuuskokemustensa parantelemiseen, ollen kiinni vielä omassa menneisyydessään. Silloin voi käydä niin, että lapsen yksilölliset tarpeet jäävät tunnistamatta ja kuuntelematta ja lapsi joutuu kantamaan tuntemuksia, jotka eivät ole hänen omiaan. (vrt. Bardy, 2002. 42.) Toisen Halu-Tahtotarinoiden isän Karin kohdalla ilmeni, että hän on havahtunut ja hämmentynyt itse siitä tavasta, miten on käyttänyt kovaa

ääntä perheessään komentamalla lapsiaan ja heiteltyt lautasia, kun hänen sanansa ei ole mennyt perille. Kovan äänenkäytön hän arvelee tulleen itsensä toteuttamaksi tavaksi isänsä tavasta periytyvänä. Tästä tavastaan Kari on tietoisesti halunnut eroon ja edennyt kohti päätöstään positiivisesti. Sen sijaan halustaan pitää itsensä ajan tasalla lastensa edesottamuksista, hän on päätenyt soittamaan lapsilleen useita kertoja päivässä. Tämän soittamistavan hän on omaksunut isältään, eikä pitänyt siitä isänsä tavasta lainkaan. Hän kuitenkin toistaa tätä isänsä tapaa. Seikkailutarinoiden isien Kallen isä oli ollut hoivaava ja suojelunhaluinen sekä läheinen ja emotionaalisesti isyyteensä sitoutunut. Kalle toisti oman lapsensa suhteen samoja asioita kuin isänsä. Markus sitä vastoin oli joutunut isänsä hylkäämäksi, ja omassa elämässään joutui myös hylkäämään lapsensa, sillä Markukselle ei ollut muodostunut muuta isyysmallia.

Tulin siihen johtopäätökseen, että haastattemieni isien omat lapsuudenaikaiset kokemukset isistään vaikuttivat vahvasti heidän isyyden toteuttamistapaansa, ja tähän tapaan vaikuttivat sekä positiivisiksi että negatiivisiksi koetut kokemukset. Isien lapsuus- ja nuoruuskokemukset olivat olleet heidän mielissään sekä tiedostettuina että tiedostamattomina toimintamalleina. Nämä toimintamallit tuottivat hyvin samantapaista käyttäytymistä ja mallien toistamista isien nykyisissä perheissä heidän omien isiensä käyttäytymiseen verrattuna. Tämä on mielestäni tärkeä havainto, sillä aikuisen ihmisen ajatellaan voivan muuttaa näitä lapsuudessa kokemiin kokemuksia. Tämä ei kuitenkaan voi onnistua, jos kokemukset ovat olleet syvällisiä, osin tiedostamattomina ja minuutta vahvistavina tai loukkaavina koettuja. Silloin kokemukset jäävät ohjaamaan ihmisen käyttäytymistä aikuisena. (ks. Freud 1981.) Schulmanin (2002, 184) mukaan lapsuudessa saadut hyvät kokemukset, empatiakyky ja tunteiden hallintataidot siirtyvät sosiaalisen perimän kautta lapsille. Ijäs (2005) toteaa, että käsittelemättömät tunteet, omaksutut ihmissuhdemallit ja selviytymisen sekä tunteiden käsittelemisen mallit voivat kulkea suvussa (Ijäs 2005, 124, 127, 135- 139). Schulman (2002) toteaa, että traumaattisiksi koettujen käyttäytymismallien toistamisen pakko liittyy yritykseen päästä eroon sietämättömistä kokemuksista sijoittamalla ne objektimieliokuvaan. Samalla taustalla voi olla tiedostamaton toive mahdollisuudesta tulla ymmärretyksi. (Schulman 2002, 168.)

Miehet ottivat kotitöihin yhä enenevässä määrin osaa. Aineistossa oli myös perheitä, joissa kotityöt suuremmaksi osaksi hoiti mies, kuten Seikkailutarinoiden Kallen perheessä. E-Normatiivisten tarinoiden Santun perheessä molemmat puoliset tekivät kaikkia kodin töitä, vaikka siivoamisen suhteen työn lopputulos muodostui erilaiseksi. Seikkailutarinoiden Markuksen ja Normatiivisten tarinoiden Kristianin perheessä olivat muodostuneet selvät jaot sen suhteen, mitä isät tekivät tai eivät tehneet kotona. Siivoaminen, pyykki- ja vaatehuolto sekä imurointi olivat kotitöitä, joita Markus ja Kristian eivät tehneet. Kristian kuitenkin oli ottanut tavakseen hoitaa taloudessaan raskaimmat ja harvemmin tehtävät siivoustyöt. E. Jokinen (2004. 302) kertoo Marrazziin (1998, 63) tukeutuen, että pyykki voi olla mysteeri miehelle ja herättää hänessä pelkoa ja uhkaa sukupuoli-eron hämärtymisestä. Halu-Tahtotarinoiden Tom-

mi ja Kari eivät erikseen erotelleet kotitöiden tehtäväjakoa perheissään. Tommi oli tehnyt, mitä oli osannut, Kari sitä vastoin osasi kaikkea, mutta ei työ- ja muiden kiireidensä vuoksi ollut osallistunut viimeisinä vuosina kodin töihin. Ruuanlaitto tässä aineistossa muodostui varsinaiseksi miesten jutuksi, jota kaikki muut isät tekivät mielellään, paitsi Halu-Tahtotarinoiden Kari. Seikkailutarinoiden Markus totesi, että nainen pystyy tekemään monta tointa samanaikaisesti, mutta mies ei siihen pysty. Hän ei ymmärrä, miksi kevyet sisätyöt pitäisi siirtää miehen tehtäviksi. Sen sijaan raskaammat siirtelyt eli enempi voimaa vaativat työt ja ulkotyöt sekä koneisiin ja laitteisiin liittyvät työt kuuluvat miehelle. Tässä kohtaa tulee ymmärretyksi, miten poikkeuksellisena parisuhde- ja isyyystapaisuutena kodin sisustushalu Markukselle näyttäytyy. Hän harrastaa kodin sisustamista, koska omaa esteettistä ”silmaa” ja tekee sen vaimoan tyylikkäämmin. Markus lähentyy naistapaisuutta tässä toimessaan, koska haluaa ”määrätä kaapin paikan” perheessään ja haluaa asioiden hoituvan tahtomallaan tavalla.

Seikkailutarinoiden Markus toteaa sukupuolten erilaisuuden tarkoitetun hyvän parisuhteen perustaksi, ja tällä hän tarkoittaa myös kotitöiden tekemistä. Normatiivisten Tarinoiden Kristian totesi vaimolleen, ettei voi tehdä kotitöitä naisten tavalla, koska on mies. Vähämäen (2010) mukaan, käytettäessä samaa mittaa kotitöiden tekemiseen miehen ja naisen kesken, rikotaan sukupuolten kokemuksen erilaisuutta. Yksikään tieteellisen oppineisuuden omaava henkilö ei kykene koskaan määrittelemään miehen ja naisen yhdenvertaisuutta, sillä sukupuolten keskinäisissä suhteissa (sen pelissä), on aina olemassa olevana kokemusten ero ja jostain jakamatonta, jota ei voida formalisoida samaan mittaan. Jos ei tätä kokemusten eroa ja jakamatonta olisi sukupuolten välillä, ei olisi parisuhteitakaan. (Vähämäki 2010, 219.) Lasten hoito, kasvatus ja vastuu lapsista ilmenivät isien kerronnassa jakautuen siten, että Normatiivisten vs. Ei-Normatiivisten tarinoiden Kristianin ja Santun perheissä se jakaantui tasan vanhempien kesken. Seikkailutarinoiden Kallen perheessä lapsenhoito ja vastuun kantaminen lapsesta jäi pääosin miehen itsensä kannettavaksi ja Halu-Tahtotarinoiden Tommin ja Karin sekä Seikkailutarinoiden Markuksen perheissä enempi vaimon vastuulle tai vaihteli tilanteen mukaan. Seikkailutarinoiden Markuksen perheessä kokonaisvastuu perheestä kuitenkin jäi hänelle, koska hän uskovana perheenisänä panee alttiiksi jopa henkensä perheensä puolesta. Hänen tarinassaan tuli ilmi miesten vallan oikeutus, joka perustuu biologiaan ja miesten hegemoniaan (ks. Jokinen 2000, 216). Sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvobarometrin (2012) mukaan kotitöiden jakautuminen tapahtuu edelleen melko perinteisesti. Äitien vastuu kotitaloustöiden suhteen on hieman keventynyt, joten vanhempien vastuut kotitöistä ovat hiljaksen tasaantumaan päin. Sitä vastoin lasten hoitoon ja kasvatukseen liittyen äitien vastuu ei ole keventynyt, ja miesten toivotaankin osallistuvan lasten hoitoon ja kasvatukseen enemmän. Yleisimpiä erimielisyyden aiheuttajia puolisoitten kesken olivat kotityöt, raha-asioiden hoito sekä lasten hoito ja kasvatus. (STM, 2012, 3, 58.) Tämä tulos on melko yhtenevä Paajasen (2003, 42- 43) perhebarometrin tulosten kanssa. Tästä voi päätellä, että muutokset vanhem-

pien kokemuksissa tasa-arvoiseen vanhemmuuden toteuttamiseen pyrkivinä tapahtuvat hitaasti. Oman työni tulokset ovat edellä mainittujen tulosten kanssa samansuuntaisia, vaikka rahojen käytöstä ja kotitöiden tekemisestä ei tullut erimielisyyttä enenevässä määrin, vaan ne olivat pikemmin puolisoiden kesken sovittuja asioita. Sen sijaan lapsen hoito ja kasvatusta jäi äitien päävastuualueeksi kolmessa kuudesta tarinasta eli Halu-tahtotarinoiden Tommin ja Karin sekä Seikkailutarinoiden Markuksen tarinoissa.

Seikkailutarinoiden Kalle otti puheeksi oman taipumuksensa väkivaltaan, saaden estettyä käyttäytymisensä kuitenkin, poistumalla paikalta. A. Jokinen (2000, 203- 204) kertoo, että väkivalta liittyy kaikkiin maskuliinisuuksiin ja sitä kautta kaikkiin miehiin. Suurin osa miehistä ei käytä väkivaltaa kuitenkaan koskaan. A. Jokisen (2000) tutkimuksen keskeinen tulos on, että väkivalta on kaikissa miehissä potentiaalisena ilmentymänä, passiivisena läsnäolona ilman sen avointa osoittamista. Väkivaltataipumus ilmeni myös Halu-Tahtotarinoiden Tommin ja Karin tarinoissa ärsyyntymisen, äänekkään käyttäytymisen ja lautasten heittelyn muodossa. Seikkailutarinoiden Markus otti kantaa lasten syntymän jälkeiseen aikaan parisuhteessa. Hän toteaa, että siihen on mennyt aina pitkä aika, ennen kuin seksuaalinen kanssakäyminen mahdollistui. Kontulan (2009b) mukaan Isien kielletyt tunteet - aineistossa ilmeni isien kannanotot seksuaalisuuteen ja sen muuttumiseen lapsen tulon jälkeen hyvin voimakkaasti. Aineiston 93:sta isästä 81 otti kantaa seksuaaliasioihin ja 30 % isistä koki, että seksuaalisuus parisuhteessa oli muuttunut pysyväisluonteisesti lasten tulon jälkeen. Kontulan (2009b) mukaan parisuhde on miehille myös seksuaalisuhde lasten hankinnan jälkeenkin naisia korostuneemmin. Toimiva seksuaalisuhde antaa miehille todisteen puolison rakkaudesta, nainen sitä vastoin saattaa pitää miehensä rakkauden osoituksena itsensä ja lapsen huolenpitoa. (Kontula 2009b, 78, 85.) Markuksen kohdalla pysyväisluonteisesta muutoksesta ei kuitenkaan ollut kyse. Ottaen huomioon Markuksen lasten syntymävuodet ja Kontulan melko tuoreen tutkimuksen, niin seksuaalisen kanssakäymisen muodot ja tiheys puhuttavat isiä voimakkaasti. Muut aineistoni isät eivät ottaneet varsinaisesti kantaa seksuaaliasioihin, mutta Halu-Tahtotarinoiden Kari ja Ei-Normatiivisten tarinoiden Santtu olivat sitä mieltä, että lasten hankkimisen jälkeen parisuhteessa pitää huomioida puoliso myös miehenä ja naisena. Määttä (2000) kuvaa, miten rakkaus parin välillä ilmenee lämpönä ja yhteenkuuluvuuden tunteena, mutta pelkkä kokeminen ei ole riittävää, vaan rakkautta pitää osata näyttää myös rakkaudentekoina. Tämä rakkauden näyttäminen tekoina ilmenee ennen kaikkea tahdon asiana. (Määttä 2000, 48- 49.) Suurin osa isistä oli sitä mieltä, että puolisoiden keskinäinen suhde oli parantunut ja vahvistunut lasten tulon myötä. Myös isien elämäntavat ja ajankäyttö olivat säännöllistyneet ja muuttuneet terveempään suuntaan. Pääsääntöisesti kaikki miehet painottivat keskustelua puolisoiden kesken ja myös koko perheen voimin tärkeänä asioiden sujumisen ja hoitamisen kannalta. Muut aineistoni miehet paitsi Seikkailutarinoiden Kalle ja Normatiivisten tarinoiden Kristian ottivat kantaa sen puolesta, että äiti perheessä osaa paremmin kotityöt ja lapsenhoidon, ja että äiti kannustaa, mahdollistaa, opastaa ja tukee miesten isyyteen sitoutumista. Tärkeimmäksi isyy-

teen sitoutumiseen vaikuttavaksi sosiaalisesti tueksi muodostui tässä miesten kokemana toimiva parisuhde ja puolison ennakkoluuloton suhtautumistapa miehen isyyden toteuttamiseen, kuten myös eri tutkimuksissa on osoitettu (ks. Huttunen 2010, 177). Määtä (2000) mukaan naiset ja miehet kokevat parisuhteissaan siinä vallitsevan tunneilmaston eri tavoin. Yleisesti ottaen parisuhteessa oleminen on miehille tärkeämpää kuin naisille, sitä vastoin naisille parisuhteen laatu näyttää merkittävämpänä kokemuksena kuin miehille. (Määtä 2000, 109-110.) Vaikutti myös siltä, että isyys määrittyy suhteessa äitiin hyvin voimakkaasti. Kontulan (2009b, 86) tutkimuksessa oli havaittavissa viitteitä siihen suuntaan, että miesten mielissä isyys toteutuu enemmänkin rinnan äitiyden kanssa. Sitä vastoin naisten tunteissa äitiys koetaan irrallaan parisuhteesta olevaksi, ja enemmänkin suhteeksi äidin ja lapsen välillä.

Isyyteen sitoutumisen eroavaisuudet isien toimijuuksissa parisuhteen kontekstissa

Olen nimennyt aineistossani esiin tulleet, isyyteen sitoutumisen eroavaisuudet isien toimijuuksissa heidän isyyteensä toteuttamisen tapojensa ja käyttäytymisensä perusteella parisuhteessa, osin Huttusen (2001, 82- 93) nimeämiin jaotuksiin tukeutuen, mutta sisällöllisesti jaotukset perustuvat aineistoni isyyksissä ilmeneviin isätoimijuuksiin.

Aktiiviset ja vahvasti sitoutuneet isätoimijuudet

Tähän ryhmään sijoittui Seikkailutarinoiden Kallen tarina. Kalle oli lapsen syntymästä lähtien osallisena lapsensa hoitoon ja läsnä kaikissa hoitotoimissa ja rakastui lapseensa ensisilmäyksellä. Kalle osasi ja kykeni tarttumaan kaikkiin toimiin niin lapsen hoidossa kuin kodinhoidossa, ilman vaimon opastavaa mallia. Hän opetteli sen, mitä ei osannut tehdä, sillä oma lapsi ja hänen hyvinvointinsa motivoi Kallea. Kalle sai isyyteensä toteuttamiseen tukea ajoittain omalta äidiltään sekä vaimonsa hiljaiselta myöntyvyydeltä toimijuudelleen. Kalle asetti isyytensä myös työnsä edelle pitäen pitkän loman. Yhtäältä vaimon kunnianhimoinen halu edetä työelämässä oli heidän perheessään varmasti sellainen seikka, josta ei edes neuvoteltu, toisaalta Kalle koki mielihyvää kotona ja vastuussa olostaan sekä lastaan hoitaessaan. Tunneherkkänä ihmisenä Kalle oli osannut antaa tunnemaailmastaan lapselleen paljon, joka ilmeni emotionaalisena läheisyytenä ja suojelun haluna lapselle. Kallen sitoutumista isyyteensä ilmensi lämmin vuorovaikutus, saatavilla olo sekä vastuullisuus. Vanhemmuus ei ollut Kallen perheessä jaettua, sillä siinä mielessä tasa-arvoinen vanhemmuus ei toteutunut heidän perheessään. Ikävä puoli äidin vanhemmuuden roolissa oli se, että hänelle jäi vähemmän läsnä olevan vanhemmuuden positio.

Aktiiviset ja sitoutuneet isätoimijuudet

Tähän osioon sijoittuivat Normatiivisten vs. Ei-Normatiivisten tarinoiden Kristianin ja Santun tarinat, joskin hyvin pienen eroavaisuuksin verrattaessa niitä aktiiviseen ja vahvasti sitoutuneeseen Kallen tarinaan. Kristian ja Santtu olivat *osallistuvia ja hoitavia isiä*, jolloin eroavaisuus äidin roolin kanssa oli muodostunut toisarvoiseksi, ja vanhemmuus oli pitkälti jaettua

ymmärrystä ja tasa-arvoista olemista ja tekemistä heidän perheissään. Suhde lapseen/lapsiin oli läheistä ja sitoutunutta. Eroja näiden kahden tarinan välillä ilmeni siinä, miten puoliso oli asettunut opastajan tai neuvojan rooliin, kuten Santun tarinassa, kun hän ei ollut osannut jotain tointa tehdä. Niinpä Santtu opastusta saatuaan ja opittuaan osallistui kaikkiin lapsen- ja kodinhoitoon liittyviin toimiin. Kristianin tarinassa sitä vastoin vaimo asettui toisinaan vastaan hankaan ja kritisoi miehensä tekemiä toimia ja ratkaisuja, mutta mies piti myös kiinni omista järkeviksi kokemistaan perusteluista toteuttaen isyyttään omalla miehishällä tavallaan. Kristian ei osallistunut myöhemmin enää kaikkiin kodin töihin, vaan hän oli valinnut itsensä tekemiksi sellaiset kotityöt, joita hän teki mielellään, jättäen vaimolle ne, joita ei hän jaksanut tai viitsinyt hoitaa. Kristian oli saanut pääomakseen kotoa sen, että osasi kaikkia kotitöitä tehdä, joten vaimon ei tarvinnut opastaa häntä. Lapsenhoitoa hän opetteli yhdessä vaimonsa kanssa. Lapsen hoitoon ja kasvatukseen sekä Kristian että Santtu halusivat osallistua tietoisensa toimintansa myötävaikutuksella, mikä ilmeni myönteisenä ja palkitsevana kokemuksena heille ja jopa elämäntehtävänä. Tähän isätoimijuuden ryhmään nousi myös Markus, myöhemmin solmitun avioliittonsa ja isyytensä perusteella. Hän otti paikkansa *perheenpää-isänä*, jolloin perheessä ilmeni isän ehdoton auktoriteettiasema suhteessa puolisoon ja lapsiin. Isänvaltaisuus, sukupuolten työn- ja roolijako sekä patriarkaalisuus yhdistyivät Markuksen tarinassa. Uskossa olo kannattelee ja määrittelee parisuhdetta ja siten myös isyyden toteuttamista. Isänä hänen tehtävänsä on rakastaa, ohjata ja neuvoa lapsiaan sekä asettaa heille rajoja. Puoliso asettui tässä mallissa tukijan rooliin, kuten Markuksen perheessä on tapahtunut. Äidin rooli, asennoituminen ja tuki miehensä päätöksentekoon on tässä ensiarvoisessa asemassa.

Passiiviset ja sitoutuneet isätoimijuudet

Tämän isyyden toimijuuden alle sijoittuivat Halu-Tahtotarinoiden isät Tommi ja Kari. Nämä isät arvostavat isyyttään, mutta heillä ei ole ollut tilaisuutta tai erinäisistä syistä johtuvia mahdollisuuksia jakaa arkeaan lastensa kanssa siinä määrin kuin he olisivat halunneet. Isä painaa huono omatunto ja he kantavat riittämättömyyden taakkaa harteillaan. Kyseessä oli Tommin ja Karin tapauksissa sellaisista ydinperheisyyksistä, jotka eivät näyttäyty ongelmattomina lasten, parisuhteen eikä miesten itsensä kannalta. Tähän isätoimijuuden luokkaan sijoittuivat *ahdistuneet ja kiireiset isät*. Lähden jaottelussani seuraavista ajatuksista: Tommi koki puutteita isyysskäytännöissään sekä tunne-elämässään suhteessa lapseensa. Vaimonsa aiempaan lapseen hän ei saanut kontaktia, eikä ollut edennyt tässä suhteessa mihinkään suuntaan. Vaimo tuki ja opasti Tommia siinä, missä hänellä ei ollut tarvittavaa taitoa. Tommin ärsyyntymiskynnys oli hyvin matala, eikä hän jaksanut keskittyä oman lapsensa kanssa leikkimiseen. Hän oli ja on ahdistunut isä, joka voi aika ajoin pahoin, sillä hänen psyykenrakenteensa ja henkinen tasapainonsa ovat koetuksella lapsen tuomasta ilosta huolimatta. Kari sitä vastoin osasi tarttua kaikkiin kotitöihin ja lapsen hoitoon edellyttämiin toimiin. Karin tarinassa tuli ilmi hänen halunsa pärjätä kaikissa kotitöissä sekä lapsen hoidollisissa toimissa, ja niihin vaimo oli alkuun opastanut hänet, joten Kari oli oppinut kaikessa pärjäämään. Kari hoiti

kaikki asiat moitteettomasti hänen aiemman kertomansa perusteella. Mutta, mihin 'hyvin opinut' isä oli menossa myöhemmin isyyksiellensä? Vaimon harteille olivat jääneet liikkumis- ja harrastustoimet lasten kanssa sekä koulutehtävien ohjaaminen. Hän toi myös ilmi, että vaimon rooli on olla mahdollistajana isyydelle. Vaimo oli kyllä toiminut hyvin mahdollistajan ja tukijan roolissaan, mutta mies jätti silti myöhemmin liian paljon vaimonsa toiminnan varaan. Tällöin epätasa-arvo puolisoitten kesken on asettunut vallitsevaksi olotilaksi perheessä. Pidemmän päälle tällainen työnjako perheessä voi johtaa konflikteihin, huolimatta siitä, että kotityöt ja lasten kasvatusta ovat puolisoitten kesken neuvoteltuja asioita. Kari sijoittui tai asetettiin *kiireisen isän* positioon ja saattaa olla, että isä kiireineen viihtyykin enemmän työkuvioissaan kuin kotonaan.

Passiiviset ja heikosti sitoutuneet isätoimijuudet

Tähän isätoimijuuden luokkaan sijoittui Seikkailutarinoiden Markuksen tarina, hänen aiemman isyyshistoriansa vuoksi. Markus sijoittui sekä *kypsymättömän* isyyden että *poissaolevan* isyyden positioon ja lopulta *väistyvän* isyyden positioon ensimmäisen lapsensa isyyden toteuttamisessa. Tässä tarinassa Markus oli vielä kypsytön isyyden toteuttamisensa, nuoresta iästään, seikkailunhalustaan ja ulkomailla viettämistään pitkistä ajoista johtuvista tekijöistä juontuvina, eikä hänellä ollut mitään isyysmallia itsellään. Toisen lapsensa syntymän jälkeen Markus oli jo kasvanut isyyden tunteeseensa ja toteuttamisensa kypsemällä tavalla. Markuksen ensimmäisen ja toisen lapsen syntymät tulivat hänelle yllätyksinä, eikä hän ollut päättämässä isäksi tulostaan. Vaikka Markus oli solminut kolme avioliittoa ja tullut kaksi kertaa isäksi, ei hänen kohdallaan varsinaisista parisuhteista voida puhua hänen kohdallaan, ennen hänen neljättä avioliittoa ja tässä avioliitossaan isäksi tuloaan. Viimeisen avioliittonsa myötä Markus siirtyi isyyteen sitoutumisen toimijuudessaan aktiivisten ja sitoutuneiden isätoimijuuksien joukkoon.

Esitän kokoavasti tulkitsemani isyyteen sitoutumisen eroavaisuudet isien toimijuuksissa parisuhteen kontekstissa taulukon muodossa.

TAULUKKO 3. Isyyteen sitoutumisen eroavaisuudet isien toimijuuksissa parisuhteen kontekstissa

ISYYTEEN SITOUTUMISEN TOIMIJUUDET	ISÄT
Aktiiviset ja vahvasti sitoutuneet isätoimijuudet	Kalle (57)
Aktiiviset ja sitoutuneet isätoimijuudet - osallistuvat ja hoitavat isät - perheenpää - isä	Kristian (29) ja Santtu (44) Markus (63)
Passiiviset ja sitoutuneet isätoimijuudet - ahdistunut isä - kiireinen isä	Tommi (40) Kari (45)
Passiiviset ja heikosti sitoutuneet isätoimijuudet - kypsytön isä - poissaoleva isä - väistynyt isä	Markus (63) Markus Markus

8 POHDINTA

Olen tällä hetkellä opinnäytetyöni tekemisen tiellä sellaisessa vaiheessa, että sen viimeinen suora on käsillä. Matkan teko on ollut pitkä, ja tämän opinnäytetyön työstämiseen on sisällynyt monta vaihetta, erheittä ja umpikujaa, mutta myös oivalluksen hetkiä. Sorruin sellaiseen ajatusharhaan, että ajattelin haastattelut tehtyäni, tekeväni analyysin nopealla aikataululla. Se osoittautui kuitenkin virhepäätelmäksi. Haastatteluaineistoa litteroidessani huomasin, että sanasanaisesti kirjoitettua tekstiä tuli runsaasti. Vaivuin hetkellisen toimimattomuuden tilaan ja ajattelin, että tässä ei ole muuta tietä kuljettavana kuin umpikujalle ajautuminen. Havaitsin itsessäni myös sellaisen piirteen, että kuljetin isien tarinoita matkassani kokoaikaisesti, niin lenkillä, kotitöitä tehdessäni kuin kylvyssä ollessanikin ja jopa unissani. Mieltäni painoi jatkuvasti ajatus, että analyysi pitää saada tehtyä ja tulososio kirjoitettua. Tämä ajatus johti sitten jossain vaiheessa sellaiseen käyttäytymiseen, että aina kotimatkoillani suunnittelin istuvani työtuolilleni ja ryhtyväni tekemään analyysiä. En antanut itselleni kuitenkaan lupaa analyysin tekemisen, vaan löysin itseni tekemästä aivan muuta tointa. Lopullisesti en luopunut opinnäytetyöni tekemisestä ja sain uusia voimiakin, vaikka yksityiselämässäni elin suurten muutosten keskellä, ja välillä tuntui siltä, ettei voimia ollut. Lopulta analyysin tekemiseen ryhtyttyäni huomasin istuvani lattialla ja ympärilläni oli paperipinoja, muistilappuja sekä värikyntiä. Analyysivaihe oli työläs, ja ajattelin, että olenko nyt tekemässä jotain väärin. Sitten

silmiini osui Vuokila-Oikkosen, Janhosen ja Nikkosen (2001) teos: Laadullisia menetelmiä hoitotieteessä. He toteavat narratiivisen analyysin suurimpina heikkouksina olevan sen monimuotoisuuden ja sen, ettei analyysin tekemiseen ole mitään selkeää yhtä menetolia tai analyysitapa. Tutkijan onkin käytettävä metodin soveltamisessa omaa luovuuttaan ja sovellettava se omaan tutkimukseensa sopivaksi. Siihen on myös valmistauduttava, että analyysin tekeminen on aikaavievää. (Vuokila-Oikkonen ym. 2001, 104- 105.) Riessman (1993, 69) toteaa, että narratiivisen analyysin käyttöä ei kannata harkita, jos tavoitteena on nopea ja helppo tapa analysoida aineistoa. Tässä piileekin haaste, sillä tutkijan on kyettävä osoittamaan analyysinsä ja johtopäätöstensä luotettavuus. Olen pyrkinyt kirjoittamaan tutkimusraporttini sellaiseen muotoon, että lukijan on sen mukaan mahdollista arvioida tutkimuksen läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta.

Vilkon (1997 83 - 84) mukaan narratiivisessa (tässä episodisessa eli narratiivisen ja teemahaastattelun yhdistelmässä) haastattelussa on tärkeää luotettavuuden kannalta kiinnittää huomiota tutkijan ja haastateltavan keskinäiseen kunnioitukseen ja luottamuksen rakentumiseen sekä kertojan aseman lujittamiseen. Haastattelijan persoonallisuus on yksi tärkeä avaintekijä haastattelun sosiaalisessa kontekstissa. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta minun oli välttämätöntä arvioida jatkuvasti tutkijan rooliani ja asemaani, etenkin koska tunsin aiemmin kolme haastateltavaa isää pintapuolisesti, vaikkakaan en heidän yksityiselämäänsä enkä perherakenteitaan. Tarkoitin tällä sitä, että minun oli pysyteltävä tutkijan roolissani haastattelujen aikana eikä tutun roolissani sekä asetettava inhimilliseksi, tuntevaksi ja kokevaksi olenoksi. Yhteinen ymmärrys asioista minun ja haastateltavien välillä rakentui kuitenkin helposti, sillä tutkija ja tutkittavat jakoivat saman kulttuurin, ajan ja paikan sekä kielen ja tutut diskurssit. Haastatteluihin liittyviä asioita ja aineiston kuvailua olen ottanut esille kappaleissa 6.2.1 ja 6.2.2. Entä sitten analyysini, miten luotettavaa se on? Lähdin siitä ajatuksesta, että tulkinnan keinoin tekemäni analyysit ovat minun subjektiivisia tulkintaprosessejani ja analyysin tulokset näin ollen tulkintojani. Tekemäni tulkinnat saattaisivat jopa ratkaisevasti muuttua, jos tätä aineistoa olisi tulkinnut joku toinen tutkija. Keskeiselle sijalle tässä nousivat minun ja tutkittavien sekä datan ja analyysin välinen vuorovaikutuksellinen suhde. Johtopäätösteni luotettavuuteen katson vaikuttavan sen, että toin aineistostani kaikki esiin tulleet asiat esille siten, kuin ne siinä ilmenivät. Narratiivisessa tutkimuksessa ei arvioida tutkimuksen toistettavuutta, vaan joudun tässä asettamaan muiden arvioitaviksi itseni, lähtökohtani, sukupuoleni ja kykyni kirjoittaa sekä tehdä tutkimustyötä. Lisäksi olen pyrkinyt noudattamaan tieteellisesti hyviä toimintatapoja kuten rehellisyyttä, tarkkuutta ja huolellisuutta tutkimuksen kaikissa vaiheissa.

Narratiivisen lähestymistavan omaavan tutkimuksen kohdalla on erityisen oleellista huomioida eettisten kysymysten vahva korostus. Tässä opinnäytetyössäni olen asettanut eettiset vaatimukseni ideaalin tasolle, ja silti olen ollut tietoinen sen suhteen, että narratiivisessa tutki-

muksessa niitä on vaikea saavuttaa täydellisesti. Myös Hänninen (2008) on kiinnittänyt tähän huomiotaan ja toteaa, että ”tutkittavien arvokkuutta on suojeltava kaikissa olosuhteissa”. Tämä on yleinen sääntö, joka väistämättä pakottaa tutkimusta tekevän kiinnittämään huomiota eettisiin ja ihmisen arvokkuuden suojelemiseen pyrkiviin seikkoihin työssään. Hänninen (2008) muistuttaa edelleen, että eettinen minimitaso saavutetaan yleisesti hyviä eettisiä käytänteitä noudattamalla, mutta yleisten ohjeiden ylittävää eettinen toiminta vaatii konkreettisten ja ainutkertaisten tutkimustilanteiden eettistä pohdintaa kaikissa tutkimuksen vaiheissa sekä tiedeyhteisössä tapahtuvaa hyvien toimintatapojen etsintää. (Hänninen 2008, 123-124.) Keskeinen eettinen kysymys koskee erityisesti sitä, kenen ääni tutkimuksessa kuuluu (Riessman 2002, 704). Haastattelutilanteessa tämä tarkoitti sitä, että kuuntelin isien puhetta ja heidän merkitystenantoaan empaattisesti ja suhtauduin isiin arvostavasti, jolloin kykenin tarkastelemaan asioita heidän näkökulmastaan ja analyysivaiheessa käytin isien alkuperäisiä sanoja niihin sisältyvine merkityksenantoineen. Raportoinnissa isien oma ääni pääsi esille aineistolainauksissa, joita kertyi valtava määrä ja varsinkin Seikkailutarinoiden isien keronnasta muodostui lähes elämäntarina. Olin aika yllätynyt siitä, miten isillä oli valtava tarve puhua isyydestään ja parisuhteistaan. Seikkailutarinoiden isät keskittyivät kertomaan elämäntarinaansa niin intensiivisesti, ettei tarkentavia kysymyksiä juuri tarvittu, joten parisuhde-, mies/sukupuoli- sekä isyysteemat tulivat läpikäytyä isien itsensä toimesta. Useimmissa haastattelutilanteissa olin enemmänkin empaattisen kuuntelijan roolissa. Kaikki haastateltavat kertoivat tunnepitoisesti, laveasti ja avoimesti sekä metaforia käyttäen kertomuksiaan. Kahden haastateltavan kerronta oli hieman vähemmän puhetta tuottavaa, ja jouduin turvautumaan teema-alueisiini kysymällä miehiltä erikseen niihin liittyvistä asioista. Sellaisen vaikutelman haastattelutilanteista sain, että isät olivat valmistautuneet niihin ennalta ja mietti-neet teemaan liittyviä asioita mielessään. Olin haastattelupyyntölomakkeessa jo hieman antanut pohdittavaa heille (LIITE 1). Haastatteluinstruktiollani eli ensimmäisen kysymyksen kutsuvuudella pyrin siihen, että isät tuottaisivat tarinan (LIITE 5). Joten siinä mielessä en voi olla muuta, kuin tyytyväinen.

Muutamalta isältä päädyin kysymään, että puhuvatko miehet keskenään isyydestään ja parisuhteistaan ja puhuvatko he niistä yleensä jossakin? Kaikki isät, joilta tätä tiedustelin, vastasivat kieltävästi. Eräs isä totesi: *”Ei tällaisista asioista nyt ’äijäporukoissa’ puhuta, naisista voidaan puhua, mutta ei vaimoista eikä parisuhteista”*. Toinen isä totesi: *”Missä niistä vois muka puhua, jolleen terapeutille, ei mulla oo ollu tarvis”*. Isien elämäntilanteet ja iät erosivat toisistaan hyvin paljon, mutta heitä yhdisti se, että he halusivat tai heillä oli tarve puhua isyyden toteuttamisestaan ja parisuhteistaan sekä isyyteen liittyvistä tuntemuksistaan. Tästä asiantilasta voi vetää sen johtopäätöksen, ettei isillä ole kovin paljon sellaisia areenoita, joilla he voisivat puhua isyyden käytännöistä ja parisuhdeasioista.

Itse asiassa en oikein tiennyt, miten isien runsaaseen puheeseen pitäisi reagoida. Toisaalta on hyvä, että isien autenttista puhetta heidän isyydestään ja parisuhteistaan on tallentuneena tässä opinnäytetyössäni. Kuitenkin minua on mietityttänyt isien anonymiteetin säilyminen pitkien aineistositaattien päästessä esille. Opinnäytetyössäni olen muuttanut kaikkien isien nimet, lasten sukupuolta en ole tuonut ilmi enkä paikkakuntaa ole maininnut missään vaiheessa. Luotan siihen, että aineistoni isät eivät ole tulleet kertoneeksi näitä tarinoitaan missään muualla. Toinen seikka, mikä on askarruttanut mieltäni, liittyy tulkintoihini isien kerronnasta. Miten isät itse suhtautunevat tulkintoihini? Uskon, että isät tulevat katsoneeksi opinnäytetyötäni ja tunnistavat itsensä kertomansa perusteella. Mainitsin isille haastattelujen lopuksi, että teen omat tulkintani heidän kerronnastaan ja kysyin heiltä, että haluavatko he perehtyä tulkintoihini ennen opinnäytetyöni julkistamista. Kukaan isistä ei ilmoittanut haluavansa perehtyä tulkintoihini, joten olen saanut heidän suostumuksensa tehdä analyysini itsenäisesti.

En tässä kohtaa halua palata tutkimusongelmieni työstämiseen sen enempää, mutta ehkä on syytä vielä tarkentaa joitakin niihin liittyviä seikkoja. Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessäni tarkastelin, millaisia tarinatyyppejä isät parisuhteistaan tuottivat isyyden näkökulmasta. Käytin siihen vastausta hakiessani useammanlaista analyysitapaa, ensinnä narratiivin sisällön analysointia, jolloin päähuomioni kohdentui niihin merkityksiin, joita kertojat kokemuksilleen antoivat. Tässä tuli hyödynnettyä holistista lukutapaa, juonentamiseen eli kertomusten tuottamiseen aineiston kertomuksiin perehtyessäni. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla kiinnitin huomioni myös narratiivien kategoriseen ja muodon analysointiin, jolloin tarinatyypit ja juonirakenteet tulivat esille. Analyysin apuna käytin odotusanalyysiä ja ydinepisoditeoriaa sekä tarkastelin isien me- ja minä-sanojen käyttöä. Tulkintani yhteyteen päätin sijoittaa nämä kolme viime mainittua analyysin apukeinoja. Mielestäni käyttämäni tapa oli hyvä ja soveltuviin tulkinnan kanssa rinnan käytettäväksi.

Jälkikäteen ajatellen, ehkä olisin voinut jättää kolmannen tutkimuskysymyksen pois, mutta silloin opinnäytetyöni nimi olisi myös ollut vaihdettava. Varmasti olen tätä työtäni työstäessäni oppinut sen, että ammattikorkeakoulun opinnäytetyön kaltaiseen työhön ei kannata ujuttaa liian monta tutkimusongelmaa, jottei työhön tule liikaa pituutta eikä työ käy uuvuttavan raskaaksi. Näin on valitettavasti minun kohdallani päässyt käymään. Toinen seikka, joka on askarruttanut mieltäni, liittyy teoreettiseen viitekehykseen ottamaani sukupuoli- ja maskuliinisuus-teemaan. Pitäisikö sen olla siellä vai ei? Olen nyttemmin lyhentänyt sen osuutta jonkin verran. Näitä pohdiskellessani, huomioni kiinnittyi Aallon (2012) melko uuteen kannanottoon tästä asiantilasta. Aalto (2012, 186- 188) tuo esiin, että isyyttä on tutkittu Suomessa enemmän kuin mitään muuta miehiä käsittelevää aihetta, mistä asiantilasta huolimatta isyyttutkimukselle ei kuitenkaan ole muodostunut omaa tutkimusperinnettä. Ongelmallista tutkimuksessa on ollut se, että isyyttutkimuksissa ei ole problematisoitu sukupuoleen tai maskuliinisuuteen liittyviä kysymyksiä, eikä maskuliinisuuteen tai sukupuoleen liittyviä analyttisiä kysy-

myksiä ole myöskään esitetty. Maskuliinisuus on pikemminkin nähty miehisenä ominaisuutena, jota on pitänyt sopeuttaa isyyteen liittyväksi, silloin kun miehet ovat sijoittuneet aktiivisen ja osallistuvan isyyden toimijuuden positiioihin. Näin ollen isyystutkimus on näyttäytynyt isyyden tutkijoille eräänlaisena ”mukavuusalueena”, jolloin sukupuoli, valta ja miesten väliset erot on sivuutettu. Yhdyn hänen mielipiteeseensä, ja olen ilahtunut, että sain näin tukea ajatuksilleni. Olen huomionut nimenomaan miehen sukupuolisuuden ja miesten väliset erot sekä käsitellyt niitä teoriaosuudessa, kuitenkin asettamatta näitä analyttisiksi kysymyksiksi. Mielestäni sellainen isyystutkimus, joka ei huomioi isiä sukupuolisina toimijoina, ei tuota mitään merkittävää uutta, vaan silloin pysytään juuri tuolla ”mukavuusalueella”. Jatko-opintoja silmällä pitäen aion perehtyä maskuliinisuuteen ja sukupuoleen liittyviin kysymyksiin entistä suuremmalla intensiteetillä.

Miten sitten pitkästi tarkasteleman sukupuoli ja maskuliinisuus liittyvät isiin? Hyvin paljon. Ensiksi siten, että ymmärrän isät tässä sukupuoleltaan miehiksi, joten heidän paineensa, eletyt kokemuksensa ja mahdollisuutensa miehinä rajaavat, rikastuttavat ja muotoilevat heidän isätoimijuuksiaan. Toiseksi kiinnittyessään isyyteen, mies kiinnittyy samanaikaisesti tiettyyn maskuliinisuuteen ja toteuttaa sitä (Connell 1995, 71). Kolmanneksi isyys on maskuliinisuuden tavoin sukupuolittunut käsite ja konstruktio, jota isät tuottavat toiminnassaan sukupuolten välisissä valtasuhteissa, isyyden käytännöissä ja isyydestä puhuessaan, jolloin sukupuolten välinen työn-, vastuun- ja vallanjako muokkaavat isyyttä (Hearn 1999, 41-42; Korhonen 1999, 232). Neljänneksi (Butlerin 2006) käsitys sukupuolen rakentamisesta toistotekoina, performatiivisin eli esityksellisen tuottamisen keinoin ja identifikaatiosta eli samastumisesta tietynlaiseen sukupuoleen johtavana, vertautuu myös isyyden rakentamiseen. Viidenneksi tieto miehen sukupuolen erityisyyksistä auttaa ymmärtämään parisuhteiden dynamiikkaa. Hegemoninen maskuliinisuus ja hegemoninen isyys ovat miehen ja isyyden patriarkaalisia muotoja. Huttunen (1999, 171) on johtanut hegemonisesta maskuliinisuuden käsitteestä käsitteen hegemoninen isyys, jolla hän tarkoittaa lähinnä perinteistä isyyttä. Hegemoninen maskuliinisuus ja hegemoninen isyys ovat kulttuurisesti tuotettuja määrittelyjä, jotka ilmentävät kunkin aikakauden vallitsevia käsityksiä maskuliinisuudesta ja isyydestä. Näkemykseni mukaan nykyinen isyys perinteisenäkin ei liene enää kovin patriarkaalinen vanhalla tavalla, mutta ehkä uudella tavalla kuitenkin.

Seuraavassa otan esille tieteenfilosofisia lähtökohtiani ja taustasitoumuksiani eli käsityksiäni ihmiskäsityksestä, todellisuuden olemuksesta, ja tiedon luonteesta, joita selvitin itselleni jo ennen tutkimustyöhön lähtöäni. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 129 -131) mukaan tutkimustyötä tekevän on osoitettava, millaisille ihmis- ja todellisuuskäsityksille hän tutkustaan rakentaa. Ontologinen kysymys tarkoittaa, millainen on tutkimuskohteen perimmäinen luonne ja olemus. Kun tutkittavana on ihminen, muodostuu ontologisen erittelyn tuloksena ihmiskäsitys. Oma ihmiskäsitykseni perustui tässä työssäni fenomenologis- hermeneutti-

seen, Rauhalan (1989, 1990) muotoilemaan holistiseen ihmiskäsitykseen ja siinä keskeisiä ovat kokemuksen, merkityksen ja yhteisöllisyyden käsitteet. Rauhala (1989, 1990) on muodostanut ja tuottanut holistisen ihmiskäsityksensä eksistentiaalisen fenomenologian ihmiskäsityksen pohjalta, jonka mukaan ihminen on kokonaisuus, joka tässä kokonaisuudessaan todellistuu kolmessa olemassaolonsa perusmuodossa: kehollisuutena (olemassaolo orgaanisena tapahtumisena ja orgaanisina prosesseina), tajunnallisuutena (olemassaolo kokemuksina ja kokemisen erilaisina laatuina ja asteina) sekä situationaalisuutena (olemassaolo suhteutuneisuutena elämäntilanteeseen ja todellisuuteen) (Rauhala 1989, 15 - 16, 27; 1990, 32 - 35). Ihmiskäsitys ohjasi sitä tapaa, mihin kiinnitin huomioni ja miten tutkittavaa ilmiötä tutkin. Tosin itse tutkimukseni kohde eivät olleet varsinaisesti isät vaan heidän tuottamansa tarinat, joten ymmärsin tarinan ontologisesti ihmisen olemassaoloon liittyvänä asiana, kuten Hänninen (2000, 24) on todennut ”ihmisen olemassaolo on olemukseltaan tarinallista”. Niinpä tutkimuksen ontologisen lähtökohdan ajattelin tässä myös siten, että ihminen on perusluonteeltaan aktiivinen, intentionaalinen ja merkityksiä luova toimija, ja juuri tämä selitti fenomenologisuuden osuuden työssäni. Hänninen (2000) sanoo Rauhalaan (1995) tukeutuen inhimillisen kokemuksen olevan aktiivista toimintaa, jolloin ihminen tulkitsee uudet kokemuksensa aiempien merkitysjärjestelmiensä pohjalta. Siten uudet kokemukset integroituvat aiempien kokemusten osiksi eli muuttavat niitä. (Hänninen 2000, 24; ref. Rauhala 1995, 80 - 8i.) Tämä vastaa myös kognitiivista ihmiskäsitystä.

Epistemologinen kysymys kohdistuu tiedon luonteeseen ja alkuperäsään sekä siihen, millä menetelmillä tietoa saadaan. Olen ollut tässä työssäni metodologisesti haastavan tehtävän edessä, sillä henkilökohtaisten kokemusten tutkiminen ja ”äänen” antaminen isille subjektiivisten kokemusten muodossa oli ja on ollut aina tieteellisesti vaikeasti selitettävissä. Olen voinut kuitenkin ymmärtää näitä isien ainutlaatuisia ja isyyden eri vaiheissa muuttuneita kokemuksia ja tulkita sekä kuvailla isien tuottamia tarinoita. Opinnäytetyöni oli kvalitatiivinen tutkimus ja se nojasi ymmärtämisen sekä tulkinnan osalta fenomenologis- hermeneuttiseen tiedekäsitykseen. Tiedonkäsitys perustui tässä työssäni Heikkisen (2010, 146 - 147) mukaan tietoteoreettisesti konstruktivisiin, jonka perusteet löytyvät nykyisin vallalla olevasta post-modernista kulttuurista ja ajattelusta sekä tieteenfilosofisesti relativismista, jonka mukaan tietäminen on suhteellista eli ajasta, paikasta ja tutkijan positiosta riippuvaista. Objektiiivista yhtä totuutta ei ollut edes mahdollista löytää, sen sijaan kylläkin sosiaalisessa vuorovaikutuksessa konstruoituvia monia totuuksia. Tärkein epistemologinen kysymys tässä työssäni oli kielen käyttö isien tarinoiden ja kokemusten tuottamisessa eli narratiivinen aineisto perustui kielen käyttöön todellisuuden jäsentäjänä. Denzinin (2000) ajatusta lainatakseni, isien tarinat eivät perustuneet sinällään elettyyn elämään vaan tulkintoihin eletystä elämästä (Denzin 2000, 898 - 899). Tässä opinnäytetyössäni olen tähdännyt siihen, että opinnäytetyöni lukijat vakuuttuvat isien tarinoiden todentunnusta (verisimilitude) ja että tarinat puhuttelevat heitä uskottavuudellaan ja ehkä muuttavat heidän kuvaansa maailmasta. Kvale (1996, 245) ottaa

esille tutkimuksen johdonmukaisuuden, joka käsittääkseni tarkoittaa sitä, että lukija ymmärtää tutkijan päättelyä, oli hän siitä sitten eri tai samaa mieltä. Lisäksi olen verrannut omia tuloksiani muiden tutkijoiden tuloksiin.

Opinnäytetyöni tuloksia voidaan hyödyntää äitiys- ja lastenneuvolatyön sekä isä-lapsiryhmien toiminnan kehittämiseen, ja näillä toiminnan kentillä isyyden ja äitiyden toimijuuksien sekä parisuhteen puheeksi ottoon. Tuloksilla voitaneen edistää myös isien ja äitien itseymmärryksen laajentamisen kehittämistä sekä ennen kaikkea isyyden sukupuolisuuden ja tunnemaailman esille ottoa. Tässä yhteydessä joudun uusimpien tutkimustulosten (Nyman, Seppä & Stenman 2012, 31- 32) mukaan toteamaan, että parisuhdeasioiden käsittely neuvoloissa ei ole riittävää vielä, STM: n suosituksista huolimatta. Jatkotutkimushaasteena on saada lisää isien toimintaan liittyviä kokemuksia jostain muusta näkökulmasta katsoen, vaikka työuran ja isyyteen sitoutumisen yhteensovittamisen suhteen, sillä työuralla eteneminen kilpailee usein lapsille annetun ajan kanssa. Toinen tutkimusaihe voisi olla isyys ja sukupuoliteema, joka vaatisi lähempää kriittistä ja analyttistä tarkastelua isien sukupuolen ja maskuliinisuuden näkökulmasta. Jälkimmäisen aiheen näen ajankohtaisuudessaan merkitykselliseksi.

LÄHTEET

- Aalto, I. 2012. Isyys – suomalaisen miestutkimuksen mukavuusalue? Teoksessa Jokinen, A. Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta TANE. Tampere: Tampere University Press, 186 - 192.
- Airikka, S. 2003. Parisuhteen roolikartta - käyttäjän opas. Helsinki: Kuntaliitto.
- Bardy, M. 2002. Mistä vanhemmuus tehdään? Teoksessa K. Järvinen & L. Kolbe (toim.) Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Tammi, 35- 52.
- Bauman, Z. Postmodernin lumo. Ahponen, P. & Cantell, T. (toim.) Vainonen, J. (suom.) Tampere: Vastapaino.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim. E. 1995. The Normal Chaos of Love. Cambridge: Polity Press.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim. E. 2002. Individualization. London-Thousand Oaks-Delhi: Sage Publications
- Bruner, J. 1986. Actual Minds, Possibly World, Cambridge: Harvard University Press.
- Bruner, J, 1996. The Culture of Education, Cambridge, London: Harvard University Press.
- Butler, J. 2006. Hankala sukupuoli. Suom. Pulkkinen, T. ja Rossi, L -M. Helsinki: Gaudeamus.
- Connell, R. W. 1995. Masculinities. Cambridge: Polity Press.
- Connell, R. W. 2000. The men and the boys. Cambridge: The Polity Press.
- Connell, R. W. 2002. Gender. Short introductions. Cambridge: The Polity Press.
- Denzin, N. K. 1989a. Interpretive interactionism. Applied social Research Methods. Series 16. Newbury Park: Sage.
- Denzin, N. K. 1989b. Interpretive Biography. Qualitative Research Methods, Series 17. Newbury Park: Sage.
- Denzin, N. K. 2000. The practices and politics of interpretation. Teoksessa N. K. Denzin and Y. S. Lincoln (toim.) Handbook of Qualitative research. Thousand Oaks: Sage, 897- 922.
- De Lauretis, T. 2004. Itsepäinen vietti. Koivunen, A. (toim.) Suom. Palin, T. ja Sivenius, K. Tampere: Vastapaino.
- Elliott, J. 2005. Using narrative in social Research. Qualitative and quantitative approaches. London: Sage.
- Erikson, E. H. 1980. Identity and the life cycle. New York: Norton.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Flick, U. 1998. An Introduction to qualitative research. London: Sage.
- Freud, S. 1981. Johdatus psykoanalyysiin. Suom. E. Puranen. 3.painos. Jyväskylä. Gummerus.
- Genette, G. 1980. Narrative Discourse. Oxford: Blackwell.
- Gergen K. and Gergen, M. 1986. Narrative Form and the construction of Psychological Science. Teoksessa T. R. Sarbin (toim.) Narrative Psychology. The Storied Nature of Human Conduct. New York: Praeger, 22- 44.

- Gergen, M. 1994. The social construction of personal histories: gendered lives on popular autobiographies. Teoksessa T. R. Sarbin & J. I. Kitsuse (toim.) *Constructing the social*. London: Sage, 19- 44.
- Giddens, A. 1990. *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. 1991. *Modernity and Self-Identity*. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. 1992. *The Transformation of Intimacy: sexuality, love and eroticism in modern societies*. Cambridge: Polity Press.
- Gosine, A. 2007. Marginalization myths and complexity of 'men': engaging critical conversations about Irish and Carribbean masculinities. *Men and Masculinities* 9(3), 337- 357.
- Halme, N. 2009. *Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo*. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis. Helsinki: Helsingin yliopistopainos. Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos.
- Hautamäki, A. 1996. Individualismi on humanismia. Teoksessa: *Yksilö modernin murroksessa*, Helsinki: Gaudeamus, 13- 42.
- Hearn, J. 1999. Miesten tuntemiinsa naiseen kohdistama väki)valta kriittisen miestutkimuksen kohteena. Teoksessa A. Jokinen (toim.) *Mies ja muutos, kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press, 237- 265.
- Hearn, J. 2002. Men, fathers and the state. National and global relations. Teoksessa B. Hobson (toim.) *Making men into fathers. Men, masculinities and the social politics of fatherhood*. Cambridge: University Press, 245- 272.
- Heikkinen, H. L. T. 2000. *Tarinan mahti. - Narratiivisuuden teemoja ja muunnelmia*. Tiedepoliittika 26(4), 47- 58.
- Heikkinen, H. L. T. 2010. Narratiivinen tutkimus - Todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltonen, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 143 -159.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15. painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Hurme, h. 2008. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Huttunen, J. 1993. Isä perheessä. *Sosiaalinen Aikakauskirja* 87(6), 6- 10.
- Huttunen, J. 1994. Isyys ja miehisuus: Isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa Juha Virkki (toim.) *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin*. Helsinki: WSOY. 46- 66.
- Huttunen, J. 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa A. Jokinen (toim.) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press. 169-193.
- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, ero-isiä ja etä-isiä. Jyväskylä: PS - kustannus.
- Huttunen, J. 2010. Isyyteen sitoutuminen ja sen merkitys miehelle. *Katsaus. Suomen Lääkäri-lehti* 22.1.2010/3, 175- 181.
- Huttunen, J. 2011. 22.8. Isyystutkijan ja kasvatustieteen lehtorin Jouko Huttusen haastattelu. ”Isyys on kultalautasella tarjottu mahdollisuus” Tarja Hautanen (toim.). Viitattu 5.9.2012. http://www.minna.fi/web/guest/jouko_huttusen_haastattelu

- Hyvärinen, M. 2004. Eletty ja kerrottu kertomus. *Sociologia* 41 (4), 297- 321.
- Hyvärinen, M. 2010. Haastattelukertomuksen analyysi. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 90- 118.
- Hyvärinen, M. & Löyttyniemi, V. 2005. Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 189 -222.
- Hämäläinen, P. 2010. Hyvä parisuhde. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.
- Hänninen, V. 2000. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Akateeminen väitöskirja. 8.painos. Acta Universitatis Tamperensis 696. Tampere. Tampereen yliopistopainos.
- Hänninen, V. 2008. Narratiivisen tutkimuksen eettiset haasteet. Teoksessa Pietilä, A-M., Länsimies- Antikainen, H. (toim.) Etiikkaa monitieteisesti: pohdintaa ja kysymyksiä. Kuopion yliopiston julkaisuja F. Yliopistotiedot 45, 2008, 121- 137. Viitattu 22.12.2012.
<http://www.uku.fi/vaitokset/2008/isbn978-951-27-0704-1.pdf>
- Hänninen, V. 2010. Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Aaltola J. & Valli, R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 160- 178.
- Ijäs, K. 2005. Sukupuu. Avain oman elämän ja perheen ymmärtämiseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Jallinoja, R. 2000. Perheen aika. Helsinki: Otava.
- Jallinoja, R. 2006. Perheen vastaisku. Familistista käännettä jäljittämässä. Helsinki: Gaudeamus.
- Jokinen, A. 1999. Suomalainen miestutkimus ja -liike: muutoksen mahdollisuus? Teoksessa Jokinen, A. (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere: Tampere University Press, 15- 51.
- Jokinen, A. 2000. Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Jokinen, A. 2003. Miten miestä merkitään? Johdanto maskuliinisuuden teoriaan ja kulttuuriseen tekstintutkimukseen. Teoksessa Jokinen A. (toim.) Yhdestä puusta, maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuurissa. Tampere: Tampere University Press, 7- 31.
- Jokinen, A. 2010. Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. Teoksessa Saresma, T. & Rossi, L-M. & Juvonen, T. (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 128 -143.
- Jokinen, E. 2004. Kodin työt, tavat, tasa-arvo ja rento refleksiivisyys. Teoksessa Jokinen, E., Kaskisaari, M. & Husso, M. (toim.) Ruumis töihin! Käsite ja käytäntö. Tampere: Vastapaino, 282- 304.
- Junkkari, K. M. ja Junkkari, L. 2006. Läsä ja lähellä. Seksuaalinen viisaus parisuhteessa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Juvakka, E. & Viljamaa, J. 2002. Miehen mittainen isä. Juva: WS Bookwell.
- Kaila- Behm, A. 1997. Miehestä esikoisen isäksi. Väitöskirja. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 49. Kuopio: Kuopion yliopisto.

- Kekäle, J. 2007. Postmoderni isyys ja uskonnollisuus - tarinallinen näkökulma. Väitöstutkimus. Joensuu: Joensuun yliopiston teologisia julkaisuja. University of Joensuu Publications in Theology. No: 19.
- Ketokivi, K. 2002. Vapauden lumo ja vastuun taakka. Perheen perustaminen pidentyneen nuoruuden kulttuurissa. Sosiologian pro gradu-tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kokkonen, S. 2004. Työtön isä mallitarinoiden vankilassa? Teoksessa Aalto, I. ja Kolehmainen, J. (toim.) Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino, 271- 292.
- Kolehmainen, J & Aalto, I. 2004. Johdanto isyyksien tutkimiseen. Teoksessa Aalto, I ja Kolehmainen, J. (toim.) Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino, 9- 25.
- Kontula, O. 2009a. Parisuhdeonnen avaimet ja esteet. Perhebarometri 2009. Katsauksia E 38/2009. Väestöntutkimuslaitos. Väestöliitto.
- Kontula, O. 2009b. Lastenhankinta - koettelemus isien seksuaalisille toiveille. Teoksessa Jämssä, J ja Kalliomaa S. (toim.) Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto, 76- 86.
- Korhonen, M. 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Väitöskirja. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.
- Kumpulainen, K., Krokfors, L., Lipponen, L., Tissari, V., Hilppö, J., Rajala. A. 2009. Oppimisen sillat - Kohti osallistavia oppimisympäristöjä. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kvale, S. 1989. To validate is to question. Teoksessa Kvale, S. (ed.) Issue of validity in qualitative research. Lund: Studentlitteratur, 73- 92.
- LaRossa, R. 1997. The modernization of fatherhood. A social and political history. Chicago: University of Chicago.
- Lieblich, A., Tuval-Mashiach, R. & Zilber, T. 1998. Narrative Research: Reading, analysis and interpretation. London: Sage Publications.
- Liljeström, M. 1996. Sukupuolijärjestelmä. Teoksessa Koivunen, A. ja Liljeström, M. (toim.) Avainsanat 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino, 111 - 138.
- Maksimainen, J. 2010. Parisuhde ja ero. Sosiologinen analyysi terapeuttisesta ymmärryksestä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Marsiglio, W. & Cohan, M. 2000. Contextualizing father involvement and paternal influence: sociological and qualitative themes. Teoksessa H. E. Peters, G. W. Peterson, S.K. Steinmetz & R. D. Day (toim.) Fatherhood. Research, interventions and policies. New York: Haworth Press, 75- 95.
- Marsiglio, W., Amato, P., Day, P. & Lamb, M. E. 2000. Scholarship on fatherhood in the 1990s and beyond. Journal of Marriage and Family 62 (4), 1173 - 1191.
- Mykkänen, J. 2010. Isäksi tulon tarinat, tunteet ja toimijuus. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 382. Viitattu 20.12.2012.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22712/9789513938024.pdf?sequence=1>
- Määttä, K. 2000. Kestävä parisuhde. WSOY.
- Nevalainen, V. 2006. Parisuhteessa voi selvitä hengissä. Helsinki: Edita Prima Oy.

- Nyman, J. Seppä, I & Stenman, N. 2012. Parisuhteesta vanhemmuuteen – esikoislapsen vaikutukset parisuhteeseen ja parisuhteen tukeminen neuvolassa. Opinnäytetyö. Tikkurila. Laurea ammattikorkeakoulu
- Paajanen, P. 2003. Parisuhde koetuksella. Käsitteitä parisuhteesta ja sen purkautumisesta. Perhebarometri 2003. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 17.
- Paajanen, P. 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä. alle 3-vuotiaiden esikoislapsen isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Perhebarometri 2006. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 24.
- Palkovitz, R. 2002. Involved fathering and men's adult development. Provisional balances. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. 2009. Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.
- Pleck, J. H. & Stueve, J. L. 2004. A narrative approach to paternal identity: the importance of paternal identity 'conjointness'. Teoksessa Day, R. D. & Lamb, M. L. (toim.) Conceptualizing and measuring father involvement. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 83- 108.
- Polkinghorne, D. E. 1995. Narrative configuration in qualitative analysis. Teoksessa Hatch, J. A. & Wisniewski, R. (toim.) Life History and Narrative. London: Falmer Press, 5 -23.
- Rauhala, L. 1989. Ihmisen ykseys ja moninaisuus. Helsinki: Sairaanhoidajien koulutussäätiö.
- Rauhala, L. 1990. Humanistinen psykologia. Helsinki: Yliopistopaino.
- Rauhala, L. 1995. Tajunnan itsepuolustus. Helsinki: Yliopistopaino.
- Riessman, C. K. 1993. Narrative Analysis. Qualitative Research. Methods. Volume 30. Newbury Park: Sage.
- Riessman, C. K. 2002. Analysis of personal narratives. Teoksessa J. F. Gubrium and J. A. Holstein (toim.) Thousand Oaks: Sage, 695- 710. Viitattu 15.12.2012.
<https://www2.bc.edu/~riessman/pdf/Analysis%20of%20Personal%20-43440.pdf>
- Ronkainen, S. 1999. Ajan ja paikan merkitsemät. Subjektiviteetti, tieto ja toimijuus. Väitöskirja. Tampere: Gaudeamus.
- Schulman, G. 2002. Sietämättömän kestämisestä eheytymiseen. Teoksessa Haaramo, S & Palonen, K. (toim.) Trauman monet kasvot. Psykkinen trauma sisäisenä kokemuksena. Pieksämäki: Therapie-säätiö, 162 -187.
- Seppänen, J. 2000. Ensimmäinen sana on isä. Helsinki: Otava.
- Sivistyssanakirja 2004. Viitattu 20.12.2012. <http://sivistyssanakirja.com/parisuhde>
- STM. 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Helsinki: Edita Prima Oy.
- STM. 2008. Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:24. Helsinki: Yliopistopaino.
- STM. 2012. Tasa-arvobarometri 2012. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:23. Helsinki: Yliopistopaino.
- Tamminen. T. 2001. Ismo Laukkarisen artikkelissa: Vanhemmuus on kasvua. Käsi Kädessä -lehti 4, 4- 7.

- Tannen, D. 1991. You just don't understand. Women and man in conversation. New York: Oxford.
- Tannen, D. 1993. "What's in Frame?" Framing in Discourse. Teoksessa Tannen, D. (ed.) Oxford: University Press, 14- 56.
- Törrönen, J. 1997. Intohimoinen teksti - pysäytetty kertomus suostuttelun makrorakenteena. Teoksessa P. Sulkunen ja J. Törrönen (toim.) Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys. Helsinki: Gaudeamus, 221- 247.
- Veijola, S. & Jokinen, E. 2001. Voiko naista rakastaa? Avion ja eron karuselli. Juva: WS Bookwell Oy.
- Vilkko, A. 1997. Omaelämäkertä kohtauspaikkana. Naisen elämän kerronta ja luenta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 663.
- VISK. § 1551 ja § 1570. Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T. R. & Alho, I. 2004. Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Viitattu: 10.12.2012.
<http://scripta.kotus.fi/visk/URN:ISBN:978-952-5446-35-7>
- Vuokila-Oikonen, P., Janhonen, S. & Nikkonen, M. 2001. Kertomukset hoitotieteellisen tiedon tuottamisessa: Narratiivinen lähestymistapa. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Juva: WSOY, 81- 115.
- Vuori, J. 2001. Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampere: Tampere University Press.
- Vuori, J. 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Aalto, I. & Kolehmainen, J. (toim.) Isäkirja, mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino, 29 -63.
- Vähämäki, J. 2007. Uusi työ ja tasa-arvo. Teoksessa Kotro, A ja Sepponen H. T. (toim.) Mies vailla tasa-arvoa. Helsinki: Tammi, 211- 233

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Kaksivanhempaisen ydinperheen isätyyppjä isyyden arvottamisen ja lapsille annetun ajan mukaan (Lähde Huttunen 2001, 82) sivu 25

TAULUKKO 2 Isyyden näkökulmasta miesten parisuhteistaan tuottamat tarinat eli mallitarinat ja isyyden merkityksellisyys miehille sivu 62

TAULUKKO 3. Isyyteen sitoutumisen eroavaisuudet isien toimijuuksissa parisuhteen kontekstissa sivu 78

LIITTEET

LIITE 1 Haastattelupyyntö isille

LIITE 2 Kirjallinen suostumuslomake

LIITE 3 Taustatietolomake

LIITE 4 Isän ja lapsen/lasten iät, äidin iät

LIITE 5 Episodisen haastattelun ensimmäinen kysymys ja haastatteluteemat

Liite 1 Haastattelupyyntö isille

HEI ISÄT!

Olen Tuula Sakki- Kaumi ja teen opinnäytetyötä Laurea ammattikorkeakouluun. Olen kiinnostunut juuri Sinun kokemuksistasi ja ajatuksistasi isyyteen liittyen. **NYT SINULLA ON MAHDOLLISUUS SAADA OMA ÄÄNESI KUULUVIIN JA MAHDOLLISUUS OLLA OSALTASI VAIKUTTAMASSA TULOSTEN TOIVOTTAVAAN HYÖDYNNETTÄVYYTEEN TULEVAISUUDESSA.**

Erityisesti mielenkiintoni suuntautuu Sinun kokemukseesi isyyteen sitoutumisesta parisuhteen kontekstissa eli parisuhteeseen ja puolisoon liittyvistä tekijöistä isyyteen sitoutumiseen vaikuttavina tekijöinä. Käsitteenä sitoutuminen vanhemmuuteen kattaa kolme osa-aluetta: vuorovaikutuksen, saatavilla olon ja vastuullisuuden suhteessa lapsiin. Tutkimusten valossa on selvinnyt, että miehen sitoutuminen isyyteensä on enemmän ulkoapäin ohjautuvaa kuin äidin sitoutuminen äitiyteensä ja siten hauraampaa ja haavoittuvampaa sekä monien tekijöiden säätelemää, mutta onnistuneesti toteutuessaan miestä itseään palkitsevaa. Äiti voi toteuttaa äitiyttään ilman isää, mutta isä ei sitä oikein voi tehdä ilman äidin suosiollista hyväksyntää. Toivon, että muun muassa kerrot ja kuvaillet omia isyyden toteuttamistapojasi ja parisuhteen vaikutuksia niihin, sekä millaisia merkityksiä isyydellä Sinulle on ollut ja millaisia mahdollisuuksia isyys Sinulle on antanut sekä minkälaisia tunteita isyys on Sinussa herättänyt.

Haastateltavat isät voivat olla eri-ikäisiä ja joko ensimmäistä kertaa isäksi tulleita tai jo useampia kertoja isyytensä kokeneita monen lapsen isiä. Olennaista on, että isäksi tullessasi olet ollut heteroseksuaalisessa parisuhteessa. Haastattelut toteutetaan kahdenkeskisessä vuorovaikutussuhteessa haastateltavan ja haastattelijan välisessä vapaamuotoisessa haastattelussa. Haastattelut äänitetään ja ne ovat luottamuksellisia. Haastattelut kestävät noin 1 - 1½ tuntia. Kaikki haastattelumateriaali ja henkilötiedot jäävät yksin haastattelijan tietoon ja niitä säilytetään huolellisesti litteroinnin ja analyysikertojen käsittelyjen väliaikoina sekä analyysin valmistuttua lukollisessa paikassa haastattelijan kotona siihen asti, kunnes opinnäytetyö on julkaistu. Sen jälkeen ne hävitetään.

Toivon, että Sinä isä suhtaudut myötämielisesti haastattelupyyntöni. Kiitos etukäteen! Olitko ystävällinen ja ilmoittaisit suostumuksesi, nimesi ja puhelinnumerosi alla olevien yhteystietojeni välityksellä minulle. Saat sitten taustatietolomakkeen täytettäväksesi, ja otan yhteyttä haastatteluajankohdasta sopiaksemme.

Ystävällisin terveisin ja kuulemisiin

Tuula Sakki- Kaumi

Puhelin 046 844 8215

e-mail: tuula.sakki-kaumi@laurea.fi

Liite 2 Kirjallinen suostumuslomake

KIRJALLINEN SUOSTUMUSLOMAKE

Ympyröi oikea vaihtoehto

SUOSTUN HAASTATELTAVAKSI

KYLLÄ

EI

Nimesi _____

puhelinnumerosi _____

päivämäärä _____

Allekirjoituksesi _____

Suostumuslomakkeita säilytän opinnäytetyön julkaisuun asti, sitten hävitän ne!

KIITOS

LIITE 3 Taustatietolomake

Päivämäärä _____

Pyydän Sinua ystävällisesti täyttämään seuraavat kohdat

Nimesi _____

Ikäsi _____

Siviilisäätysi. Rastita alla oleva vaihtoehto ja merkitse perään aika vuosissa

- avioliitossa _____ vuosia _____
- avoliitossa _____ vuosia _____
- kihloissa _____ vuosia _____
- eronnut _____ vuosia _____

Koulutuksesi ympyröi oikea vaihtoehto

Ylioppilas	Kyllä	Ei	
Peruskoulu/Keskikoulu	Kyllä	Ei	

Tutkintosi

Ammattitutkinto, mikä
Opistoasteen tutkinto, mikä
Ammattikorkeatutkinto, mikä
Korkeakoulututkinto, mikä
Muu, mikä
Ammattinimikkeesi, mikä

Työssäolosi ympyröi oikea vaihtoehto

Työelämässä Työttömänä Yrittäjä

Puolison ikä _____

Puolisosi koulutus ympyröi oikea vaihtoehto

Ylioppilas	Kyllä	Ei
Peruskoulu	Kyllä	Ei

Tutkinto

Ammattitutkinto, mikä
Opistoasteen tutkinto, mikä
Ammattikorkeakoulututkinto, mikä
Korkeakoulututkinto, mikä
Muu, mikä
Ammattinimike, mikä

Työssäolo ympyröi oikea vaihtoehto

Työelämässä Työttömänä Yrittäjä

Lasten syntymävuodet:

Haastattelijan merkintöjä:

LIITE 4 Isien iät ja lapsen/lasten syntymävuodet sekä äitien iät haastatteluhetkellä

Isän ikä	Lapsen/lasten syntymävuodet	Äidin ikä
Kristian (29)	2004 2006	29
Santtu (44)	1992 1993 1995 1997 1998 2000 2001	38
Tommi (40)	1993 vaimon aiempi 2008	42
Kari (45)	1992 1994 1998	48
Kalle (57)	1984	60
Markus (63)	1971 1987 1991 1996	48 (nykyinen) aiempien puolisoien iästä ei tietoa

LIITE 5 Episodisen haastattelun ensimmäinen kysymys ja haastatteluteemat

Olen kiinnostunut juuri Sinun kokemuksistasi, ajatuksistasi ja tuntemuksistasi isänä sekä isyyden merkityksestä itsellesi. Miten kuvailisit elämääsi ennen isyyttä ja isyyden toteutumisen jälkeen sekä sitä, miten tärkeällä sijalla isyys on Sinulle suhteessa muihin elämäsi asioihin. Kuvaile miten kaikki alkoi ja asiat etenivät tähän päivään saakka unohtamatta parisuhteen vaikutuksia isyyteesi sitoutumisessa. Kerro vapaasti ja siten kuin itse haluat.

Parisuhdeteema:

- rakkaus, seksuaalisuus, suhteen muutokset, kantavat voimat parisuhteessa/vanhemmuudessa, parisuhteen konfliktit
- parisuhteen vaikutukset isyyteen sitoutumiseen
- äidin tuki isyyteen sitoutumisessa: jaettu vanhemmuus/konfliktit/arkiset käytännöt
 - antaa tilaa osallistua/tukevat puolison toimijuudet
 - nais- ja miestapaisuudet tehdä kotitöitä ja toteuttaa lapsen hoitoa

Mies ja sukupuoliteema:

- sukupuolten erot: luonne/ajattelu/käytännön toiminta/tunteista puhuminen/miesten pelot
- mieskeskeisyys: miesten (väki)valta/miehet suhteessa naisiin

Isysteema:

- a) elämä ennen isyyttä: (lapsuus, nuoruus, aikuisuus), (oman isän merkitys)
- b) ajatukset isyydestä ennen isyyttä, isyyden toteutumisen jälkeen ja tulevaisuudessa
 - miehen halu, kaipuu isyyteen, suunnittelu: (parisuhteessa/sopivan äitiedokkaan etsinnässä), isäksi tulo: omana valintana/pakkona/neuvotteluna
 - muutos elämään/identiteettiin/ajankäyttöön/työhön
 - oman isän malli käyttöön/ei käyttöön/oma malli millainen
 - kasvu isyyteen: (toimiminen/toistoteot/esittäminen/samastuminen)
- c) isyyden merkitys miehelle liittyen ja vaikuttaen:
 - tunteisiin: elämän kokemiseen/arkeen/kiintymykseen ja rakkauden kohdistamiseen omaan lapseen/lapsen hoitoon/lapsen asioiden järjestämiseen ja suunnitteluun/lapsen mielessä pitämiseen/ilon- ja huolenaiheisiin lapsesta
 - pohdintaan: miesten isyypohdinnat
 - miesidentiteettiin: sukupuoliseen kyvykkyyteen/aitoon haluun isäksi
 - hyvinvointiin ja terveyteen: raittiuteen ja elämäntapoihin
 - henkiseen kasvuun osana miehuutta: tiedollisiin ja käytännöllisiin taitoihin
 - työhön ja harrastuksiin: onko jostain pois/jääkö joku asia toisarvoiseksi/jääkö jotain puuttumaan
 - nykyisyyden vaatimukseen miehille suhteessa omiin mahdollisuuksiin